

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Kristina ŠIMAITIENĖ

**UŽDAROSIOS AKCINĖS BENDROVĖS „MANUKAS“ VEIKLOS PELNINGUMO
OPTIMIZAVIMAS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2008

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Kristina ŠIMAITIENĖ

**UŽDAROSIOS AKCINĖS BENDROVĖS „MANUKAS“ VEIKLOS PELNINGUMO
OPTIMIZAVIMAS**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04S1)**

Magistro darbo autorius Kristina Šimaitienė.....

Vadovas doc. dr. Angelė Lileikienė.....

Recenzentas
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Kristina Šimaitienė

Uždarnosios akcinės bendrovės „Manukas“ veiklos pelningumo optimizavimas

Magistro darbas

Galimybė optimizuoti veiklos pelningumą domisi daugelis įmonių, o ypač tos, kurios siekia ne vien optimalaus, bet ir efektyvaus rezultato. Daugelis įmonių vadovų susiduria su problemomis: kaip tinkamai įvertinti veiklos pelningumą, siekiant tikslaus rezultato ateities perspektyvoms numatyti bei kokiais metodais vadovautis veiklos pelningumo optimizavimo procese. Remiantis Lietuvos bei užsienio autorių siūloma metodologija, magistro darbe analizuojamas uždarnosios akcinės bendrovės „Manukas“ veiklos pelningumas, atliekant veiklos pelno kitimo veiksnių, pardavimo pajamų, išlaidų lygio rodiklių, pardavimo pajamų ir veiklos pelningumo rodiklių priklausomybės nuo įtakančių veiksnių koreliacinę regresinę analizę, pelno kokybę identifikuojančių veiksnių vertinimą. Nustatytos veiklos pelningumo optimizavimo kryptys, atsižvelgiant į paklausos elastingumą, kainų ir kintamųjų išlaidų saugumo ribas bei veiklos sustabdymo tašką. Siekiant veiklos pelningumo optimalaus varianto, pritaikyta sprendimų teorija. Remiantis ja, parinkta pelningiausia, mažiausiai rizikinga alternatyva, įvertinant optimizavimo kryptis.

SUMMARY

Kristina Šimaitienė

The optimization of profitability of activity of “Manukas“ Ltd.

Master's work

The possibility to optimize the profitability of activity is considered by most of the companies, particularly those, which seek not only optimal, but also effective results. A large number of CEO's face these problems: how to evaluate the profitability of activity in the correct way in order to foresee the future perspective of results, moreover, what methods to follow to optimize the profitability of activity. The profitability of activity of “Manukas“ Ltd is analyzed in this master's work with reference to methodology suggested by Lithuanian and foreign authors, analysis of factors of profit of activity, income of sales, figures of expenditure, also correlation regression analysis of dependency of external factors towards sales income and figures of profitability of activity, as well the factors identifying the quality. Directions towards the optimization of profitability of activity have been defined considering the elasticity of demand, safety limits of prices and changeable expenses, and the point of suspending the activity. In order to reach the optimization of profitability of activity determination theory was used, according to which the most profitable, the least risky alternative has been chosen, estimating the directions of optimization.

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. VEIKLOS PELNINGUMO OPTIMIZAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI.....	10
1.1. Pelno ir pelningumo samprata, analizės kryptys ir uždaviniai.....	10
1.2. Veiklos pelningumo analizės rūšys ir metodai	14
1.2.1. Ekonominės analizės metodai vertinant veiklos pelningumą.....	14
1.2.2. Finansinė analizė veiklos pelningumo vertinimo kontekste	20
1.2.3. Pagrindinės rodiklių grupės analizuojant veiklos pelningumą.....	23
1.3. Sprendimų teorijos pritaikomumas veiklos pelningumo optimizavimo procese.....	27
2. UAB „MANUKAS“ VEIKLOS PELNINGUMO ANALIZĖ 2003-2007 M.	32
2.1. UAB „Manukas“ veiklos charakteristika.....	32
2.2. UAB „Manukas“ pelno kokybę formuojančių veiksnių vertinimas.....	33
2.3. UAB „Manukas“ veiklos pelningumą indikuojančių rodiklių analizė.....	40
2.3.1. UAB „Manukas“ veiklos pelno kitimo veiksnių analizė.....	40
2.3.2. UAB „Manukas“ pardavimo pajamų analizė	42
2.3.3. UAB „Manukas“ išlaidų lygio rodiklių analizė.....	48
2.4. UAB „Manukas“ pardavimo pajamų ir veiklos pelningumo rodiklių priklausomybės nuo įtakančių veiksnių koreliacinė regresinė analizė.....	55
3. UAB „MANUKAS“ VEIKLOS PELNINGUMO OPTIMIZAVIMAS	59
3.1. UAB „Manukas“ veiklos pelningumo optimizavimo kryptčių nustatymas.....	59
3.2. UAB „Manukas“ veiklos pelningumo optimizavimo alternatyvų modeliavimas.....	62
3.2.1. UAB „Manukas“ bendrojo pelno optimizavimo alternatyvos.....	62
3.2.2. UAB „Manukas“ veiklos sąnaudų alternatyvos veiklos pelningumo optimizavimo procesė.....	68
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	71
LITERATŪRA	75
PRIEDAI	83
1 PRIEDAS. UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) ataskaitos pokyčių analizė 2003-2007 m.....	84
2 PRIEDAS. UAB „Manukas“ balanso turto dalies pokyčių analizė 2003-2007 m.	85
3 PRIEDAS. UAB „Manukas“ balanso nuosavybės ir įsipareigojimų dalies pokyčių analizė 2003 -2007 m.	87
4 PRIEDAS. UAB „Manukas“ balanso turto dalies struktūros analizė 2003-2007 m.	89
5 PRIEDAS. UAB „Manukas“ balanso nuosavybės ir įsipareigojimų dalies struktūros analizė 2003- 2007 m.....	91

6 PRIEDAS. UAB „Manukas“ likvidumo, mokumo bei finansinio pastovumo rodikliai 2003-2007 m.	93
7 PRIEDAS. UAB „Manukas“ kreditinių įsipareigojimų mokėjimo grafikas	94
8 PRIEDAS. UAB „Manukas“ pelno pakankamumo rodikliai 2003-2007 m.	95
9 PRIEDAS. UAB „Manukas“ segmentinė veiklos pelno analizė 2003-2007 m.	96
10 PRIEDAS. UAB „Manukas“ parduotų prekių asortimento pokytis 2003-2007 m. (Lt.)	97
11 PRIEDAS. UAB „Manukas“ pardavimo pajamų struktūra Vilniaus atstovybėje 2003-2007 m.	98
12 PRIEDAS. UAB „Manukas“ pajamų pokyčio analizė, paremta indeksų skaičiavimo metodika	99
13 PRIEDAS. UAB „Manukas“ savikainos struktūros analizė 2003-2007 m.	101
14 PRIEDAS. UAB „Manukas“ savikainos pokyčių analizė 2003-2007 m.	102
15 PRIEDAS. UAB „Manukas“ pardavimo savikainos vienam pardavimų litui veiksmų įtaka 2003-2007 m.	103
16 PRIEDAS. UAB „Manukas“ veiklos sąnaudų struktūros analizė 2003-2007 m.	104
17 PRIEDAS. UAB „Manukas“ veiklos sąnaudų pokyčio analizė 2003-2007 m.	105
18 PRIEDAS. UAB „Manukas“ veiklos sąnaudų vienam pardavimų litui veiksmų įtaka 2003-2007 m.	106
19 PRIEDAS. UAB „Manukas“ veiklos pelningumo priklausomybės nuo įtakančių veiksmų koreliacinė analizė, įvertinant jų statistinį reikšmingumą	107
20 PRIEDAS. UAB „Manukas“ prekių grupių pardavimo pajamų priklausomybės nuo įtakančių veiksmų koreliacinė regresinė analizė	108
21 PRIEDAS. UAB „Manukas“ transporto priemonių pardavimo veiklos sustabdymo taško apskaičiavimas 2003-2007 m.	110
22 PRIEDAS. UAB „Manukas“ paklausos elastingumas 2003-2007 m.	111
23 PRIEDAS. UAB „Manukas“ transporto priemonių kainos saugumo ribos nustatymas 2003-2007 m.	112
24 PRIEDAS. UAB „Manukas“ transporto priemonių kintamų kaštų saugumo ribos nustatymas 2003-2007 m.	113
25 PRIEDAS. UAB „Manukas“ sandėliuojamų transporto priemonių struktūra 2003-2007 m.	114
26 PRIEDAS. UAB „Manukas“ parduotų transporto priemonių struktūra 2003-2007 m.	115
27 PRIEDAS. UAB „Manukas“ transporto priemonių modeliuojamo pelno už vieną įvertinimas	116
28 PRIEDAS. UAB „Manukas“ papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkines situacijas, reikšmių mokėjimo matrica (Lt.)	117
29 PRIEDAS. UAB „Manukas“ papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių sąlyginių nuostolių matrica (Lt.)	118
30 PRIEDAS. UAB „Manukas“ bendrojo pelno optimizavimo kriterijų, padedančių nustatyti optimalų variantą, įvertinimas	119
31 PRIEDAS. UAB „Manukas“ papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių maksimalaus numatomo pelno apskaičiavimas (Lt.)	121
32 PRIEDAS. UAB „Manukas“ papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių minimalių sąlyginių nuostolių kriterijaus apskaičiavimas (Lt.)	122
33 PRIEDAS. UAB „Manukas“ papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių alternatyvų jautrumo analizė, atsižvelgiant į ūkinių situacijų tikimybių pasikeitimus	123
34 PRIEDAS. UAB „Manukas“ bendrojo pelno optimizavimo rezultatas	124
35 PRIEDAS. UAB „Manukas“ veiklos pelningumo optimizavimo alternatyvų modeliavimas	125
36 PRIEDAS. UAB „Manukas“ veiklos pelningumo optimizavimo alternatyvos, įvertinant optimalų veiklos sąnaudų tašką	126
37 PRIEDAS. Metiniai vartotojų kainų pokyčiai bei vidutinė metinė palūkanų norma naujai išduotoms paskoloms nefinansinėms korporacijoms (proc.) 2003-2007 m.	127

IVADAS

Mokslinio darbo problema. Tobulos konkurencijos rinkoje veikia daug įvairių įmonių, kurių kiekviena sudaro nedidelę rinkos dalį. Bendrovės, kurios užsiima naudotų variklinių transporto priemonių pardavimu, veikia sudėtingoje konkurencinėje aplinkoje. Pastaraisiais metais šią veiklą įtakojo veiksniai, sąlygoję ekonominės situacijos kaitą. Po įstojimo į Europos Sąjungą, šio sektoriaus bendrovės pajuto aštresnę tarpusavio konkurencinę kovą dėl susidariusių palankesnių sąlygų prekių importui bei parduodamo asortimento plėtros. Tuo tarpu eksporto procedūros į Rytų šalis tapo sudėtingesnės. Be maito mokesčių, eksportą apribojo Rusijos ir Baltarusijos vyriausybės, todėl šio sektoriaus įmonės neteko dalies savo veiklos pelno Rytų rinkoje. Lietuvai tapus Šengeno zonos nare, suaktyvėjo transportavimo verslas. Pervežimo kompanijos, rinkdamos transporto priemones, pageidauja mažiau eksploatuotų, techniškai tvarkingų bei naujesnės gamybos automobilių. Susidariusi nauja situacija šalyje verčia bendroves keisti savo veiklos strategijas, siekiant išsaugoti klientus, bei optimizuoti vykdomos veiklos pelningumą.

Savų tikslų pasiekimui įmonės taiko įvairius metodus, būdus, priemones, kurios leidžia išspręsti klausimą: kiek parduoti, siekiant didžiausios naudos. Tačiau praktika rodo, jog pasirinkti metodai ir priemonės ne visada efektyviai išsprendžia susidariusią problemą.

Veiklos pelningumo optimizavimas susijęs su rizika. Įmonės veiklos ekonominius rezultatus lemia įvairūs išoriniai veiksniai (šalies ekonominės, politinės padėties nestabilumas, mokesčių ir finansų sistemų kaita, teisės aktų dviprasmiškumas, infliacija, valiutų kursų skirtumai, konkurencija, gamtinės sąlygos ir kt.) bei vidiniai veiksniai, tiesiogiai susiję su įmonių vadovų turimu verslo supratimu (vadovų neprofesionalumas, neracionalus išteklių naudojimas, pasenusios technologijos naudojimas, tiekėjų ir pirkėjų praradimas, blogas buhalterinės apskaitos tvarkymas, silpna vidaus kontrolės sistema, neteisingų sprendimų priėmimas ir kt.). Kadangi konkurencingos rinkos sąlygomis rizikos poveikio pašalinti neįmanoma, tai siekiant veiklos pelningumo optimalaus rezultato, kiekviena įmonė turi ieškoti kompromiso tarp galimo didžiausio pelno ir kuo minimalesnės rizikos. Todėl pagrindinė problema, su kuria susiduria įmonių vadovai, finansininkai ieškant optimaliausio varianto, yra: kokia kryptimi analizuoti esamą padėtį bei koku būdu optimizuoti įmonės veiklos pelningumą, siekiant ne tik išlikti rinkoje, bet ir laimėti konkurencinę kovą.

Mokslinio darbo aktualumas. Pelno optimizavimu suinteresuotos visos įmonės, nepriklausomai nuo jų dydžio, rūšies ar veiklos srities. Norint objektyviai įvertinti bendrovės veiklą įvairiais aspektais bei priimti lemiamus sprendimus veiklos pelningumo optimizavimo procese, nepakanka analizuoti pelno ir pelningumo rodiklius. J.Mackevičius 2005, V.Gronskas 2006, P.J.Adelman, A.M.Marks 2007,

Г.В.Савицкая 2004 nurodo, jog siekiant tikslų ir išsamių analizės rezultatų, didelį dėmesį reikia skirti pelningiausių prekių grupių analizei, veiksnių, įtakojuusių veiklos pelningumo kitimą bei jų tarpusavio ryšio stiprumui nustatymui, atsižvelgiant į veiklos specifiką. Analizė šia kryptimi suteikia aktualios informacijos vadovams, kuri padeda geriau suvokti pelningumo formavimosi kryptis, pagrindines priežastis bei tendencijas, leidžia priimti racionalesnius sprendimus formuojant veiklos pelningumo optimizavimo modelius.

Įmonių vadovai, nagrinėdami optimizavimo situacijas, dažnai susiduria su gana sudėtingu procesu, kuris dažniausiai apima tik pardavimų didinimą bei savikainos mažinimą. Veiklos pelningumo optimizavimo modelyje papildomai įvertinamos veiklos sąnaudos, kurių kontrolė yra būtina siekiant efektyvaus rezultato. A.Berry, R.Jarvis 1994, А.Д.Шеремет, Р.С.Сайфулин, Е.В.Негашев 2002 pažymi, kad bendrovių savininkai, siekdami nugalėti konkurencinę kovą bei tapti lyderiais, turėtų planuoti ne tik optimalų rezultatą iš pardavimų, bet praplėsti savo modelio sąlygas ir įtraukti veiklos sąnaudas.

Mokslinio darbo naujumas. Išnaginėjus mokslinę literatūrą, veiklos pelningumo analizės ir optimizavimo klausimais, galima teigti, jog didelis dėmesys skiriamas gamybinių įmonių veiklai vertinti. Šie analizės būdai sunkiai pritaikomi prekybos ir paslaugų įmonėse, todėl susidurta su metodikos, analizuojant pelno kokybę, atliekant pelno segmentinę analizę, pardavimų optimizavimo modeliavimo, stygiaus problema. Darbe, vertinant veiklos pelningumą, remtasi Lietuvos ir užsienio autorių siūlomais: struktūros, dinamikos, santykinų rodiklių, įtakančių veiksnių, koreliacinės regresinės analizės metodais bei sprendimų teorija, ją pritaikant veiklos pelningumo optimizavimo procese.

Mokslinio darbo atsiribojimas. Darbe, analizuojant bei optimizuojant veiklos pelningumą, apsiribojama tik pagrindinės – tipinės veiklos rezultatu bei jį suformavusiais veiksniais, autorės nuomone, turinčiais lemiamą įtaką visai ūkinei veiklai.

Darbo objektas. Uždarnosios akcinės bendrovės „Manukas“ 2003-2007 metų ūkinė veikla.

Darbo dalykas. Uždarnosios akcinės bendrovės „Manukas“ 2003-2007 metų veiklos pelningumas ir jo optimizavimas.

Darbo tikslas. Remiantis, teorinėje mokslinio darbo dalyje surinkta ir apibendrinta veiklos pelningumo analizės ir optimizavimo medžiaga bei bendrovės finansinių ataskaitų duomenimis, atlikti UAB „Manukas“ ūkinės veiklos pelningumo analizę ir veiklos pelningumo optimizavimo alternatyvų modeliavimą.

Tyrimo tikslui pasiekti iškelti tokie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti veiklos pelningumo optimizavimo teorinius aspektus, remiantis Lietuvos bei užsienio autorių šaltiniais;
2. Įvertinti UAB „Manukas“ pelno kokybę formuojančius veiksnius: palūkanų dydžius, atsiskaitymus su kreditoriais, pardavimų pelningumo ir pelno pakankamumo rodiklius, pelno struktūrą pagal produktų rūšis;
3. Atlikti UAB „Manukas“ veiklos pelno kitimo veiksnių, pardavimo pajamų, išlaidų lygio rodiklių, analizę;
4. Atlikti UAB „Manukas“ pardavimo pajamų ir veiklos pelningumo rodiklių priklausomybės nuo įtakojančių veiksnių koreliacinę regresinę analizę;
5. Nustatyti UAB „Manukas“ veiklos pelningumo optimizavimo kryptis;
6. Atlikti UAB „Manukas“ veiklos pelningumo optimizavimo alternatyvų modeliavimą.

Tyrimo metu iškelta **mokslinė hipotezė**:

- Sprendimų teorija vertinama kaip patikimas metodas veiklos pelningumo optimizavimo procesui reguliuoti.

Tyrimo metodai: sisteminimas, lyginamoji ir loginė literatūros analizė, grupavimas, detalizavimas, svarbiausių grandžių išskyrimo, grandininių keitimų (eliminavimo), indeksų metodai, vertikalioji, horizontalioji, santykinių rodiklių, koreliacinė regresinė analizės bei sprendimų teorija.

Teorinis darbo reikšmingumas. Siekiant įvertinti veiklos pelningumo optimizavimo teorinius aspektus, išanalizuota įvairi Lietuvos bei užsienio autorių mokslinė literatūra. Apibendrinant literatūroje patektas veiklos pelningumo analizės rūšis ir metodus, galima teigti, jog lietuvių (J.Mackevičius 2005, V.Gronskas 2006, D.Šlekietė, I.Klimavičienė 2000, L.Juozaitienė 2007, E.Buškevičiūtė I.Mačerinskienė 2004, V.Boguslauskas 2003) bei užsienio autoriai (P.J.Adelman A.M.Marks 2007, A.Berry, R.Jarvis 1994, А.Д.Шеремет, Р.С.Сайфулин, Е.В.Нерашев 2002, Г.В.Савицкая 2004) nurodo, kad tikslinga įvertinti pardavimo pelningumo, išlaidų lygio rodiklius bei jų dinamiką, pelno kitimo veiksnius, pardavimo pajamas, pelno struktūrą pagal produktų rūšis, identifikuoti pelno kokybę nusakančius veiksnius bei atlikti koreliacinę regresinę analizę. Autoriai pažymi, jog šių metodų taikymas turi suteikti reikšmingos informacijos priimant perspektyvinius sprendimus.

Vertinant, aptartų veiklos pelningumo optimizavimo būdų ir metodų gausą mokslinėje literatūroje, galima teigti, jog užsienio šalių autoriai (P.K.Dutta, R.K. Sundaram 2001, G.Gilles, M. Naoufel 2004, R.L.Priem 2007, Jr.Guide, V.R.Daniel, R.H.Teunter, L.N.Van Wassenhove 2003, E.Dierker, B.Grodal

1996, D.K.Young, R.C.Shumway, H.L.Goodwin 1990, N.Carte 2005) nurodo kiekvienai bendrovei nusistatyti tikslus, kurių įgyvendinimas paremtas tomis pačiomis galimybėmis. Tuo tarpu lietuvių autoriai (S.A.Martišius V.Kėdaitis 2004 bei E.Stankus 2005) pateikia sprendimų teoriją, kaip pagrindinę priemonę veiklos pelningumui optimizuoti.

Praktinis darbo reikšmingumas. Atlikta UAB „Manukas“ veiklos pelningumo analizė leido atskleisti pelningiausias prekių grupes, pagrindines pardavimo pajamų bei išlaidų kitimo priežastis, veiklos pelno veiksnių įtaką ir jų tarpusavio priklausomybę. Gauti rezultatai padėjo įvertinti UAB „Manukas“ galimas veiklos kryptis bei atlikti pasirinktų alternatyvų modeliavimą, nustatant veiklos pelningumo optimaliausią sprendimą.

Mokslinio tyrimo struktūra ir apimtis. Mokslinį darbą sudaro trys dalys. Pirmoje - konceptualiojoje darbo dalyje išanalizuota Lietuvos bei užsienio autorių mokslinė literatūra veiklos pelningumo optimizavimo klausimais. Šioje dalyje apžvelgiamos pelno bei pelningumo sampratos, analizės kryptys bei uždaviniai, pateikiamos veiklos pelningumo analizės rūšys ir metodai bei sprendimų teorijos pritaikomumas veiklos pelningumo optimizavimo procese.

Antroje dalyje – tiriamojoje dalyje atlikta 2003-2007 m. UAB „Manukas“ veiklos pelningumo analizė. Identifikuoti veiksniai, lemiantys pelno kokybę: palūkanų dydžiai, atsiskaitymai su kreditoriais, pardavimų pelningumo ir pelno pakankamumo rodikliai, pelno struktūra pagal produktų rūšis. Atlikta veiklos pelno kitimo veiksnių, pardavimo pajamų, išlaidų lygio rodiklių, pardavimo pajamų ir veiklos pelningumo rodiklių priklausomybės nuo įtakančių veiksnių koreliacinė regresinė analizė.

Trečioji magistro darbo dalis skirta UAB „Manukas“ veiklos pelningumo optimizavimo kryptį nustatymui bei alternatyvų modeliavimui, veiklos pelningumo optimaliausiam sprendimui priimti: įvertinant bendrojo pelno ir veiklos sąnaudų priimtinausias alternatyvas.

Baigiamojoje magistro darbo dalyje suformuluotos išvados ir rekomendacijos, pateikti priedai ir pagrindinių sąvokų žodynas.

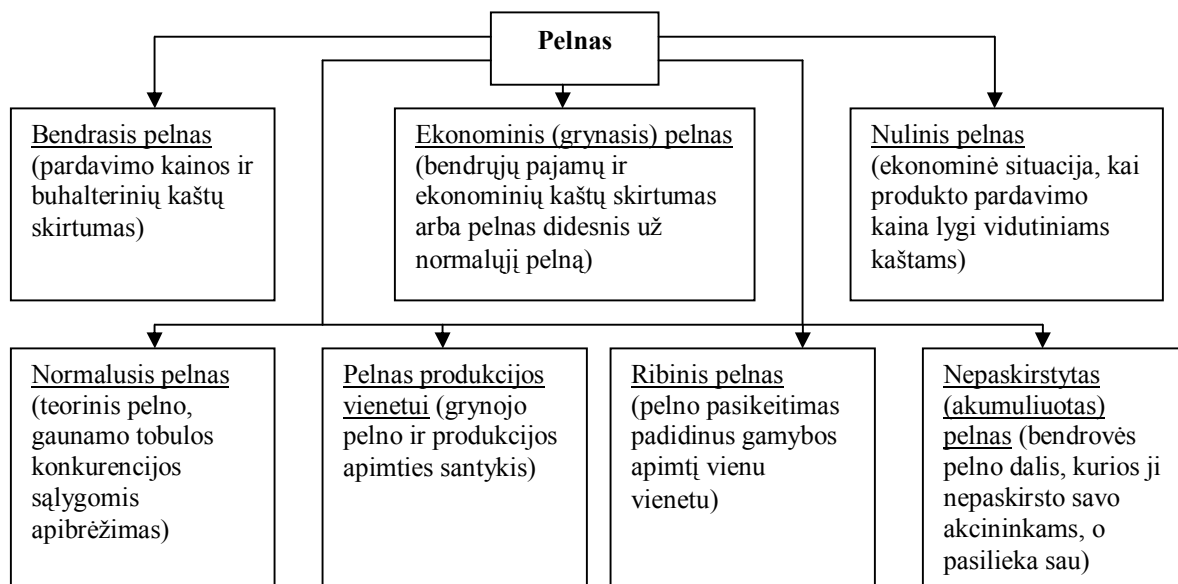
1. VEIKLOS PELNINGUMO OPTIMIZAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Pelno ir pelningumo samprata, analizės kryptys ir uždaviniai

Pelno didinimu suinteresuotos visos įmonės, nepriklausomai nuo jų dydžio, rūšies ar veiklos srities, todėl potencialus šio rodiklio poreikis visada siejamas su bendrovės plėtojimu bei finansavimu. Ekonominėje literatūroje pabrėžiami įvairūs pelno, kaip ekonominės kategorijos ir įmonės veiklos rodiklio, aspektai. Nurodoma, kad pelnas yra įmonės ekonominio vystymosi veiksnys, finansinė nauda, veiklos vertinimo kriterijus, ilgalaikio finansavimo šaltinis bei pagrindinis dalykas, dėl ko konkuruojama perkant ir parduodant prekes rinkoje. Finansų analitikai, bendrovių apskaitos specialistai teigia, kad pelnas yra labiausiai apibendrinantis įmonės veiklą rodiklis.

Užsienio autoriai N.Carte (2005), E.Dierker, B.Grodal (1996), D.K.Young, R.C.Shumway, H.L.Goodwin (1990), P.J.Adelman, A.M.Marks (2007) nurodo, jog pelnas išreiškia darbo našumo augimą, parodo viso įmonės kolektyvo veiklą, produkcijos savikainos mažinimą, naujos technikos ir technologijos taikymo efektyvumą ir kt. Tęsdamos šią mintį, lietuvių autorės D.Šlekienė, I.Klimavičienė (2000), V.Bagdžiūnienė (2005), E.Andrijauskienė (2004) pelną įvardija kaip bendrųjų pajamų ir bendrųjų kaštų skirtumą, o V.Snieška ir kiti bendraautoriai (2006) šitokią pelno sąvoką interpretuoja kaip buhalterinį pelną. G.Černius, A.Paškevičius, M.Starkevičiūtė (1995), pritardami minėtų autorių nuomonei, praplečia pelno sąvoką. Autoriai pažymi, jog pelnas yra teigiamas įmonės tam tikro laikotarpio (dažniausiai finansinių metų) ūkinės veiklos rezultatas.

Ekonominių terminų ir sąvokų žodyne pateikiamos skirtingos pelno rūšys (1 pav.):

1 pav. Pelno rūšys

Šaltinis: Bagdanavičius J., Stankevičius P., Lukoševičius L. Ekonomikos terminų ir sąvokų žodynas (1999). Vilnius.

Labai svarbus aspektas, kurį reikia pabrėžti, kalbant apie bendrovės pelną – tai pelno klasifikacija, atsižvelgiant į veiklos rūšis. Trečiame Verslo Apskaitos Standarte - „Pelno (nuostolių) ataskaita“, apibrėžtos šios pelno sąvokos:

- Bendrasis pelnas - tai pardavimo pajamų ir parduotų prekių bei paslaugų savikainos skirtumas. Šis rodiklis atspindi potencialų įmonės gebėjimą uždirbti iš vykdomos veiklos. Pelnu šis rodiklis vadinamas sąlygiškai, nes atspindi tik skirtumą, tarp to ką įmonė uždirbo pardavus prekes, ir sumos, kurią pati sumokėjo jas pirkdama. Iš jo reikia padengti visas su tiesiogine įmonės veikla susijusias sąnaudas, be kurių jokia įmonė negalėtų gyventi.

- Tipinės veiklos pelnas – tai bendrojo pelno ir veiklos sąnaudų skirtumas. Tuo tarpu pelną, kurio apskaičiavimas remiasi nurodyta veiksmų seka, autoriai A.Andrijauskienė (2004), J.Mackevičius, D.Poškaitė (1998) įvardija kaip veiklos pelną.

- Įprastinės veiklos pelnas. Šis rodiklis parodo įmonės įprastinės (tipinės ir netipinės) veiklos rezultata per ataskaitinį laikotarpį. Įprastinės veiklos pelnas apskaičiuojamas prie tipinės veiklos pelno (nuostolių) pridėdam kitos veiklos bei finansinės ir investicinės veiklos rezultatus, kurie nepriklauso nuo vadovų valios.

- Ataskaitinių metų pelnas (nuostolis) prieš apmokestinimą (tai įmonės įprastinės veiklos ir ypatingųjų straipsnių rezultatas). Jis apskaičiuojamas prie įprastinės veiklos pelno (nuostolių) pridėdam pagautę ir atimant netekimus.)

- Grynojo pelno (nuostolių) rodiklis parodo galutinį įmonės veiklos rezultata, t.y. įmonėje liekantį pelną, kuris gali būti paskirstytas, arba nuostolius. Grynojo pelno rodiklis apskaičiuojamas iš pelno (nuostolių) prieš apmokestinimą atimant pelno mokesčio sąnaudų rodiklį. Grynasis pelnas yra akcijų savininkų nuosavybė, todėl jų sprendimu gali būti paskirstytas dividendams, pridėtas prie anksčiau uždirbto pelno ir reinvestuotas į veiklą arba iš jo formuojami įstatymu nustatyti privalomi rezervai.

Vertinant pelno (nuostolių) ataskaitos struktūrą, išvelgiama daugiapakopė sistema, kuria remiantis išskiriamos dvi *veiklos grupės*:

- įprastinė veikla - pasikartojančios ūkinės operacijos, susijusios su visa įmonės veikla:
 - ✓ tipinė veikla - tai ūkinės operacijos, susijusios su veikla, iš kurios įmonė keletą ataskaitinių laikotarpių gauna daugiausia pajamų ir kurią įmonė laiko pagrindine. Duomenys apie tipinę įmonės veiklą yra pardavimo pajamos, pardavimo savikaina ir veiklos sąnaudos.
 - ✓ netipinė veikla ūkinės operacijos, kurios negali būti laikomos tipinės veiklos operacijomis, tačiau yra susijusios su įprastine veikla. Duomenys apie netipinę įmonės veiklą yra kita, finansinė ir investicinė veikla.

- ypatingoji veikla. Tai straipsniai, kuriuose parodomi neįprastų, atsitiktinių, reguliariai nesikartojančių ūkinių įvykių rezultatai. Čia atsispindi pagautė ir netekimai.

Trečiasis verslo apskaitos standartas, „Pelno (nuostolių) ataskaita“, nurodo, jog duomenys apie įmonės veiklą grupuojami atsižvelgiant į šiame standarte nurodytus kriterijus ir veiklos specifiką. Pasirinktas grupavimo būdas turi būti taikomas nuolat arba pakankamai ilgą laiką, nebent reikšmingi įvykiai ar aplinkybės lemia grupavimo pakeitimą.

Svarbu akcentuoti ir tai, jog tipinės veiklos pelno formavimo rezultatas priklauso nuo pajamų, pardavimo savikainos ir veiklos sąnaudų pripažinimo tvarkos. Lietuvoje apskaitos tvarkymo metodinės rekomendacijos bei jų taikymo taisyklės apibrėžtos Verslo Apskaitos Standartuose. Pajamų ir sąnaudų pripažinimo tvarką numato 3 VAS „Pelno (nuostolių) ataskaita“, kur:

- Pardavimo pajamos – ekonominės naudos padidėjimas dėl prekių pardavimo ir paslaugų teikimo per ataskaitinį laikotarpį, pasireiškiantis įmonės turto padidėjimu arba išsipareigojimų sumažėjimu, kai dėl to padidėja nuosavas kapitalas, išskyrus papildomus savininkų įnašus.
- Pardavimo savikaina – per ataskaitinį ir ankstesnius laikotarpius patirtos išlaidos, tenkančios per ataskaitinį laikotarpį suteiktoms paslaugoms ir parduotoms prekėms.
- Veiklos sąnaudos - patirtos per ataskaitinį laikotarpį išlaidos, susijusios su įprastine įmonės veikla, vykdoma neatsižvelgiant į pardavimų apimtį, išskyrus finansinę, investicinę ir kitą veiklą.

D.Zinkevičienė (2004), išanalizavusi pajamų sampratą ekonomikoje ir buhalterinėje apskaitoje, pažymi, jog pajamos yra tai, ką atskiras asmuo ar kolektyvas gauna kaip naudą už kapitalą (kapitalo grąžą) arba kaip atlyginimą už darbą, todėl jos rodo ekonominės naudos padidėjimą per ataskaitinį laikotarpį, t. y. asmens ar įmonės turto padidėjimas arba išsipareigojimų sumažėjimas, kai dėl to padidėja nuosavas kapitalas, išskyrus papildomus savininkų įnašus. Pritardama šiai išdėstyta nuomonei, L.Juozaitytė (2007) akcentuoja, jog šis rodiklis dažniausiai suprantamas kaip pajamos už parduotas prekes ir suteiktas paslaugas. Autorė pabrėžia, kad pardavimo pajamos yra vienas patikimiausių informacijos šaltinių, nes pardavimai paaiškėja nepaisant įmonės noro nuslėpti ar pagražinti padėtį, o pardavimų savikainą nurodo kaip ataskaitinio laikotarpio sąnaudas pardavimo pajamoms uždirbti.

Skirtingi pelno sąvokos apibrėžimai, leidžia teigti, kad pelno rodiklis pasižymi jį įtakančių veiksnių gausa, išraiškos sudėtingumu ir atskirų elementų sudėtingais tarpusavio ryšiais. Remiantis šia nuostata, šalies autoriai V.Gronskas (2006), J.Mackevičius (2005), I.Klimavičienė (2000) bei A.Andrijauskienė (2004) nurodo pagrindines **pelno analizės kryptis**, taikomas rinkos ekonomikos šalyse:

- pelno ataskaitos vertikalioji ir horizontalioji analizė;

- bendrojo pelno veiksmų analizė;
- pelno segmentinė analizė (pagal veiklos sritis, padalinius, produktus ir kt.);
- prognozuojamo pelno analizė;
- pridėtosios vertės analizė.

L.Juozaitytė (2007) sutinka su minėtų autorių išdėstytais mintimis bei papildo pelno analizės kryptis šiais būdais:

- pelningumo rodiklių skaičiavimas;
- veiklos pelno kokybės įvertinimu;
- pridėtosios vertės analizė.

Autorė pažymi, jog įmonei svarbi ne tik pelno suma, bet ir pelno kokybė bei nurodo, kad esminę įtaką pelno kokybei turi savikainos mažinimas, o jo kokybė gerėja, kai šio rodiklio kitimas susijęs su didesnėmis gamybos apimtėmis ir mažesnėmis veikos sąnaudomis. Autorės nuomone pagrindiniai **uždaviniai** padedantys įgyvendinti išsikeltą tikslą – pelno analizė – yra šie:

- apskaičiuoti ir įvertinti pelno dydį ir sudėtį;
- apskaičiuoti ir įvertinti pelno kitimo tendencijas;
- įvertinti veiksmus, kurie turėjo įtakos pelno pokyčiui.

Užsienio šalių finansų analitikai bei Lietuvos autoriai V.Gronskas (2006), J.Mackevičius (2005), tęsdami šią mintį, iškelia papildomus uždavinius pelno analizei atlikti:

- nustatyti pelno plano pagrįstumą ir ryšį su kitais finansinio plano rodikliais;
- nustatyti neigiamų veiksmų pašalinimo galimybes bei būdus.

Pelningumo samprata. J.Mackevičiaus (2005) teigimu, Vakarų šalių autoriai pelningumą apibūdina kaip: profitability ir return. Terminas profitability dažniausiai vartojamas analizuojant pardavimo pelningumo rodiklius, o return – turto ir kapitalo pelningumą arba jo grąžą. Tuo tarpu, bankininkystės ir komercijos terminų žodyne, A.Buračas (1997) pelningumo sąvoką apibrėžia kaip akcinių bendrovių bendrojo pelno santykį su pagrindinėmis pajamomis arba grynojo pelno santykį su pardavimų ir paslaugų apimtimi.

Lietuvos autoriai J. Mackevičius ir D. Poškaitė (1998) pelningumą apibūdina, kaip pelno santykį su tam tikru įmonės veiklos rodikliu, turinčiu ryšį su pelnu. V. Bagdžiūnienė (2005), P.J.Adelman, A.M.Marks (2007), B.H.Stephenson (1985) N.Carte (2005) minėtų autorių mintį papildo, teigdami, kad pelningumas apibūdina įmonės gebėjimą uždirbti pelną – gauti kuo daugiau pelno iš kiekvieno investuoto į bendrovę lito.

Lietuvių autorių šaltiniuose pastebima, kad vietoj pelningumo kartais yra vartojama rentabilumo sąvoka. Autorių D. Šlekienės ir I.Klimavičienės (2000) nuomone pelningumas – tai pelno dalis,

tenkanti tam tikram aktyvų ar kapitalo vertės vienetui: pardavimų litui, turto litui, nuosavo kapitalo litui ir pan. Tuo tarpu, F.Brigham, C.Ehrhardt (2002) pelningumo sąvoką apibrėžia kaip - vieną įmonės turto, kapitalo, aktyvų, finansavimo šaltinių panaudojimo efektyvumo rodiklių.

Veiklos pelningumui vertinti taikomi įvairūs metodai, todėl jų aptarimas pateikiamas tolesnėje darbo eigoje.

1.2. Veiklos pelningumo analizės rūšys ir metodai

1.2.1. Ekonominės analizės metodai vertinant veiklos pelningumą

V.Gronsko (2006) teigimu, ekonominė analizė – tai speciali žinių šaka, palaipsniui susiformavusi kaip atskiras mokslas, glaudžiai susijusi su kitomis mokslo šakomis bei besinaudojanti jų rezultatais. Autorius pažymi, kad ekonominė analizė glaudžiai susijusi su ekonomikos teorija, atskirų ūkio šakų ekonomika, statistika, matematika, įmonių finansais, apskaita bei su daugeliu kitų sričių, sąlygojančių ekonominės analizės metodiką. Remiantis šiomis nuostatomis, autoriai: J.Mackevičius (2005), V.Gronskas (2006), V. Bagdžiūnienė (2005), E.Buškevičiūtė, I.Mačerinskienė (2005), L.Juozaitienė (2007) išskiria šiuos ekonominės analizės metodus:

Lyginimas – dažniausiai taikomas analizės būdas, kaip sakoma, juo pradedama analizė. Taikomos įvairios palyginimo formos: palyginama su planu, su praėjusiu laikotarpiu, su vidutiniais dydžiais, su geriausiais rezultatais, su kitomis šalies bei užsienio įmonėmis. Įvairios palyginimo formos padeda atskleisti rezervus ūkinei veiklai gerinti.

Grupavimas – tai analizuojamų rodiklių skirstymas į vienaarūšes, tiriamam reiškiniui būdingas grupes. Rodikliai grupuojami pagal vieną ar kelis požymius. Grupavimas leidžia geriau išnagrinėti ekonominius reiškinius, jų sąveika ir tarpusavio priklausomybę, nustatyti pagrindinių veiksnių įtaką. Tačiau grupavimas reikalauja tam tikros ekonominių reiškinių bei procesų, jų veiksnių ir priežasčių klasifikacijos. Negalima grupuoti reiškinių pagal atsitiktinius požymius: grupuoti būtina pagal grupei būdingus požymius.

Svarbiausių grandžių išskyrimas tyrimo sistemoje yra prioritetinių įmonės finansinės veiklos bei su ja susijusios veiklos sričių nagrinėjimas.

Sudėtingi ekonominiai reiškiniai bei procesai paprastai nusakomi įvairiais finansiniais bei ekonominiais rodikliais. Apibendrinančių rodiklių skaidymas mintimis įvairiomis kryptimis (vieta, laiką, įvairius veiksnus) į sudėtinę dalis (elementus) vadinamas *detalizavimo* būdu. Svarbiausias detalizavimo tikslas yra nustatyti tiriamos sistemos sudėtinių elementų ryšius.

Eliminavimas – tai toks analizės būdas, kurio esmė ta, kad tiriant vieno veiksnio įtaką, atsiribojama nuo visų kitų veiksnių įtakos. Plačiausiai aptariamas eliminavimo variantas Vakarų šalių ekonominėje literatūroje - *grandinių pakeitimų būdas* - nėra plačiai naudojamas Lietuvos analitikų. Grandinių pakeitimų būdu nustatomas multiplikaciniais ryšiais susietų veiksnių poveikis rezultatui. Kiekvienas bazinis rodiklis iš eilės yra keičiamas faktiniu, kitus rodiklius laikant nepakitusiais. Rezultatas gautas po kiekvieno pakeitimo, lyginamas su rezultatu, gautu iki to rodiklio pakeitimo. Apskaičiuotas nukrypimas rodo atitinkamo veiksnio kiekybinę įtaką rodiklio pasikeitimui. Šio būdo taikymo principas pateikiamas 1.1 lentelėje.

1.1 lentelė

Grandinių pakeitimų metodas

Skaičiavimo Nr.	Keitimų Nr.	a	b	c	A reikšmės	Bendrojo rodiklio pasikeitimas dėl dalinio rodiklio pokyčio
1	-	a ₀	b ₀	c ₀	A ₀	-
2	1	a ₁	b ₁	c ₁	A ₁	A ₁ - A ₀ = ΔA _a
3	2	a ₂	b ₂	c ₂	A ₂	A ₂ - A ₁ = ΔA _b
4	3	a ₃	b ₃	c ₃	A ₃	A ₃ - A ₂ = ΔA _c

Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998). Finansinė analizė. Vilnius, p. 32-33.

Bendrojo rezultatinio rodiklio nukrypimas nuo bazinio lygus dalinių pokyčių sumai:

$$A_3 - A_0 = \Delta A_a + \Delta A_b + \Delta A_c \quad (1.1)$$

V.Gronskas (2006), pritardamas J.Mackevičiaus bei D.Poškaitės (1998) nuomonei, dėl grandinių pakeitimų metode taikomos veiksmų sekos, papildomai pateikia skaičiavimų seką vertinant išlaidų lygio rodiklių įtaką pelniui (1.2 lentelė).

1.2 lentelė

Grandinių pakeitimų metodas išlaidų lygio rodiklių analizėje

Keitimų seka	Bendrojo rodiklio pasikeitimas dėl dalinio rodiklio pokyčio	Simbolių reikšmės
$PPS_b = \frac{S_b}{Q_b}$	$\Delta PPS_q = \frac{S_b}{Q_a} - \frac{S_b}{Q_b}$	S _b – parduotų prekių savikainos bazinis lygis; S _a – parduotų prekių savikainos ataskaitinis lygis;
$PPS_{lit.} = \frac{S_b}{Q_a}$	$\Delta PPS_s = \frac{S_a}{Q_a} - \frac{S_b}{Q_a}$	Q _b – parduotų prekių vertės bazinis lygis; Q _a – parduotų prekių vertės ataskaitinis lygis;
$PPS_a = \frac{S_a}{Q_a}$	$\Delta PPS = \Delta PPS_q + \Delta PPS_s$	PPS _b – parduotų prekių savikainos vienam pardavimų litui bazinis lygis; PPS _{lit.} – parduotų prekių savikaina vienam pardavimų litui, pasikeitus pardavimų apimčiai; PPS _q – pardavimų apimties pasikeitimo įtaka PPS pardavimų litui pokyčiui; PPS _s – parduotų prekių savikainos pasikeitimo įtaka PPS pardavimų litui pokyčiui.

Šaltinis: Gronskas, V. (2006). Ekonominė analizė. KTU. p. 36-37.

Apibendrinimas (sintezė) yra skaidymo rezultatų įvertinimas ir informacijos parengimas sprendimams, išvadoms ir pasiūlymams priimti. Apibendrinant imama tik svarbiausia informacija, gauta detalizuojant rodiklius.

Vidurkiai (vidutiniai dydžiai) naudojami masiškiems, kokybiškai vienodiems reiškiniams tirti. Juos apskaičiuojant, ištiriama reiškinių visumos bendriausios ypatybės ir tipiškiausi bruožai.

Indeksai - santykiniai dydžiai, kurie rodo reiškinio pokytį laiko atžvilgiu. V.Bartosevičienė (2006), pritarlama J.Mackevičiaus (2005), V.Gronsko (2006), V. Bagdžiūnienės (2005), E.Buškevičiūtės, I.Mačerinskienės (2005) nuomonei, vertinant indeksų metodikos svarbą veiklos pelningumo analizėje, akcentuoja, kad indeksai – santykiniai dydžiai, apibūdinantys ekonominio reiškinio kitimą pagal laiką ir vietą. Užsienio autoriai Т.Дж.Уотшем ir К.Паррамоу (1999) pažymi, kad analizuojant pardavimų apimtį, galimas indeksų pritaikomumas. J.Bagdanavičius, V.Šiaudys, A.Vaitelienė (2007), R.Valkauskas (2005), tęsdami išvardintų autorių mintį, nurodo, jog kainų ir produkcijos apimties įtakai nustatyti yra skaičiuojami *produkcijos apimties ir kainų agregatiniai indeksai*.

Minėti autoriai pabrėžia, jog įvertinant pardavimų pasikeitimą dėl produkcijos apimties, tikslinga apskaičiuoti *produkcijos fizinės apimties agregatinį indeksą, dar vadinamą E. Laspeireso indeksu*. J.Bagdanavičius, V.Šiaudys, A.Vaitelienė (2007), R.Valkauskas (2005) bei V.Bartosevičienė (2006) pateikia šią produkcijos fizinės apimties agregatinio indekso matematinę išraišką:

$$I_q = \frac{\sum q_1 p_0}{\sum q_0 p_0} * 100 \quad (1.2)$$

I_q - produkcijos fizinės apimties agregatinis (Lapeireso) indeksas;

q_1 – ataskaitiniu laikotarpiu parduoto produkto kiekis;

q_0 – baziniu laikotarpiu parduoto produkto kiekis;

p_0 – produkto vieneto kaina baziniu laikotarpiu.

R.Valkauskas (2005), S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2003) pataria ne tik įvertinti santykinį rodiklį, bet tuo pačiu nurodo, jog (1.2) formulės skaitiklio ir vardiklio skirtumas:

$$\Delta q = \left(\sum q_1 p_0 - \sum q_0 p_0 \right) \quad (1.3)$$

rodo absoliutų vertės pakitimą dėl produkcijos (prekių) fizinės apimties pokyčio.

Analizuojant prekių kainos įtaką rezultatui, Т.Дж.Уотшем, К.Паррамоу (1999), J.Bagdanavičius, V.Šiaudys, A.Vaitelienė (2007), R.Valkauskas (2005) bei S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2003) pateikia agregatinį kainų indeksą. Autoriai pažymi, jog statistikoje *agregatinis kainų indeksas* skaičiuojamas naudojantis ataskaitinio laikotarpio produkcijos (prekių) kiekį bei nurodo vokiečių ekonomisto G.Pašė pasiūlytą formulę:

$$I_p = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_1} * 100 \quad (1.4)$$

I_p - kainų agregatinis (Pašė) indeksas;

q_1 – ataskaitinio laikotarpio parduotų produktų kiekis;

p_0 – baziniu laikotarpio produkcijos (prekės) vieneto kaina;

p_1 – ataskaitinio laikotarpio produkcijos vieneto kaina.

Minėti autoriai akcentuoja, kad siekiant įvertinti absoliučią ekonomijos (arba nuostolio) sumą t.y. produkcijos (prekių) vertės pakitimą dėl kainų pokyčio, tikslinga atlikti skaičiavimus remiantis šia matematine (1.4) formulės skaitiklio ir vardiklio išraiška:

$$\Delta_p = \sum p_1 q_1 - \sum p_0 q_1 \quad (1.5)$$

Analizuojant indeksų pritaikomumą, vertinant veiksnių įtaką rezultatui, R.Valkauskas (2003) akcentuoja, jog indeksų pagal Laspeiresą ir pagal Pašę sandauga yra produkcijos vertės indeksas:

$$I_{pq} = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_0} * 100 \quad (1.6)$$

$$\text{o šių indeksų skaitiklio ir vardiklio skirtumas } \Delta_{pq} = \sum p_1 q_1 - \sum p_0 q_0 \quad (1.7)$$

parodo absoliutų jos pakitimą dėl dviejų veiksnių:

- produkcijos (prekių) kainų pakitimo;
- fizinės apimtys pakitimo.

S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2003), J.Bagdanavičius, V.Šiaudys, A.Vaitelienė (2007) nurodo, jog be agreguotųjų indeksų, vertinant veiksnių įtaką rezultatui, dažnai naudojami individualieji indeksai. Autoriai akcentuoja, kad individualiaisiais indeksais vadinami rodikliai, kurie parodo sudėtingo socialinio-ekonominio reiškinių vieno elemento kitimą t.y. skaičiuojami vienaarūšių objektų atžvilgiu bei pateikia šias formules:

$$i_p = \frac{p_1}{p_0} * 100 \quad (1.8)$$

i_p - individualus kainos indeksas;

p_0 – prekės vieneto kaina baziniu laikotarpiu;

p_1 – prekės vieneto kaina ataskaitiniu laikotarpiu.

$$i_q = \frac{q_1}{q_0} * 100; \quad (1.9)$$

i_q - individualus kiekio indeksas;

q_0 – konkrečios produkcijos prekių kiekis baziniu laikotarpiu;

q_1 – konkrečios produkcijos prekių kiekis ataskaitiniu laikotarpiu.

V.Gronskas (2006), detalizuodamas ekonominėje analizėje dažniausiai naudojamus metodus, be tradicinių (aukščiau išvardinti), išskiria *matematinų metodų grupę*. Autorius nurodo, jog tai -

klasikinės matematikos, matematinės statistikos, ekonometriniai, operacijų tyrimo bei ekonominės kibernetikos metodai.

Užsienio autoriai Т.Дж.Уотшем, К.Паррамоу (1999) pažymi, jog nagrinėjant veiklos pelną ar pelningumą, remiantis matematinio metodu – *koreliacinė regresinė analizė* – įvertinami reiškinių tarpusavio ryšiai. J.Bagdanavičius, V.Šiaudys, A.Vaitelienė (2007), pritardami užsienio autorių išdėstyta nuomonei, nurodo, jog vienas esminių statistikos metodų, kaip priemonė tiriant reiškinių tarpusavio ryšius yra koreliacinis metodas. Minėti autoriai akcentuoja, kad analizuojant reiškinių tarpusavio ryšius, paprastai yra naudojamas analitinis grupavimas, kurio esmė yra ta, kad analizuojamas reiškinys grupuojamas pagal faktorinį požymį, o šalia grupuojamas rezultatinis požymis. V.Boguslauskas (2003), palaikydamas kolegų J.Bagdanavičiaus, V.Šiaudžio, A.Vaitelienės (2007) nuomonę, akcentuoja, kad ekonominių procesų tyrimuose dažnai tenka nustatyti dviejų kintamųjų –Y, vadinamu priklausomu kintamuoju (pasekme) ir X, vadinamo nepriklausomu kintamuoju (priežastimi) – tarpusavio sąveiką – ryšį. Tęsdamas savo mintį, autorius nurodo, kad ryšių tipų įvairovė yra gana plati, bet juos suskirsto į dvi grupes: funkcinis ir koreliacinius. V.Boguslauskas (2003) pažymi, jog kiekvieną funkcinio ryšio nepriklausomo kintamojo reikšmę, atitinka fiksuota priklausomo kintamojo reikšmė, tuo tarpu esant koreliaciniam ryšiui, nepriklausomo kintamojo kitimas veikia tik priklausomo kintamojo vidutines reikšmes.

J.Bagdanavičius, V.Šiaudys, A.Vaitelienė (2007), pritardami V.Boguslausko (2003) išdėstytom mintim, akcentuoja, jog koreliacinės analizės metodas leidžia nustatyti:

- ryšių tarp reiškinių rūšis;
- ryšių glaudumo laipsnį.

R.Bliekienė, V.Boguslauskas, L.Valančienė (2007), palaikydami minėtų autorių nuomonę, pabrėžia, jog tiriant kiekybinius atsitiktinius kintamuosius, kiekvienam objektui fiksuotoje, jį nusakančioje matavimo skalėje priskiriam tam tikra reikšmė, atitinkanti kintamojo vertę. Autoriai akcentuoja, kad kokybiniai kintamieji gali būti ranginiai ir nominalieji. Kiekvienam iš šių tipų kintamųjų pasirenkami skirtingi koreliacijos įvertinimo metodai.

Ranginė koreliacija. Ši koreliacija, pasak R.Bliekienės, V.Boguslausko, L.Valančienės (2007), naudojama tada, kai tiriamos ranginių kintamųjų koreliacinės savybės. Autoriai pabrėžia, kad naudojant ranginius kintamuosius, kiekvienam objektui priskiriamas skaitmeninis santykis įvertinimas, nurodantis šio objekto vietą nagrinėjamų objektų visumoje. J.Bagdanavičius, V.Šiaudys, A.Vaitelienė (2007) ranginės koreliacijos analizėje nurodo Spirmeno koeficientą. Šis ranginis koreliacijos koeficientas pagrįstas susijusių dydžių dispersijos priklausomybės analize. Spirmeno koeficientas įgauna reikšmes intervale $[-1;1]$ bei apskaičiuojamas pagal formulę:

$$R = 1 - \frac{6 \sum (r_x - r_y)^2}{n^3 - n} \quad (1.10)$$

R – Spirmeno koeficientas;

r_x – x požymio rangas;

r_y – y požymio rangas;

n – rangų skaičius.

Minėti autoriai, ranginėje koreliacijos analizėje, pateikia Kendalio koeficientą, kuris naudojamas kokybinių ir kiekybinių požymių priklausomybės laipsniui matuoti, kuomet pasirinkti rodikliai yra ranžiruojami pagal vieną principą. Kendalio ranginio koreliacijos koeficiento apskaičiavimas atliekamas pagal formulę:

$$T = \frac{S_1 - S_2}{1/2(n^2 - n)} \quad (1.11)$$

S_1 – rezultatinio požymio rangų (didesnių už rangų skolą) skaičius;

S_2 – rezultatinio požymio rangų (didesnių už rangų skolą) skaičius;

n – rangų skaičius.

Koreliacinė analizė kai kintamieji nominalieji. R.Bliekienė, V.Boguslauskas, L.Valančienė (2007), tęsdami J.Bagdanavičiaus, V.Šiaudžio, A.Vaitelienės (2007) mintį, nurodo, jog dviems atsitiktiniams veiksniams įvertinti naudojama formulė, leidžianti įvertinti veiksnių tarpusavio ryšio stiprumą ir dažnai vadinama Pirsono koreliacijos koeficientu:

$$r = \frac{\overline{xy} - \bar{x} * \bar{y}}{\sigma_x * \sigma_y} \quad (1.12)$$

V.Boguslauskas (2003) akcentuoja, jog šio koeficiento kitimo ribos yra $-1 \leq r \leq 1$. Jei r artimas nuliui, tai tarp X ir Y tiesinio koreliacinio ryšio nėra.

Regresinė analizė. R.Valkauskas (2003) pateikia regresinės analizės sampratą, teigdamas, kad regresinė priklausomybė kiekybiškai išreiškia ryšį tarp faktorinio požymio ir rezultatinio požymio grupinių vidutinių reikšmių, naudojant regresinę lygtį. R.Bliekienė, V.Boguslauskas, L.Valančienė (2007), tęsdami mintį, nurodo šią regresinę lygtį:

$$y = b_0 + b_1 x + e \quad (1.13)$$

b_0 – kirtimas

b_1 – polinkis,

e – atsitiktinė paklaida

bei pateikia tiesinės regresijos modelio *determinacijos koeficientą*, kurio apskaičiavimas, pasak autorių,

$$\text{atliekamas sekančiai: } D=R^2*100\%=\sqrt{1-\frac{\sum(y_i-\bar{y}_i)^2}{\sum(y_i-\bar{y})^2}}*100\% \quad (1.14)$$

V.Boguslauskas (2003) pažymi, jog šio koeficiento (D) reikšmė yra svarbi, kadangi parodo kokią priklausomo kintamojo kitimo dalį nulemia nepriklausomų kintamųjų kitimas, o (100-D) – kiti neįvertinti veiksniai.

Mūsų supratimu, ekonominės analizės metodų įvairiapusiškumas leidžia tiksliai įvertinti veiklos pelningumą bei nustatyti pagrindines šio rodiklio kitimo tendencijas. Tačiau, siekiant gauti išsamesnius tyrimo rezultatus, toliau darbe apžvelgiama finansinės analizės vaidmuo veiklos pelningumo vertinime.

1.2.2. Finansinė analizė veiklos pelningumo vertinimo kontekste

J.Mackevičiaus ir D.Poškaitės (1998) teigimu, finansinė analizė – procesas, kurio metu, taikant tam tikrus matematinius ir statistinius metodus, įmonės veiklos duomenis siekiama paversti naudinga informacija.

Vienas iš pagrindinių, veiklos pelningumo optimizavimo rezultatai lemiančių veiksnių - išsami šio rodiklio analizė. Kaip nurodo J.Mackevičius (2005), analizuojant įmonės pelną bei jį lemiančius veiksnius, svarbu pirmiausia atlikti finansinę analizę, išsiaiškinant esamą padėtį, finansinius aspektus bei ateities galimybes. L.Juozaitienė (2007), papildydama šio autoriaus išdėstytas mintis, pabrėžia, kad vienas svarbiausių finansinės analizės aspektų yra informacijos rinkimas ir sisteminimas. Dažniausiai ši analizė remiasi apskaitos duomenimis, nors naudojami ir kiti informacijos šaltiniai (vidutiniai statistiniai ūkio sektoriaus rodikliai, kitų įmonių informacija). F.Brigham, C.Ehrhardt (2002), palaikydami minėtų autorių nuomonę, nurodo, kad rinkos ekonomikos sąlygomis vienas iš pagrindinių finansinės analizės uždavinių - teikti informaciją, padedančią numatyti veiklos plėtojimo tendencijas ir perspektyvas, atskleisti veiksnius, kurie stabdo veiklos efektyvumą. V.Bagdžiūnienė (2005), pritardama išdėstytoms mintims, pažymi, jog analizuojant dažnai tenka daryti išvadas naudojantis bendrais pažinimo teorijos metodais:

- dedukcija – išvadų iš prielaidų pagal bendrus pažinimo teorijos metodus ir taisykles gavimas;
- indukcija – loginis samprotavimas, kuriame nuo atskirų faktų ir žinių pereinama prie bendresnių;
- sintezė – mokslinis metodas, pagristas dalių jungimu į visumą, taikomas ruošiantis, nustatant tarpusavio ryšius;

- logika – taisyklingas mąstymas, samprotavimų eiga, vidinis dėsningumas. Šie metodai padeda suvokti įvairius procesus, nustatyti jų sąveiką, priklausomumą vienu nuo kitų, daryti apibendrinimą ir pateikti išvadas.

Finansinėje analizėje naudojami įvairūs metodai ir būdai. St. Girdzijauskas, B. Jefimovas (2006) išskiria tris analizės būdus laiko atžvilgiu:

- retrospektyvinė – kai analizuojama praėjusio laikotarpio finansinė atskaitomybė, ji atliekama planavimo, išteklių panaudojimo ir veiklos efektyvumo nustatymo tikslais;
- perspektyvinė – kai analizuojama busimojo laikotarpio finansinė atskaitomybė, ji atliekama investiciniu projektu įvertinimo, kreditavimo, strateginių sprendimų įvertinimui;
- operatyvinė – kai analizuojama einamojo laikotarpio finansinė atskaitomybė, ji skirta įvertinti, išsiaiškinti, apibūdinti einamuosius rezultatus.

Finansinių ataskaitų analizei, siekiant nustatyti apskaitos duomenų pasikeitimą, J.Mackevičius (2005), V.Gronskas (2006), V. Bagdžiūnienė (2005), E.Buškevičiūtė, I.Mačerinskienė (2005) išskiria šias analizės rūšis: *horizontalioji, vertikalioji ir santykinių rodiklių*. Užsienio šalių autoriai P.J.Adelman bei A.M.Marks (2007), palaikydami minėtų autorių nuomonę, išskiria tris finansinės analizės rūšis, kaip priemones dinamiškai ir struktūrai įvertinti:

- horizontalioji analizė - dinamiškai skaičiuoti;
- vertikalioji analizė - struktūrinius pokyčius įvertinti;
- santykinių rodiklių analizė - koeficientams, santykiams tirti.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas mintis, Lietuvos autorės D.Šlekienė ir I.Klimavičienė (2000), *horizontaliąją analizę* apibūdina kaip pasirinktų dviejų ar daugiau metų finansinių ataskaitų duomenų palyginimą. Dažniausiai išeities tašku pasirenkamas tam tikras ataskaitinis laikotarpis, vadinamas baziniu laikotarpiu, ir visi po jo einantys metai analizuojami apskaičiuojant augimo tempą arba prieaugio koeficientus.

Pritardama aukščiau išdėstytų autorių nuomonei, V.Bartosevičienė (2005) plėtoja mintį ir nurodo formules didėjimo ir padidėjimo tempams, baziniu ir grandininu būdu, įvertinti (1.3 lentelė).

Tęsdamos minėtų autorių mintis, E.Buškevičiūtė, I.Mačerinskienė (2005) *vertikaliąją analizę* apibūdina kaip procesą, kai kiekvienas rodiklis lyginamas su bendruoju baziniu rodikliu, o gautas dydis - lyginamasis svoris - išreiškiamas procentais. Bendrasis bazinis rodiklis, pavyzdžiui, gali būti bendra turto suma, pardavimo pajamų suma. Atliekant kelerių metų rodiklių analizę, galima nustatyti rodiklių kitimų priežastis.

Rodiklių kitimo tempų įvertinimo rodikliai

Formulė	Rodikliai			
	Bazinis didėjimo/kitimo tempas	Grandininis didėjimo/kitimo tempas	Padidėjimo (prieaugio) tempas, jei T_d išreikštas koeficientais	Padidėjimo (prieaugio) tempas, jei T_d išreikštas procentais
	$T_d = Y_i / Y_0 \times 100$	$T_d = Y_i / Y_{i-1} \times 100$	$T_p = T_d - 1$	$T_p = T_d - 100$
Simbolių reikšmės	T_d – didėjimo (mažėjimo) tempas T_p – padidėjimo (sumažėjimo) tempas Y_i – ataskaitinio laikotarpio dydis Y_{i-1} – lygis tiesiogiai einantis prieš Y_i Y_0 – pradinis dydis			

Šaltinis: Bartosevičienė, V. (2005). Ekonominė statistika. KTU. Kaunas: Technologija p.39

Šis analizės metodas nėra universalus, tačiau patrauklus tuo, kad leidžia pakankamai efektyviai lyginti panašia veikla užsiimančias įmones arba tos pačios įmonės padalinius, nepriklausomai nuo jų dydžio. Autorės akcentuoja, jog vertikaliąją analizę galima vadinti rodiklių lyginamųjų svorių skaičiavimu. Tokia informacija yra labai vertinga priimant sprendimus visuose veiklos valdymo lygiuose, visuose planavimo, projektavimo, prognozavimo, naujų gaminių kūrimo ir t.t. etapuose L.Juozaitytė (2007), tęsdama mintį pabrėžia, jog naudojant vertikaliosios analizės metodą, galima:

- įvertinti, ar įmonėje tikslingai naudojami gryniesi pinigai;
- nustatyti kapitalo struktūrą ir jos kitimo priežastis;
- atskleisti pajamų ir sąnaudų kitimo priežastis.

V.Gronskas (2006), palaikydamas aukščiau išvardintų autorių nuomonę, akcentuoja, kad gerai atlikta vertikalioji rodiklių (lyginamųjų svorių) analizė parodo ne tik tam tikrų rodiklių vietą bendroje rodiklių sistemoje, bet ir apibūdina įmonės ūkinę - finansinę būklę.

J.Mackevičius (2005), V.Gronskas (2006), V.Bagdžiūnienė (2005), E.Buškevičiūtė, I.Mačerinskienė (2005) *santykinių rodiklių analizę* įvardija kaip labai plačiai paplitusią, atliekant tarpįmoninę ir tam tikro laikotarpio analizę. Autoriai pažymi, jog vartodami santykinius rodiklius, galime palyginti skirtingų įmonių finansines ataskaitas, taip pat vienos įmonės tam tikro laikotarpio finansinių ataskaitų rodiklius. Tačiau, nepriklausomai nuo panaudojimo sferos, santykiniai rodikliai patys savaime yra daug pranašesni daugeliu atvejų, lyginant su absoliučiais rodikliais. J.Mackevičius (2005), tęsdamas mintį, nurodo, kad ūkinėje praktikoje dauguma vadovų sugeba laisvai operuoti absoliučiais dydžiais, tačiau joks skaičius negali būti akivaizdus ir reikšmingas nepalyginus jo su kitu skaičiumi. Kad suteiktume skaičiui reikšmę, reikia jį palyginti su kitu, ypač jeigu norime įvertinti įmonės ūkinės veiklos būklę. Pagrindine sąlyga autorius išskiria tai, kad santykinio rodiklio skaitiklis, ir vardiklis turi būti vienodai įvertinti ir išmatuoti, priklausyti tam pačiam laikotarpiui. Santykiniai rodikliai, kaip ir daugelis kitų santykių, nėra reikšmingi, jeigu jie nepalyginami su:

- tos pačios įmonės praėjusio laikotarpio rodikliais,
- planiniais, sąmatiniais ar kitais numatytais parametriniais rodikliais,
- tos pačios šakos kitų įmonių rodikliais,
- pagrindinių konkurentų rodikliais,
- agreguotais ekonomikos rodikliais.

Pelno kokybės analizė. Užsienio autoriaus L.Bernstein (1993) teigimu, analizuojant pelningumą nepakanka įvertinti pelno sudarymo teisingumą. Labai svarbu patikrinti jo pagrįstumą bei kokybę. J.Mackevičius ir D.Poškaitė (1998) pritaria autoriau nuomonei bei pelno kokybės vertinimą nurodo kaip svarbų momentą, susijusį su turto rūšių realizavimo galimybėmis. L.Juozaitienė (2007), apibūdindama pelno kokybės įvertinimą, pažymi, jog ją lemia tam tikri įmonės pelno formavimo veiksniai, iš kurių vieni rodo įmonės gebėjimą geriau naudoti turimus išteklius, o kiti keičiasi dėl išorinių sąlygų. Autorė akcentuoja, jog bloga pelno kokybė yra tada, kai pelno didėjimas susijęs tik su didesnėmis kainomis, o ne gamybos apimčių didinimu arba veiklos sąnaudų ir pardavimo savikainos mažinimu bei pateikia pagrindinius, analizuotinus veiksnius, siekiant įvertinti pelno kokybę:

- palūkanos. Kuo mažesnės palūkanos už kreditus, tuo pelno kokybė geresnė.
- Atsiskaitymai su kreditoriais. Jie skaičiuojami kaip įmonės laiku nesumokėtų įsiskolinimų ir visos jos įsiskolinimų sumos santykis. Kuo mažesnis šis santykis, tuo pelno kokybė geresnė.
- Pelno pakankamumo rodiklis. Jis rodo, koks yra įmonės pardavimo pelningumo lygis lyginant su vidutiniu šakos pelningumu. Kuo šis santykis aukštesnis, tuo įmonės pelno kokybė geresnė.
- Pardavimo pajamų pelningumas. Kuo jis aukštesnis, tuo pelno kokybė geresnė.
- Pelno struktūra pagal produktų rūšis. Įmonei didinat pelningiausių produktų gamybą, pelno kokybė gerėja.

Mūsų nuomone, įvairios analizės rūšys padeda plačiau įvertinti veiklos pelningumą bei suteikia svarbios papildomos informacijos nagrinėjant šį rodiklį. Tokiu būdu, siekiant sukonkretinti aptartus metodus, tolesnėje darbo eigoje pateikiamos atskiros rodiklių grupės, naudojamos analizuojant veiklos pelningumą.

1.2.3. Pagrindinės rodiklių grupės analizuojant veiklos pelningumą

Atsižvelgiant į analizės tikslus, užsienio bei Lietuvos autoriai R.C.Higgins (2007), P.J.Adelman, A.M.Marks (2007), A.Berry, R.Jarvis (1994), А.Д.Шеремет, Р.С.Сайфулин, Е.В.Негашев (2002), Г.В.Савицкая (2004), J.Mackevičius (2005), E.Buškevičiūtė, I.Mačerinskienė (2004), J.Mackevičius,

D.Poškaitė (1998), V.Gronskas (2006) pateikia keletą pagrindinių rodiklių grupių, leidžiančių išsamiau išnagrinėti susidariusią padėtį:

- pardavimo pelningumo rodikliai;
- išlaidų lygio rodikliai;
- rodikliai, leidžiantys įvertinti saugumo (atsargumo, rizikos laipsnio) ribą.

Pardavimo pelningumo rodikliai atspindi pardavimų efektyvumą įvairiuose įmonės veiklos etapuose ir vertina kokią grąžą duoda 1 pardavimų litas. Minėti autoriai nurodo, jog pardavimo pelningumo rodikliai gali būti skaičiuojami remiantis įvairiu pelnu: bendroju, tipinės veiklos, įprastinės veiklos, pelnu prieš apmokestinimą ar grynuoju. (1.4 lentelė)

J.Petkuvienė (2005), palaikydama minėtų autorių nuomonę, pažymi, jog *bendrasis pardavimų pelningumas* – tai vienas pagrindinių kasdieninėje įmonės veikloje naudojamų rodiklių.

1.4 lentelė

Pardavimo pelningumo rodiklių įvertinimas

Pavadinimas	Formulė	Apibūdinimas
Bendrasis pardavimų pelningumas	$\frac{\text{Bendrasis pelnas}}{\text{Pardavimų apimtis}}$	Bendrasis pardavimų pelningumas parodo įmonių sugebėjimą uždirbti pelną iš pagrindinės veiklos, t.y. kokia dalis bendrojo pelno tenka vienai daliai pardavimo ir produktų pajamų.
Grynasis pardavimų pelningumas	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimų apimtis}}$	Rodiklis parodo bendrą įmonės pelningumo įvertinimą, nes į šio rodiklio skaičiavimus yra įtraukti visi veiksniai, darantys įtaką įmonės veiklos galutiniam rezultatui – grynajam pelnui.
Veiklos pardavimų pelningumas	$\frac{\text{Veiklos pelnas}}{\text{Pardavimų apimtis}}$	Šis rodiklis atspindi įmonės pagrindinės veiklos efektyvumą. Jis rodo įmonės veiklos sąnaudų lygį, vadovybės sugebėjimą kontroliuoti ir mažinti valdymo išlaidas.

Šaltiniai: Mackevičius, J. (2005); Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2004); Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998); Higgins, R.C. (2007); Adelman, P.J., Marks, A.M. (2007)

Jis parodo ribinį pardavimų pelningumą, t.y. kaip efektyviai įmonė dirbtų, jei neturėtų administracinių valdymo išlaidų. Šio rodiklio dėka galima spręsti ar yra pakankamas skirtumas tarp prekių kainų ir jų gamybos išlaidų. Praktikoje naudinga skaičiuoti bendrojo pelningumo koeficientus ne tik visos įmonės mastu, bet ir pagal atskiras produktų, klientų grupes, veiklos padalinius. Tęsdama mintį, autorė nurodo, jog tikslesniam įmonės finansinės situacijos apibūdinimui, skaičiuojamas *grynasis pardavimų pelningumas*, parodantis ar pardavimų procesas buvo pelningas ar ne. Grynojo pelno rodikliai matuoja įmonės veiklos rezultatą po finansinių išlaidų ir mokesčių.

Veiklos pelningumo rodiklis - rodo įmonės vadovų gebėjimą įvertinti ir kontroliuoti veiklos sąnaudų formavimąsi ir veiklos pelningumą. Gali būti skaičiuojamas ne tik bendrasis veiklos pelningumo rodiklis, kai (Veiklos pelnas=bendrasis pelnas–pastovios išlaidos), bet ir finansinės ir investicinės veiklos, įprastinės veiklos, ypatingosios veiklos pelningumo rodikliai.

Įprastinės veiklos pardavimų pelningumas nustatomas įprastinės veiklos pelną padalijus iš pardavimų apimties.

Išlaidų lygio rodikliai. Užsienio autorių A.Berry, R.Jarvis (1994), R.C.Higgins (2007) nuomone, priimant valdymo sprendimus, išlaidos tampa vienu svarbiausiu rodikliu bei akcentuoja, kad šių išlaidų tinkamas įvertinimas parodo bendrovės gebėjimą taupiai naudoti turimus išteklius.

J.Mackevičius (2003), tęsdamas minėtų autorių mintį bei vertindamas išlaidų svarbą, nurodo, jog dabartinėmis pasaulinės konkurencijos sąlygomis išlaidos priskiriamos prie pagrindinių sėkmės veiksmų. Autorius pažymi, kad svarbiausia numatyti kokios bus išlaidos bei pateikia retai vartojamą terminą – „išlaidinė konkurencija“, kuris reiškia, kad produkcijos išlaidų mažinimas padeda laimėti konkurencinę kovą rinkoje.

A.Berry, R.Jarvis (1994), R.C.Higgins (2007), P.J.Adelman, A.M.Marks (2007) bei J.Mackevičiaus (2003) nuomone, išlaidos yra pinigine išraiška išteklių, konkrečiam tikslui pasiekti. Lietuvos autorius nurodo, kad šiame apibrėžime išskiriami šie svarbūs akcentai:

- išlaidos parodo kiek ir kokių išteklių sunaudota;
- sunaudotų išteklių dydis rodomas pinigine išraiška, kad būtų galima sumuoti skirtingu išteklius;
- išlaidos daromos konkrečioms tikslams pasiekti.

V.Gronskas (2006), sutikdamas su šio autoriaus nuomone, jog išlaidų duomenys naudojami įmonės ir jos padalinių veiklos rezultatams išsiaiškinti, organizacinių techninių priemonių, plėtojant ir tobulinant gamybą, ekonominiam efektyvumui nustatyti, taip pat planuojant ir analizuojant įmonės veiklą, akcentuoja, kad stambiose įmonėse nagrinėjama kuo daugiau santykinų rodiklių, o smulkiose įmonėse, siūloma naudoti šiuos labiausiai paplitusius rodiklius:

- *pagrindinės veiklos išlaidos vienam pardavimų litui* (parodo jų efektyvumą naudojant turimus išteklius)
- *parduotų prekių savikaina vienam pardavimų litui*. Tai savotiškas taupymo matas, nes kuo žemesnis jos lygis, tuo daugiau bendrovė gauna pelno parduodama produkciją. Rodiklis apskaičiuojamas kaip parduotų prekių savikainos ir pardavimų santykis;
- *veiklos sąnaudos vienam pardavimų litui*. Parodo, kaip racionaliai administracinių bei pardavimo išlaidų dalis panaudojama prekių pardavimo procese bei apskaičiuojamas kaip veiklos sąnaudų ir pardavimų santykis.

J.Mackevičius (2003), pritardamas V.Gronskui (2006), dėl išlaidų lygio analizėje naudojamų rodiklių, pažymi, kad elastingumo įvertinimas taip pat svarbus veiklos pelningumo analizėje. Autorius *elastingumo koeficientą* apibūdina kaip priklausomybę tarp išlaidų dydžio ir veiksmų, turinčių įtakos išlaidoms bei nurodo, kad tai pagrindinis klasifikavimo matas. V.Gronskas (2006) akcentuoja, jog

elastingumo koeficientas gali apibūdinti priklausomybę ne vien tarp J.Mackevičiaus nurodytų veiksmų, bet tarp prekės paklausos ir kainos.

1.5 lentelė

Prekių pardavimo apimties ir bendrųjų kaštų priklausomybė

Efektas	Santykių priklausomybė	Rekomendacijos įmonei
Teigiamas efektas	$\frac{\text{Procentinis kaštų pakitimas}}{\text{Procentinis prekių pardavimo pakitimas}} < 1$	Įmonės pelnas didėja ir jai verta didinti gamybos apimtį, plėsti veiklą.
Neigiamas efektas	$\frac{\text{Procentinis kaštų pakitimas}}{\text{Procentinis prekių pardavimo pakitimas}} > 1$	Jei įmonės gamybos kaštai auga greičiau negu gamybos ar paslaugų apimtis, tai pelnas mažės.
Pastovus efektas	$\frac{\text{Procentinis kaštų pakitimas}}{\text{Procentinis prekių pardavimo pakitimas}} = 1$	Įmonės pelnas nesikeičia. Ji gali plėsti gamybą, siekdama įsitvirtinti rinkoje bei steigti naujas darbo vietas.

Šaltinis: Andrijauskienė, A. (2004). Įmonių ekonomika. Vilnius. Presvika. p. 112

A.Andrijauskienė (2004), palaikydama J.Mackevičiaus (2003) nuomonę, vertinant elastingumo svarbą, išskiria tris priklausomybės stadijas – efektus (1.5 lentelė).

Užsienio autoriai A.Д.Шеремет, P.С.Сайфулин, E.В.Негашев (2002), tęsdami lietuvių autorių mintį, nurodant prekių pardavimo apimties ir bendrųjų kaštų priklausomybę, išsamiau apibūdina šių išlaidų elastingumo koeficiento (k) reikšmes, t.y. įvertina bendruosius kaštus. (1.6 lentelė)

1.6 lentelė

Bendrųjų kaštų charakterizavimas

Elastingumo koeficiento reikšmių kitimo ribos	Bendrųjų kaštų charakteristika
k=0	Pastovūs
0<k<1	Degresyvūs
k=1	Proporcingi
k>1	Progresyvūs

Šaltinis: Шеремет, А.Д., Сайфулин, P.С., Негашев, E.В. (2002). Москва. p.64

Rodikliai, leidžiantys įvertinti saugumo (atsargumo, rizikos laipsnio) ribą. Užsienio bei šalies autoriai A.Д.Шеремет, P.С.Сайфулин, E.В.Негашев (2002), Г.В.Савицкая (2004), V.Gronskas (2006), A.Jakutis, V.Petraškevičius ir kiti bendraautoriai (2007) nurodo, jog keičiant pardavimų apimtį, reikia priimti konkrečius sprendimus, atsižvelgiant į esamą padėtį. J.Mackevičius (2005), pritardamas šių autorių nuomonei, pažymi, jog įvertinant bendrovės saugumo ribą, gauta informacija svarbi ne tik finansiniam rezultatui nustatyti ar jam reguliuoti, bet sprendžiant įmonės plėtros problemas.

Aptariant saugumo ribos nustatymą, veiklos pelningumo optimizavimo kontekste, A.Jakutis, V.Petraškevičius ir kiti bendraautoriai (2007), remdamiesi ekonomikos teorija, akcentuoja, jog siekdama maksimizuoti pelną, firma turi pasirinkti tokią pardavimų apimtį, kuriai esant tenkinama sąlyga: ribinės pajamos (RP)=ribinės sąnaudos (RS). Autoriai pažymi, kad kartais pelno

maksimizavimas trumpuoju laikotarpiu konkurencinėje rinkoje reiškia nuostolių minimizavimą: jei kaina (P) didesne už vidutinius kintamuosius kaštus (VKK), bet mažesnė už vidutinius bendruosius kaštus ir pardavimų apimčiai esant taške, kai $P=RP=RS$, firma minimizuoja patiriamus nuostolius. Tačiau, kai kaina lygi VKK, t.y. $RS=P$, šitokia situacija vadinama *firmos veiklos sustabdymo tašku*, o rinkos kainai nukritus žemiau RS, firma turi visai negaminti.

V.Gronskas (2006), А.Д.Шеремет, Р.С.Сайфулин, Е.В.Негашев (2002), Г.В.Савицкая (2004), pritardami A.Jakučio, V.Petraškevičiaus ir kitų bendraautorių (2007) nuomonei, dėl ribinio lygio įvertinimo, siūlo apskaičiuoti produkto kainos bei kintamų išlaidų saugumo ribas (1.7 lentelė) bei nustatyti kaip vieno ar kito veiksnio pasikėtimasis įtakoja pelningumo lygį, esantį nuliniame taške.

1.7 lentelė

Produkto kainos ir kintamųjų išlaidų saugumo ribos nustatymas

Pavadinimas	Formulė	Apibūdinimas
Produkto kainos saugumo riba	$\frac{\text{Produkto rinkos kaina} - \text{Produkto ribinė kaina}}{\text{Produkto rinkos kaina}}$	Saugumo riba parodo, kiek rinkos kainai nukritus įmonė dar gautų nulinį pelną
Produkto kintamų išlaidų saugumo riba	$\frac{\text{Ribinis produkto kintamų išlaidų lygis} - \text{Produkto kintamos išlaidos}}{\text{Ribinis produkto kintamų išlaidų lygis}}$	Saugumo riba parodo, kiek kintamosios išlaidoms padidėjus įmonė dar gautų nulinį pelną.
<i>Ribinė produkto kaina = Vieneto kintamosios išlaidos + Bendroji pastoviųjų išlaidų suma</i> <i>Ribinis produkto kintamųjų išlaidų lygis = Vieneto kintamosios išlaidos - Bendroji pastoviųjų išlaidų suma</i>		

Šaltiniai: Gronskas, V. (2006); Шеремет, А.Д., Сайфулин, Р.С., Негашев, Е.В. (2002), Савицкая, Г.В. (2004)

Tokiu būdu išsiaiškinta, jog aptartos rodiklių grupės tinkamai atskleidžia pagrindinius veiklos pelningumo vertinimo aspektus, todėl tolesnėje darbo eigoje, analizuojant veiklos pelningumą, bus pritaikomi šie metodai.

1.3. Sprendimų teorijos pritaikomumas veiklos pelningumo optimizavimo procese

Užsienio autoriai P.K.Dutta, R.K.Sundaram (2001) teigia, jog visame rinkos mechanizme pelningumas yra būtina sąlyga išlikimui. Tačiau priduria, jog išlikimas nėra tinkama strategija, kadangi jis yra pirmasis žingsnis vengiant bankroto. G.Gilles, M.Naoufel (2004), tęsdami mintį, pažymi, kad firmos, kurios nuolatos praranda pinigus, turi būti išsklaidytos iš rinkos, t.y. bankrotas yra minimalus reikalavimas. R.L.Priem (2007), Jr.Guide, V.R.Daniel, R.H.Teunter, L.N.Van Wassenhove (2003), pritardami išdėstyta nuomonei, nurodo, jog visiems, vienos srities verslininkams, rinkos sąlygos yra vienodos. Šie autoriai akcentuoja, jog svarbiausias veiksnys, padedantis ne tik išlikti, bet ir optimizuoti

pelningumą, yra skirtingi bendrovių tikslai, kurių įgyvendinimas paremtas tomis pačiomis galimybėmis. W.J.Baumol ir A.S.Blinde (2004), pritardami minėtiems autoriams, sukonkretina patį optimizavimo principą, akcentuodami, jog tai yra palankiausias santykis tarp sąnaudų ir pajamų. Tuo tarpu, E.Dierker, B.Grodal (1996) priduria, jog siekiant įgyvendinti iškeltus tikslus, kiekvienas verslininkas turi identifikuoti jam suteiktas galimybes, tam, kad įvertintų pelningumo optimizavimo tikimybę.

Lietuvos autoriai S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004) bei E.Stankus (2005), nagrinėdami tikimybių pritaikomumą daugelyje sričių, pateikia modelį, paremtą sprendimų teorija, optimaliam galutiniam rezultatui gauti. E.Stankus (2005) pabrėžia, jog sprendimų teorija verslo pasaulyje yra ganėtinai svarbi: tiek planuojant verslą, tiek tiriant ekonominius procesus, tiek organizuojant gamybą, reikia mokėti atsižvelgti į galimą rizikos laipsnį. Autorius nurodo, jog vartojant tokias sąvokas kaip eksperimentas, įvykis, tikimybė, pasidaro įmanoma prognozuoti atsitiktinių dydžių reikšmes. S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004), pritardami E.Stankaus (2005) išdėstytai nuomonei, akcentuoja, jog sprendimų priėmimo teorijoje įvairūs parametrai dažniausiai yra prognostiniai, t.y. galimi, tikėtini, o ne ataskaitiniai dydžiai. Jie yra lūkesčių tuo ar kitu klausimu skaitmeniniai įverčiai: galimas gauti pelnas ar nuostolis. Taip pat šie autoriai pabrėžia, kad joks sprendėjas negali visiškai kontroliuoti sprendžiamos problemos būsimos ūkinės situacijos, nes ji yra šalia jo poveikio zonos.

Remiantis šiomis nuostatomis ir išdėstytomis mintimis E.Stankus (2005) nurodo pagrindinius etapus, siekiant geriausio – optimaliausio rezultato:

- žinoti sprendimo tikslą;
- nustatyti galimus problemos sprendimo variantus;
- nustatyti šių sprendimų variantų galimas pasekmes;
- įvertinti visas galimas pasekmes;
- išsirinkti optimalų sprendimą.

Probleminės situacijos apibūdinimas ir įvertinimas. S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004), pritardami šio autoriaus nuomonei, pažymi, kad atsižvelgiant į visas esamas sąlygas, būtina pasirinkti galimus veiksmų variantus – alternatyvius sprendimus (A_1, A_2, \dots, A_k) arba veiklos strategijas. Čia svarbu apsibrėžti ūkinės situacijas (S_1, S_2, \dots, S_n), remiantis galutinį rezultatą įtakojančio veiksnio (pavyzdžiui: vidutinis paskolų palūkanų normos kitimas) galimomis kitimo kryptimis.

Atsižvelgiant į ūkinę situaciją, E. Stankus (2005), S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004) siūlo įvertinti prekės (paslaugos) paklausos dydį (1.8 lentelė), sudaryti pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkinės situacijas, reikšmių mokėjimo matricą (1.9 lentelė) bei sąlyginių nuostolių matricą (1.10 lentelė).

Autoriai S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004) nurodo, jog prieš sudarant pelno reikšmių mokėjimo matricą, svarbu nusistatyti pelno bei nuostolio dydį tenkantį vienai prekei (paslaugai), kadangi šiais duomenimis paremtas mokėjimo matricos sudarymas.

1.8 lentelė

Prekės (paslaugos) paklausos dydis, atsižvelgiant į ūkinę situaciją

Ūkinės situacijos	Prekė (paslaugos) būsimo paklausos dydis (vnt.)
S_1	Q_1
S_2	Q_2
...	...
S_n	Q_n

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Martišius, S.A., Kėdaitis, V. (2004) Statistika: II dalis. Statistikos išvados ir sprendimai. VU. p.288

Tuo tarpu, sąlyginių nuostolių (L_k) matricos sudarymo esmę, E. Stankus (2005), S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004) apibrėžia kaip maksimaliai galimo gauti pelno, esant S_n ūkinei situacijai ir galimo gauti pelno, pasirinkus A_k veiksmų variantą (alternatyvą), vietoj A_{k-1} strategijos skirtumą.

1.9 lentelė

Pelno, gauto suderinus veiksmų variantus ir ūkines situacijas, reikšmių mokėjimo matrica

Veiksmų variantai (A_i ($i=1, 2, \dots, k$))	Ūkinės situacijos (S_j ($j=1, 2, \dots, n$))			
	S_1	S_2	...	S_n
A_1	π_{11}	π_{12}	...	π_{1n}
A_2	π_{21}	π_{22}	...	π_{2n}
...
A_k	π_{k1}	π_{k2}	...	π_{kn}

Šaltinis: Martišius, S.A., Kėdaitis, V. (2004) Statistika: II dalis. Statistikos išvados ir sprendimai. VU. p.290

S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004), tęsdami mintį akcentuoja, kad bendru atveju galimi gautini sąlyginiai nuostoliai yra tokie, kurie susidaro nepasirinkus geriausios veiksmų strategijos, todėl jie nustatomi kaip dviejų veiksmų variantų (alternatyvų) mokėjimų skirtumas.

1.10 lentelė

Sąlyginių nuostolių matrica

Veiksmų variantai (A_i ($i=1, 2, \dots, k$))	Ūkinės situacijos (S_j ($j=1, 2, \dots, n$))			
	S_1	S_2	...	S_n
A_1	L_{11}	L_{12}	...	L_{1n}
A_2	L_{21}	L_{22}	...	L_{2n}
...
A_k	L_{k1}	L_{k2}	...	L_{kn}

Šaltinis: Martišius, S.A., Kėdaitis, V. (2004) Statistika: II dalis. Statistikos išvados ir sprendimai. VU. p.292

Optimaliausio sprendimo (alternatyvos) priėmimas. Autoriai S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004), analizuodami optimaliausio sprendimo priėmimą pažymi, jog sunkiausia numatyti būsimą ūkinę

situaciją. Tokiomis sąlygomis sprendėjas turi nagrinėti visas mokėjimo matricos reikšmes, kad galėtų pasirinkti tinkamiausius veiksmų variantus, todėl E. Stankus (2005), S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004) pateikia optimalaus varianto parinkimo kriterijus (1.11 lentelė), *egzistuojant ūkinės situacijos neapibrėžtumui*.

1.11 lentelė

Optimalaus varianto parinkimo kriterijai, egzistuojant ūkinių situacijų neapibrėžtumui		
Pavadinimas	Kriterijaus išraiška	Kriterijaus reikšmė
Waldo maksimumo kriterijus	$\pi(\max) = \max \min \pi_n$	Situacija, kuriai esant minimalus išlošis maksimizuojamas, t.y. sprendimas pasirenkamas maksimizuojant galimo pelno minimumus.
Sevidžo minimakso kriterijus	$L(\min) = \min \max L_n$	Situacija, kuriai esant parenkamas variantas, užtikrinantis mažiausiai „blogą“ rezultatą. Čia blogiausiu rezultatu yra ne minimalus išlošis, bet maksimalus nuostolis. Todėl naudojantis šiuo kriterijumi siekiama visais būdais išvengti didelės rizikos priimant sprendimus.
Maksimakso kriterijus	$\pi(\max) = \max \max \pi_n$	Sprendimas pasirenkamas maksimizuojant galimo pelno maksimumus. Šis sprendimų variantas duoda didžiausią išlošį, tačiau labai rizikingas, nes galimi dideli nuostoliai.
Gurvico (Hurvičo) pesimizmo-optimizmo kombinuotas kriterijus	$\max \{ [\max \pi_n] = (1-\alpha) [\min \pi_n] \}$	Sprendimas priimamas, kai kiekvienam veiksmų variantui parinkus geriausią ir blogiausią rezultatą, išrenkamas maksimalus variantas. Optimizmo lygis vertinamas svorio koeficientu α , pesimizmo $(1-\alpha)$. Kuo α arčiau nulio, tuo situacija susieta su didele rizika.

Šaltiniai: Martišius, S.A., Kėdaitis, V. (2004); Stankus E. (2005)

S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004), tęsdami optimaliausios alternatyvos priėmimo klausimą, pažymi, jog priimant sprendimus neapibrėžtumo sąlygomis, nurodytos alternatyvų priėmimo etapų baigtys, tačiau, pasak autorių, nebuvo žinomos tikimybės, susietos su tomis baigtimis.

Remiantis šia nuostata, minėti autoriai nurodo optimaliausių sprendimų priėmimą, kai alternatyvų baigtys ne apibrėžtai nurodytos, o tikrai nusakytos tam tikra tikimybe.

1.12 lentelė

Mokėjimų matrica ir ūkinių situacijų tikimybės

Veiksmų variantai (A_i ($i=1, 2, \dots, k$))	Ūkinės situacijos (S_j ($j=1, 2, \dots, n$))			
	S_1 $P(S_1)$	S_2 $P(S_2)$...	S_n $P(S_n)$
A_1	π_{11}	π_{12}	...	π_{1n}
A_2	π_{21}	π_{22}	...	π_{2n}
...
A_k	π_{k1}	π_{k2}	...	π_{kn}

Šaltinis: Martišius, S.A., Kėdaitis, V. (2004) Statistika: II dalis. Statistikos išvados ir sprendimai. VU.p.298

Priimant sprendimus, žinant ūkinių situacijų tikimybes, autoriai akcentuoja, jog pirmasis žingsnis šiame etape yra ūkinių situacijų kitimo krypčių tikimybės nustatymas bei išplėstinės mokėjimo matricos sudarymas (1.12 lentelė).

S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004) pabrėžia, jog remiantis gautais duomenimis, svarbu apskaičiuoti numatomą pelną (1.13 lentelė), įvertinus ūkinių situacijų kaitos tikimybes bei analogišku principu numatyti sąlyginius nuostolius (optimalus variantas atitinka $\min E[L(A_k)]$).

1.13 lentelė

Kiekvieno veiksmų varianto numatomo pelno apskaičiavimas*

Veiksmų variantai (A_i ($i=1, 2, \dots, k$))	Numatomas pelnas, įvertinus ūkinės situacijos tikimybę (S_j ($j=1, 2, \dots, n$))			
	$P(S_1)$	$P(S_2)$...	$P(S_n)$
A_1	$E[\pi(A_1)]$			
A_2	$E[\pi(A_2)]$			
...	...			
A_k	$E[\pi(A_k)]$			

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Martišius, S.A., Kėdaitis, V. (2004) Statistika: II dalis. Statistikos išvados ir sprendimai. VU. p.300

$$* E[\pi(A_i)] = \pi_{i1}P(S_1) + \pi_{i2}P(S_2) + \dots + \pi_{in}P(S_n)$$

Priimant sprendimus, žinant ūkinių situacijų tikimybes, remiamasi atliktais skaičiavimais. S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004) nurodo, kad sprendėjas pasirenka optimaliausią alternatyvą atsižvelgdamas į numatomo pelno bei sąlyginių nuostolių įvertinimus. Autoriai akcentuoja, jog tiksliai nustatyti galimų ūkinių situacijų tikimybes labai sunku, todėl rekomenduoja nustatyti ūkinių situacijų tikimybių kitimo ribas. Šią tyrimo metodiką jie įvardija kaip *jautrumo analizę*.

1.14 lentelė

Sprendimų jautrumo analizė atsižvelgiant į ūkinių situacijų tikimybių kitimus

Ūkinės situacijos				Veiksmų variantai			
S_1 $P(S_1)$	S_2 $P(S_2)$...	S_n $P(S_n)$	A_1	A_2	...	A_k
x	y		z	$E[\pi(A_{11})]$	$E[\pi(A_{21})]$...	$E[\pi(A_{k1})]$
x	z		y	$E[\pi(A_{12})]$	$E[\pi(A_{22})]$...	$E[\pi(A_{k2})]$
...
y	x		z	$E[\pi(A_{n1})]$	$E[\pi(A_{n2})]$...	$E[\pi(A_{kn})]$

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Martišius, S.A., Kėdaitis, V. (2004) Statistika: II dalis. Statistikos išvados ir sprendimai. VU. p.301

S.A.Martišius, V.Kėdaitis (2004) nurodo, kad nustačius ūkinių situacijų tikimybių kitimo ribas bei įvertinus alternatyvų jautrumą šių veiksnių kaitai (1.14 lentelė), sprendėjai turėtų pasirinkti labiausiai stabilų sprendimą. Autoriai pažymi, jog stabilumas vertinamas kaip numatomo pelno galimybė išlikti nepakitusiam, neatsižvelgiant į ūkinę situaciją.

Mūsų supratimu, veiklos pelningumo optimalaus rezultato nustatymui tinka sprendimų teorija, kas ir yra pritaikoma tolesnėje darbo eigoje.

2. UAB „MANUKAS“ VEIKLOS PELNINGUMO ANALIZĖ 2003-2007 M.

2.1. UAB „Manukas“ veiklos charakteristika

Uždaroji akcinė bendrovė „Manukas“ įregistruota Šiaulių m. savivaldybėje 1998 m. gruodžio mėn. 07 d. Įmonė yra juridinis asmuo, savarankiškas ūkiniu, finansiniu, organizaciniu ir teisiniu požiūriu. Ji savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymais, Vyriausybės nutarimais ir bendrovės įstatais. UAB „Manukas“ yra ribotos turtinės atsakomybės ir atsako tik savo turtu.

Bendrovės savininkai yra du fiziniai asmenys įnešę po 50% viso įstatinio kapitalo. Visas įstatinis kapitalas padalytas į paprastasias vardines akcijas. Nuo 1998-12-07 iki 2002-08-07 įstatinis kapitalas sudarė 80.000, 00 Lt., kur vienos paprastosios vardinės akcijos nominali vertė - 100,00 Lt. Nuo 2002-08-07 bendrovės įstatinis kapitalas buvo padidintas iki 1.000.000,00 Lt. Vienos akcijos nominali vertė išliko ta pati – 100,00 Lt.

Bendrovė „Manukas“ yra įsikūrusi Šiauliuose, adresu Liejyklos g.10. Administracinės patalpos nuomojamos, tačiau bendrovei nuosavybės teise priklauso gamybinės prekybinės patalpos Liejyklos g.8 ir Liejyklos g.10 Šiauliuose, o taip pat 2 ha dydžio teritorija transporto priemonėms laikyti. 2002 m. birželio mėn. bendrovė nusipirko patalpas Vilniuje, Metalo g.3, kur įkūrė darbo vietas. Šiuo metu UAB „Manukas“ dirba daugiau kaip 60 darbuotojų.

Pagrindinis bendrovės veiklos tikslas – pelno siekimas ir akcininkų turto didinimas. UAB „Manukas“ veikla yra gana plati, nuo automobilių pardavimo, remonto, priežiūros, atsarginių dalių ir reikmenų pardavimo; automobilių nuomos iki viešbučių, restoranų, reklamos, radijo ir televizijos veiklos. Paskutinėmis veiklos rūšimis bendrovė papildė savo įstatus, su tikslu, jog ateityje bus vykdoma minėta veikla. Šiuo metu bendrovė vykdo tik naudotų sunkvežimių, krovininių automobilių, vilkikų, priekabų ir puspriekabių, puspriekabių-refrižeratorių pardavimą, nuomą, remontą, jų naudotų atsarginių dalių pardavimą, teikia transportavimo paslaugas Lietuvoje ir užsienyje, o taip pat nuomoja savo ilgalaikį turtą Lietuvos įmonėms.

UAB „Manukas“ stiprybės: platus prekių ir paslaugų asortimentas (bendrovė prekiauja įvairių markių krovininiais automobiliais, priekabomis ir puspriekabės bei jų naudotomis detalėmis, teikdama transportavimo paslaugas taip pat vykdo negabaritinių krovininių pervežimą); palanki geografinė padėtis (Šiaulių apskrityje tai viena iš stambiausių įmonių vykdančių tokio pobūdžio veiklą, o įstojus į ES geografiniu požiūriu bendrovė tapo patrauklesnė Latvijos klientams); baigiamos derybos su Baltarusijos atstovais, siekiant įsigyti mašinų gamyklą ir ją renovuoti; nusistovėję ryšiai su tiekėjais suteikia tokių privalumų: geresnių, mažiau eksploatuotų prekių įsigijimą, savalaikį prekių patiekimą, kuris pritraukia vis naujų ir tuo pačiu išlaiko esamų klientų ratą, garantuoja parduodamų prekių kokybę.

Pagrindinės uždarnosios akcinės bendrovės UAB „Manukas“ grėsmės: LR Statistikos departamento duomenimis, augantys pervežimo kompanijų reikalavimai transporto priemonėms, verčia sunerimti įmones, pardavinėjančias naudotus krovininius automobilius, priekabas, dėl mažėjančios paklausos senesnės gamybos metų transporto priemonėms. Ši situacija ypač suaštrina konkurenciją tarp įmonių, prekiaujančių naudotomis transporto priemonėmis bei verčia ieškoti naujų alternatyvų užsiimant šia veikla.

2.2. UAB „Manukas“ pelno kokybę formuojančių veiksnių vertinimas

Visų pelno siekiančių įmonių veiklos tikslas – uždirbti kuo daugiau pelno. Šio rezultato optimalumas priklauso ne vien nuo kiekybinių veiksnių, leidžiančių maksimizuoti veiklos pelną, bet ir nuo esamos bei būsimos jo kokybės. Pelno kokybę suprantama kaip veiksnių, formuojančių pelną, racionalus naudojimas, ar tiesiog pasirinkta tinkama strategija, leidžianti ekonomiškai disponuoti ištekliais, kai rinkos sąlygos visiems juridiniams vienetams yra vienodos. Kitaip tariant, bendrovė, pasiekianti geresnių rezultatų nei kitos šakoje veikiančios įmonės, laiku, o neatidedant, dengia išsipareigojimus, didžiausias dėmesys sutelkiamas pelningiausiems produktams, o pelno augimas sietinas ne su kainų didėjimu, o apimčių augimu ir pan. Todėl pelno kokybės vertinime atsižvelgiama ne tik į tiesioginius veiksnius, lemiančius pelno augimą, bet ir į bendrovės išsipareigojimų sąlygas.

Siekiant įvertinti UAB „Manukas“ veiksnius, formuojančius pelno kokybę, remtasi šiais analizuotiniais veiksniais.

Palūkanų dydžio įvertinimas. Vertinant UAB „Manukas“ pelno kokybę pagal palūkanų dydį, nustatyta, jog bendrovės palūkanų norma už trumpalaikį kreditą, lyginant su LB skelbiama atatinamo mėnesio palūkanų norma, didžiausia yra 2005 m. ir skirtumas siekia apie 0,54 proc. punkto (2.1 lentelė). Likusiais metais šis skirtumas mažėja: 2006 m. siekia 0,46 proc. punkto, o 2007 m. tik 0,35 proc. punkto.

2.1 lentelė

UAB „Manukas“ palūkanų normų ir LB skelbiamų palūkanų normų palyginimas

Metai	Palūkanų norma už suteiktą trumpalaikį kreditą		Palūkanų norma už suteiktą ilgalaikį kreditą	
	UAB „Manukas“ palūkanų normos	LB skelbiamos vidutinės palūkanų normos	UAB „Manukas“ palūkanų normos	LB skelbiamos vidutinės palūkanų normos
2003	-	-	5,20	5,29
2004	5,43	5,13	-	-
2005	5,52	4,98	5,81	5,90
2006	5,19	4,73	5,46	5,48
2007	6,03	5,68	6,49	6,30

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ analitinių ataskaitų ir LB duomenimis.

Tuo tarpu, analizuojant palūkanų normas už ilgalaikius kreditus, nustatyta, jog bendrovės tiriamas rodiklis 2003-2005 m. mažesnis 0,09 proc. punkto, o 2006 m. 0,02 proc. punkto nei LB skelbiamos atatinamo mėnesio vidutinės palūkanų normos. Pastebėta, kad priešinga tendencija išsivyrąja 2007 m., kai įmonė už ilgalaikį kreditą moka 6,49 proc. t.y. 0,19 proc. punkto didesnes palūkanas.

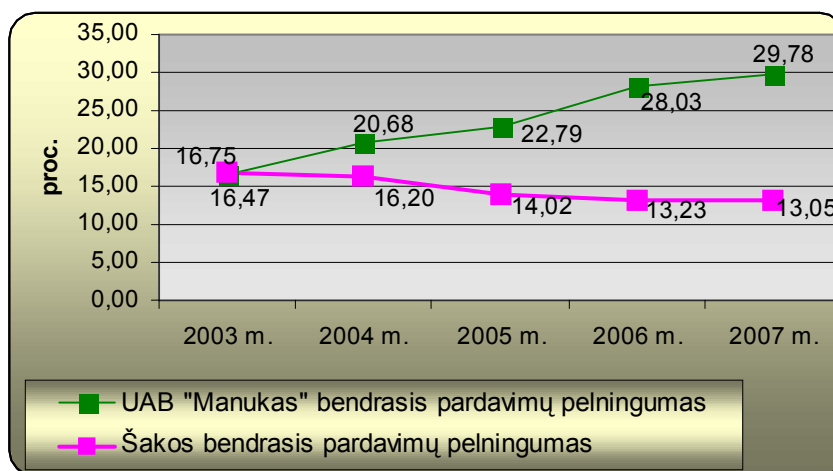
Taigi, įvertinus palūkanų dydžius, galima teigti, jog UAB „Manukas“ pelno kokybė šiuo aspektu yra pakankamai gera, kadangi atlikta analizė parodė, jog už ilgalaikius kreditus vyrauja mažesnės palūkanų normos nei LB skelbiamos, tuo tarpu trumpalaikių kreditų palūkanų norma nežymiai viršija LB nustatytas palūkanų normas. Akcentuotina tai, jog ši vyraujanti tendencija teigiamai įtakoja veiklos pelną, kadangi neaukšta palūkanų norma tiesiogiai veikia galutinį rezultatą ir yra pelną didinantis indikatorius.

Atsiskaitymų su kreditoriais įvertinimas. Vertinant šį veiksnį, visas dėmesys skiriamas laiku nesumokėtiems įsiskolinimams. Apskaičiavus bendrovės mokumo, likvidumo bei finansinio pastovumo koeficientus (6 priedas), pastebėta, jog įmonė priklauso nuo kreditorių (finansinės nepriklausomybės koeficientas kinta ribose nuo 0,7-0,78), o skolinto kapitalo dalis visame kapitale užimą daugiau nei 0,5. Akcentuotina tai, jog įmonė, turinti didelius kreditinius įsipareigojimus, yra moki ir jos vienam trumpalaikio įsipareigojimų litui 2006 m. teko 1,37 Lt., o 2007 m. 2,39 apyvartinio kapitalo. Atsižvelgiant į mokumo koeficientų reikšmes bei UAB „Manukas“ atsiskaitymų su kreditoriais tvarką (7 priedas), nustatyta, jog įmonė vykdydama skolinimosi sąlygas, laiku atsiskaito su kreditoriais. Todėl, remiantis šia nuostata, akcentuotina tai, jog savalaikis atsiskaitymas su kreditoriais (išvengimas baudų bei delspinigių) didina veiklos pelną bei parodo vadovų darbo kompetenciją disponuojant skolintu kapitalu.

Pardavimo pajamų pelningumo ir pelno pakankamumo rodiklių įvertinimas. Įmonės pardavimo pelningumo rodikliai – vieni iš dažniausiai naudojamų ir labiausiai suprantamų rodiklių pelno kokybės vertinime. Šie rodikliai įdomūs akcininkams, investuotojams, vertintojams, analitikams, pirkėjams ir konkurentams. Pakankamai informatyvus rodiklis yra pats pelno dydis, parodantis, ar bus iš ko išmokėti dividendus ir ar įmonė turės potencialą investicijoms atlikti ir tuo pačiu – augti. Tačiau ne mažiau svarbūs yra santykiniai pelningumo rodikliai, kurie sintetina daugiau veiksnių ir koncentruotai išreiškia finansinius rezultatus. Taigi, analizuojant pardavimo pajamų pelningumą, siekiama nustatyti pelno kokybę, ne tik atsižvelgiant į šių rodiklių dydžius, bet tuo pačiu įvertinant pelno pakankamumo rodiklį.

Bendrasis pardavimų pelningumas (Bruto marža) – tai rodiklis, padedantis kontroliuoti prekių savikainą, kurio didėjimas rodo tinkamą kainų ir konkurencijos politiką, produkcijos gamybos ir jos pardavimo rezultatyvumo augimą bendrovėje. Analizuojant šio rodiklio kitimą 2003-2007 m.,

pastebėta jo augimo tendencija. 2003 m. ji siekė 16,47 proc., o per metus išaugo 4,21 procentinio punkto (2 pav.). Didžiausias bendrojo pelningumo rodiklio šuolis pastebėtas 2005 - 2006 m. Šiuo laikotarpiu rodiklio reikšmė išaugo 5,24 proc. punkto ir siekė 28,03 proc., taigi vienas pardavimų litas 2006 m. uždirbo apie 0,28 Lt. bendrojo pelno. 2007 m. bendrojo pelningumo reikšmė padidėjo iki 29,78 proc. t.y. 1,75 proc. punktu, kur vienas pardavimų litas davė apie 0,30 Lt. bendrojo pelno. Šio rodiklio orientacinės ribos svyruoja tarp 20-25 proc.

2 pav. UAB „Manukas“ ir ūkio šakos - „Variklinių transporto priemonių ir motociklų pardavimas, techninė priežiūra ir remontas; automobilių degalų mažmeninė prekyba“ bendrojo pardavimų pelningumo kitimas 2003-2007 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) ataskaitų ir LR Statistikos departamento duomenimis.

Atlikta analizė parodė, jog bendrojo pardavimo pelningumo rodiklio reikšmės atitinka analitikų nurodytas ribas ir yra gana aukštos. Tačiau to nepakanka, siekiant įvertinti realią susidariusią situaciją. Tikslinga palyginti gautus rezultatus su ūkio šakos, kurioje veikia bendrovė, bendruoju pardavimo pelningumu. Pagal Ekonominės Veiklos Kodą (EVK), UAB „Manukas“ veikla priskiriama ūkio šakai - „Variklinių transporto priemonių ir motociklų pardavimas, techninė priežiūra ir remontas; automobilių degalų mažmeninė prekyba“. 2 paveiksle pateikta minėtos ūkio šakos bendrojo pelningumo rodiklio dinamika. 2003-2007 m. pastebėta šio rodiklio mažėjimo tendencija. Jei, 2004 m. bendrasis pelningumas siekė 16,20 proc., tai 2005 m. jis sumažėjo 2,18 proc. punkto ir sudarė tik 14,02 proc.

2.2 lentelė

UAB „Manukas“ pelno pakankamumo rodikliai 2003 – 2007 m.

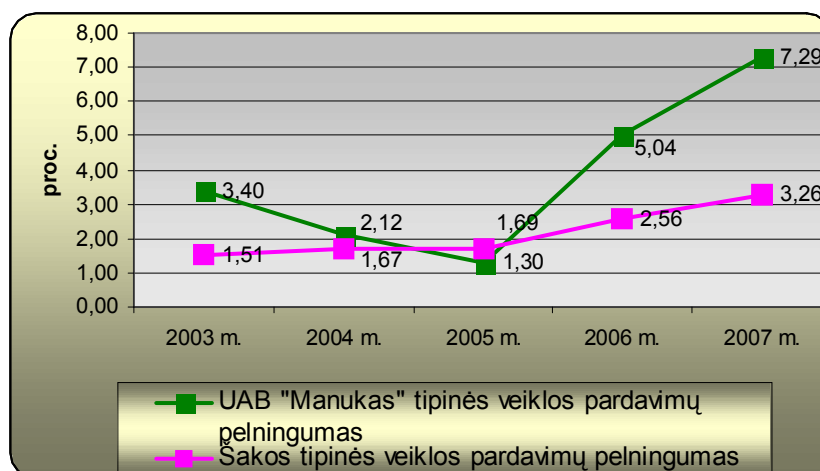
Pelno pakankamumo rodikliai	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
Bendrojo pelno pakankamumo rodiklis (koeficientas)	0,98	1,28	1,63	2,12	2,28
Tipinės veiklos pelno pakankamumo rodiklis (koeficientas)	2,24	1,27	0,77	1,97	2,23
Grynojo pelno pakankamumo rodiklis (koeficientas)	3,82	5,14	1,85	1,39	3,15

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) ataskaitų ir LR Statistikos departamento duomenimis.

Atsižvelgus į tai, jog 2007 m. ūkio šakos rodikliai yra tik preliminarūs (pagal informacijos skelbimo kalendorių 2007 m. metinė statistinė informacija Statistikos departamento interneto puslapyje bus paskelbta 2008 m. liepos 18 dieną.), 2006 – 2007 m. laikotarpiu šakos bendrojo pelningumo nuosmukis siekė tik 0,18 proc. punkto t.y. 0,61 proc. punktu mažiau nei 2006-2005 m.

Taigi, palyginus ūkio šakos ir UAB „Manukas“ bendrojo pelningumo rodiklius pastebimas didelis atotrūkis. Apskaičiuotas pelno pakankamumo rodiklis parodė, jog bendrojo pelno kokybė yra pakankamai aukšta (8 priedas). 2003 m. rodiklio reikšmė siekė 0,98, o 2004-2007 m. ji nuolat augo, kur padidėjimo tempas vidutiniškai siekė apie 30 proc. (2.2 lentelė).

Tipinės veiklos pardavimų pelningumas parodo įmonės gebėjimą kontroliuoti ir formuoti veiklos sąnaudas. Analizuojant UAB „Manukas“ tipinės veiklos pardavimų pelningumo dinamiką, pastebėta, jog šio rodiklio reikšmės kito įvairiai (3 pav.). 2003 m. veiklos pelningumas sudarė 3,4 proc., o 2004 m. sumažėjo iki 2,12 proc. Analizuojamu laikotarpiu mažiausia veiklos pelningumo rodiklio reikšmė pastebėta 2005 m., kuri siekė 1,30 proc. t.y. 0,82 procentinio punkto mažiau nei 2004 m. Galima teigti, jog šiuo laikotarpiu veiklos sąnaudų augimo tempai buvo didžiausi, todėl stipriausiai įtakoją veiklos pelningumo rodiklio smukimą 2003-2007 m. laikotarpyje. 2006 ir 2007 m. tipinės veiklos pelningumo rodiklio reikšmės didėjo. 2006 m. šio rodiklio reikšmės siekė 5,04 proc., o 2007 m. padidėjo 2,25 proc. punkto ir siekė 7,29 proc. Taigi, pastebėta, kad veiklos pelningumo rodiklio reikšmės, lyginant su bendrojo pelningumo rodiklio reikšmėmis, yra ganėtinai mažesnės, o tai patvirtina, jog nuo pardavimų lieka nedidelė pelno dalis: 2006 m. skirtumas siekė apie 22,99 proc.punkto, o 2007 m. 22,49 proc. punkto.

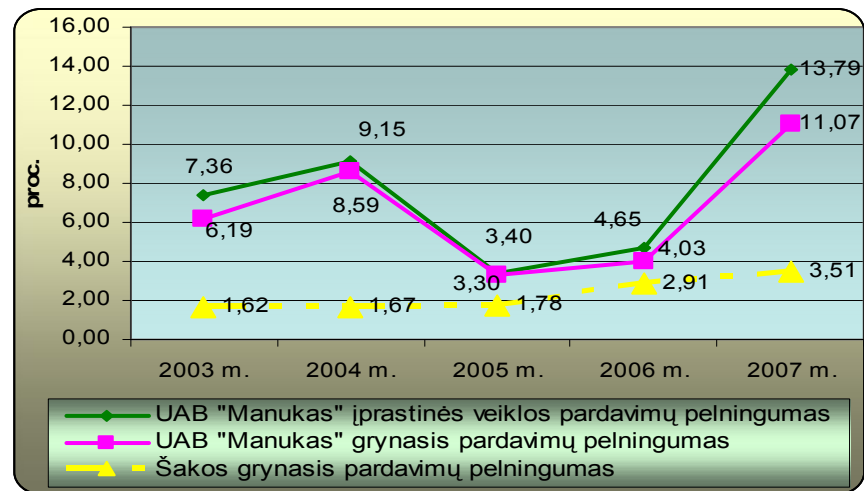
3 pav. UAB „Manukas“ ir ūkio šakos - „Variklinių transporto priemonių ir motociklų pardavimas, techninė priežiūra ir remontas; automobilių degalų mažmeninė prekyba“ tipinės veiklos pardavimų pelningumo kitimas 2003-2007 m. Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) ataskaitų ir LR Statistikos departamento duomenimis.

Palyginus UAB „Manukas“ ir ūkio šakos tipinės veiklos pardavimų pelningumo rodiklius, nustatyta, jog, nagrinėjamu laikotarpiu 2003-2007 m., bendrovės rodiklio reikšmės yra daug didesnės nei ūkio šakos. Apskaičiuotas tipinės veiklos pelno pakankamumo rodiklis parodė, jog santykis tarp ūkio šakos ir bendrovės tipinės veiklos pelningumo rodiklių yra pakankamai didelis: 2003 ir 2007 m. jis siekė apie 2,2, o 2004 m. bei 2006 m. apie 1-1,9 (2.2 lentelė), o tai informuoja apie pakankamai gerą tipinės veiklos pelno kokybę (kuo santykis tarp bendrovės ir ūkio šakos veiklos pelningumo rodiklių didesnis, tuo įmonės pelno kokybė geresnė, kadangi ji sugeba vienodomis rinkos sąlygomis pasiekti aukštesnį tipinės veiklos pelningumo lygį).

Detalesnė tipinės veiklos pelningumo kitimą nulėmusių veiksnių ir priežastinių ryšių nustatymo analizė bus atliekama tolesnėje darbo eigoje.

Įprastinės veiklos pardavimų pelningumas apibūdina pardavimų pelningumą iki mokesčių išskaitymo ir vadovų veiklą kuriant pelną. Analizuojamu laikotarpiu šio rodiklio žemiausia reikšmė buvo 2005 m. ir siekė 3,40 proc. (4 pav.). Palyginus su praėjusiais metais, įprastinės veiklos pelningumas sumažėjo 5,75 proc. punkto. Šitokius rezultatus nulėmė 2005 m. 126,35 proc. sumažėjęs pelnas iš finansinės ir investicinės veiklos (1 priedas), susidaręs dėl 80,48 proc. sumažėjusių šios veiklos pajamų. Analizuojant 2006 m., pastebėta įprastinės veiklos pelningumo didėjimo tendencija. Šiais metais rodiklis siekė 4,65 proc., o 2007 m. 13,79 proc. Pagrindinė rodiklio augimo priežastimi būtų galima įvardinti 2006 m. pelno iš finansinės ir investicinės veiklos padidėjimą, kuris siekė 112,46 proc. Detalesnė analizė parodė, jog UAB „Manukas“ finansinę ir investicinę veiklą sudaro valiutų kursų perkainojimai, susidarę atsiskaitant su tiekėjais užsienio valiuta. Nagrinėjant įprastinės veiklos pelningumo augimo priežastis 2007 m., nustatyta, jog pagrindiniu veiksniu, nulėmusiu tokią rodiklio kaitą, buvo ženkliai išaugusios kitos veiklos pajamos (ilgalaikio turto nuoma), kur padidėjimas sudarė 392,79 proc. Taigi, įprastinės veiklos pelningumo rodikliai parodė, jog galutinio rezultato formavimui didelę įtaką daro kitos veiklos, finansinės ir investicinės veiklos vykdymas.

Grynasis pardavimų pelningumas dar vadinamas grynojo pelno marža. Didesnė rodiklio reikšmė rodo aukštesnį įmonės pelningumo lygį. Atliekant UAB „Manukas“ grynojo padavimų pelningumo analizę pastebėta, jog šio rodiklio reikšmė 2003-2004 m. augo (4 pav.). Per šį laikotarpį grynasis pelningumas padidėjo 2,4 proc. punkto ir siekė 8,59 proc., taigi šiais metais vienas pardavimų litas davė apie 0,08 Lt. grynojo pelno. Žemiausia rodiklio reikšmė 3,30 proc. nustatyta 2005 m., šiuo laikotarpiu vienas pardavimų litas uždirbo mažiausiai – 0,03 Lt. grynojo pelno. Šitokiam rezultatui įtakos turėjo 22,14 proc. sumažėjusi pagautė. Tuo tarpu didžiausia grynojo pelningumo rodiklio reikšmė buvo 2007 m. ir siekė 11,07 proc.

4 pav. UAB „Manukas“ ir ūkio šakos - „Variklinių transporto priemonių ir motociklų pardavimas, techninė priežiūra ir remontas; automobilių degalų mažmeninė prekyba“ įprastinės veiklos pardavimų pelningumo, grynojo pardavimų pelningumo kitimas 2003-2007 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) ataskaitų ir LR Statistikos departamento duomenimis.

Šie metai bendrovei buvo pelningiausi, mat vienas pardavimų litas uždirbo 0,11 Lt. grynojo pelno. Atsižvelgiant į LR Statistikos departamento vertinimo metodiką, galima teigti, jog įmonės veikla 2003-2006 m. priskiriama prie patenkinamų, o 2007 m. - prie geros veiklos, kadangi grynasis pelningumas siekė daugiau nei 10 proc.

Lyginant ūkio šakos ir UAB „Manukas“ grynojo pardavimų pelningumo rodiklius, nustatytas didelis reikšmių atotrūkis. Gauti grynojo pelno pakankamumo rodiklio rezultatai parodė, jog bendrovės galutinio rezultato kokybė yra ganėtinai gera (2.2 lentelė). Nors šio rodiklio reikšmės svyruoja ribose nuo 1,39 iki 5,14, tačiau yra pakankamai aukštos ir tai leidžia spręsti apie geresnę įmonės pelno kokybę.

Pelno struktūros pagal produktų rūšis įvertinimas (segmentinė veiklos pelno analizė). Pelno kokybės įvertinimas pagal produktų rūšis yra pakankamai svarbus, kadangi šis aspektas padeda nustatyti kurie produktai yra pelningiausi, o kurių reikėtų laipsniškai atsisakyti.

Atlikus UAB „Manukas“ segmentinę veiklos pelno analizę (9 priedas) nustatyta, jog 2003-2007 m. pelningiausi produktai buvo transporto priemonės (5 pav.), iš kurių priekabos ir puspriekabės sudarė didžiausią dalį. Jei, per 2004 m. šių prekių veiklos pelnas išaugo 75,83 proc., tai 2005 m. augimo tempai siekė 93,34 proc. Tuo tarpu, 2006 m. pastebėta, jog nevariklinių transporto priemonių veiklos pelnas mažėja 33,59 proc., kai 2007 m. nustatytas jo augimas.

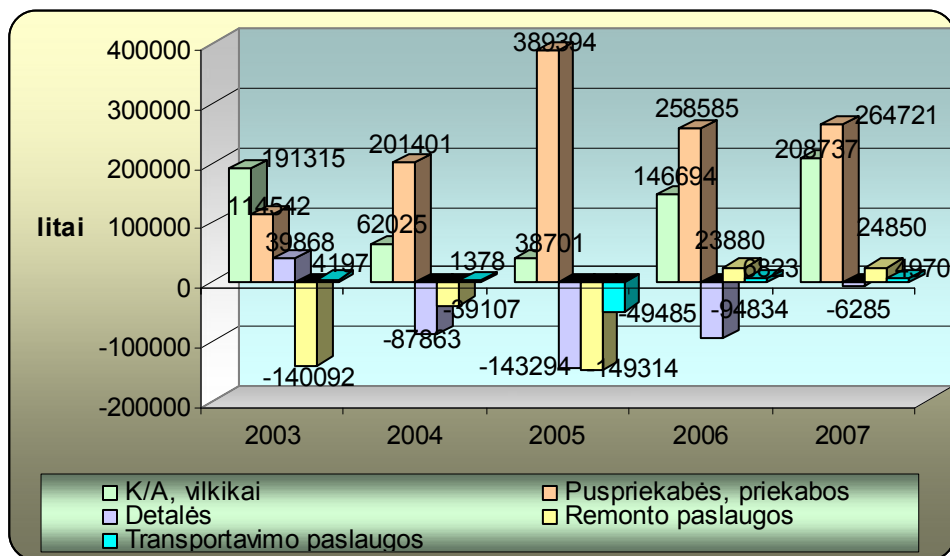
Apžvelgiant variklinių transporto priemonių veiklos pelną, pažymėtina tai, kad bendrovės nagrinėjamo rodiklio kitimo tempai buvo mažesni. Ypač žymus skirtumas pastebėtas 2005 m., kai mažėjimo tempai sudarė apie 93,75 proc. Taigi, 5 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad iš transporto

priemonių gautos pardavimų pajamos turėjo didžiausios įtakos veiklos sąnaudų dengime, kai prekyba detalėmis bei remonto paslaugos 2003-2006 m. neuždirbo pakankamai pajamų, būtinų veiklos sąnaudoms padengti.

Taigi, galima teigti, kad 2005 m. bendrovės veikloje buvo kaip atskaitos taškas, mažėjančiam atskirų prekių veiklos nuostoliui, kadangi 2006 bei 2007 m. nepastebėti rodiklių mažėjimo tempai: 2006 m. remonto paslaugų veiklos pelnas išaugo 84 proc. o detalių veiklos nuostolis sumažėjo 33,81 proc. Taigi, remiantis segmentine veiklos pelno analize, galima teigti, kad pelno kokybę būtų galima įvardinti kaip nepakankamai aukštą, kadangi bendrovė nuo 2003 m. nuostolingas prekes toliau siekia realizuoti, kai turėtų mažinti šiuos pardavimus, akcentuojantis į pelningiausius, arba tiesiog didinti šių prekių ir paslaugų pardavimus.

Apibendrinant būtų galima paminėti, kad nagrinėti veiksniai pelno kokybę apibūdina pakankamai teigiamai: pardavimo pelningumo bei pelno pakankamumo rodikliai aukštesni nei ūkio šakos, atsiskaitymai su kreditoriais vyksta laiku, skirtumai tarp bendrovės bei LB skelbiamų palūkanų normų nėra labai aukšti. Tuo tarpu veiklos pelno segmentinės analizės rezultatai smukdo bendrąją pelno kokybę, tačiau visumoje būtų galima įvertinti pakankamai gerai.

Įvertinus peno kokybę bei atsižvelgiant į pardavimo pelningumo rodiklių dinaminę analizę, toliau darbe pagrindinis dėmesys bus skiriamas tipinės veiklos pelningumo (toliau veiklos pelningumas) analizei.

5 pav. UAB „Manukas“ veiklos pelno struktūra pagal prekių asortimentą 2003-2007 m.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) duomenimis.

Remiantis LR Statistikos departamento duomenimis, šis rodiklis, finansinės būklės vertinimo rodiklių metodikoje, vertinamas labai teigiamai. Jis apibūdina įmonės pagrindinės veiklos pelningumą,

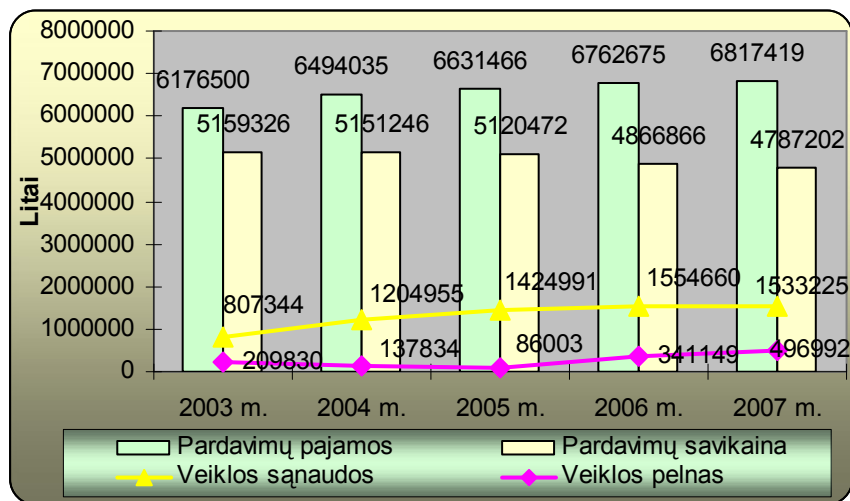
nepaisant to, kokius šaltinius bendrovė naudoja savo veiklai finansuoti ir kiek gauna pajamų iš nepagrindinės veiklos.

2.3. UAB „Manukas“ veiklos pelningumą indikuojančių rodiklių analizė

2.3.1. UAB „Manukas“ veiklos pelno kitimo veiksnių analizė

Veiklos pelnas – tai rezultatas, įvertinantis pagrindinę veiklą. Išsami šio rodiklio analizė padeda įvertinti vadovų sugebėjimą valdyti ir kontroliuoti veiklos ir administracines sąnaudas. Analizuojant šio rodiklio kitimą nulėmusius veiksnius, svarbu įvertinti pardavimų pajamas, pardavimų savikainą bei veiklos sąnaudas, kaip pagrindinius rodiklius formuojant veiklos pelną, nuo kurių priklauso veiklos pelno, tuo pačiu ir veiklos pelningumo lygis.

6 paveiksle pateikta veiklos pelno dinamika. Analizuojant nurodytus duomenis, pastebėta, jog 2003-2005 m. veiklos pelnas mažėja. 2003-2004 m. neigiamas pokytis siekė 34,31 proc., o 2004-2005 m. 37,60 proc. t.y. 3,29 proc. punkto daugiau nei pernai (1 priedas). 2005-2007 m. pastebėta veiklos pelno didėjimo tendencija, kuri 2005-2006 m. sudarė 296,67 proc., o per 2007 m. dar padidėjo 45,68 proc.

6 pav. UAB „Manukas“ pardavimų pajamų, savikainos, veiklos sąnaudų, veiklos pelno kitimas 2003-2007 m.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitų duomenimis.

Analizuojant veiklos pelno kitimą, svarbu išsiaiškinti pagrindinius veiksnius įtakojusius šio rodiklio dydžiui. Detali veiksnių analizė parodė, jog 2003-2004 m. padidėjus pajamoms 317535 Lt., veiklos pelningumas padidėjo 4,72 proc. (2.3 lentelė). Tuo tarpu, pardavimo savikainai sumažėjus 8080 Lt., veiklos pelningumo pokytis buvo nežymus ir siekė 0,12 proc. Atliekant šią analizę nustatyta, jog

didžiausią įtaką padarė 397611 Lt išaugusios veiklos sąnaudos, kurios veiklos pelningumą sumažino 6,12 proc.

2.3 lentelė

UAB „Manukas“ veiklos pelną įtakojusių veiksnių analizė 2003-2004 m.

Rodikliai	Pardavimų pajamos (Lt.)	Pardavimo savikaina (Lt.)	Veiklos sąnaudos (Lt.)	Veiklos pelnas (Lt.)	Veiksnių pasikeitimo įtaka (Lt.)	Veiklos pelningumas (proc.)	Veiksnių pokyčio įtaka (proc.)
2003 m.	6176500	5159326	807344	209830		3,40	
Pirmas keitimas	<u>6494035</u>	5159326	807344	527365	317535	8,12	4,72
Antras keitimas	6494035	<u>5151246</u>	807344	535445	8080	8,25	0,12
Trečias keitimas	6494035	5151246	<u>1204955</u>	137834	-397611	2,12	-6,12
					-71996		-1,27

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitų duomenimis.

Analizuojant 2004-2005 m. veiklos pelną įtakojusius veiksnus, pastebėta, kad padidėjus pardavimo pajamoms, o savikainai ir veiklos sąnaudoms išlikus nepakitęs, veiklos pelningumas išaugo apie 2,03 proc. (2.4 lentelė). Pardavimo savikainai sumažėjus 30774 Lt., rodiklio reikšmė padidėjo 0,46 proc. Tačiau, kaip 2003-2004 m. taip ir 2004-2005 m. laikotarpyje, didelis veiklos sąnaudų augimas veiklos pelningumą sumažino 3,31 proc., tuo tarpu, kai dėl bendro veiksnių pokyčio 2004-2005 m. šis rodiklis sumažėjo 0,82 proc.

2.4 lentelė

UAB „Manukas“ veiklos pelną įtakojusių veiksnių analizė 2004-2005 m.

Rodikliai	Pardavimų pajamos (Lt.)	Pardavimo savikaina (Lt.)	Veiklos sąnaudos (Lt.)	Veiklos pelnas (Lt.)	Veiksnių pasikeitimo įtaka (Lt.)	Veiklos pelningumas (proc.)	Veiksnių pokyčio įtaka (proc.)
2004 m.	6494035	5151246	1204955	137834		2,12	
Pirmas keitimas	<u>6631466</u>	5151246	1204955	275265	137431	4,15	2,03
Antras keitimas	6631466	<u>5120472</u>	1204955	306039	30774	4,61	0,46
Trečias keitimas	6631466	5120472	<u>1424991</u>	86003	-220036	1,30	-3,31
					-51831		-0,82

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitų duomenimis.

Atlikus veiksnių įtakos analizę 2005-2006 m. nustatyta, jog padidėjus pardavimo pajamoms 131209 Lt., veiklos pelningumas išaugo 1,92 proc. (2.5 lentelė). Pastebėta, jog šiuo laikotarpiu didžiausią įtaką veiklos pelningumui padarė 253606 Lt. sumažėjusi savikaina, kuri rodiklį padidino 3,75 proc. Taip pat nustatyta, jog veiklos sąnaudų padidėjimas 341149 Lt. nepadarė lemiamos įtakos veiklos pelningumo pokyčiui.

2.5 lentelė

UAB „Manukas“ veiklos pelną įtakojusių veiksnių analizė 2005-2006 m.

Rodikliai	Pardavimų pajamos (Lt.)	Pardavimo savikaina (Lt.)	Veiklos sąnaudos (Lt.)	Veiklos pelnas (Lt.)	Veiksnių pasikeitimo įtaka (Lt.)	Veiklos pelningumas (proc.)	Veiksnių pokyčio įtaka (proc.)
2005 m.	6631466	5120472	1424991	86003		1,30	
Pirmas keitimas	<u>6762675</u>	5120472	1424991	217212	131209	3,21	1,92
Antras keitimas	6762675	<u>4866866</u>	1424991	470818	253606	6,96	3,75
Trečias keitimas	6762675	4866866	<u>1554660</u>	341149	-129669	5,04	-1,92
					255146		3,75

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitų duomenimis

Analizuojant 2006-2007 m. veiklos pelningumą įtakojusius veiksnius, išsiaiškinta, jog pardavimo pajamoms padidėjus 54744 Lt., veiklos pelningumas padidėjo tik 0,76 proc. (2.6 lentelė). Taip pat nustatyta, kad šiuo laikotarpiu bendrovei pavyko sumažinti pardavimo savikainą 1,64 proc. (1 priedas) t.y. 79664 Lt. Teigiamas šio veiksnio pokytis 1,17 proc. padidino veiklos pelningumą. Atsižvelgiant į veiklos sąnaudų sumažinimą 21435 Lt., nagrinėjamas rodiklis išaugo 0,31 proc. Tuo tarpu bendras veiksnių įtakos pasikeitimas veiklos pelningumą teigiamai įtakuoja 2,25 proc.

2.6 lentelė

UAB „Manukas“ veiklos pelną įtakojusių veiksnių analizė 2006-2007 m.

Rodikliai	Pardavimų pajamos (Lt.)	Pardavimo savikaina (Lt.)	Veiklos sąnaudos (Lt.)	Veiklos pelnas (Lt.)	Veiksnių pasikeitimo įtaka (Lt.)	Veiklos pelningumas (proc.)	Veiksnių pokyčio įtaka (proc.)
2006 m.	6762675	4866866	1554660	341149		5,04	
Pirmas keitimas	<u>6817419</u>	4866866	1554660	395893	54744	5,81	0,76
Antras keitimas	6817419	<u>4787202</u>	1554660	475557	79664	6,98	1,17
Trečias keitimas	6817419	4787202	<u>1533225</u>	496992	21435	7,29	0,31
					155843		2,25

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitų duomenimis

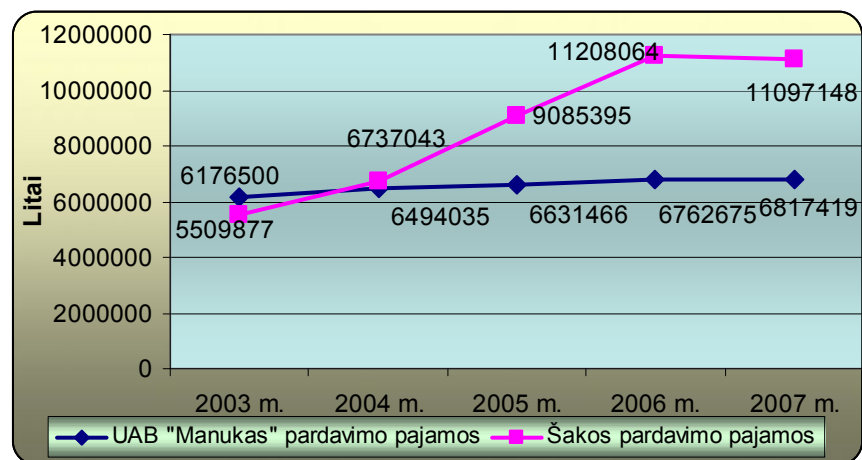
Taigi, galima teigti, jog pagrindiniai veiksniai, įtakoję veiklos pelno pokyčius yra pardavimo savikaina bei veiklos sąnaudos, kai tuo tarpu pardavimų pajamų augimas nepadarė lemiamos įtakos veiklos pelno formavime.

2.3.2. UAB „Manukas“ pardavimo pajamų analizė

Pardavimo pajamų analizė yra viena iš svarbiausių analizės etapų. Pažymėtina, kad pardavimo pajamos yra vienas patikimiausių informacijos šaltinių, kadangi apyvarta paaiškėja nepaisant įmonės

noro nuslėpti ar pagražinti situaciją. Detali pardavimo pajamų analizė padeda įvertinti ne tik dinamiką, struktūrą, bet tuo pačiu išsiaiškinamas kainų bei produkcijos kitimo poveikis pardavimo pajamoms, o tai suteikia optimalumo galimybę tolesniam veiklos plėtojimui ir esamos padėties koregavimui.

Išanalizavus UAB „Manukas“ pardavimo pajamų dinamiką 2003-2007 m., pastebėtas tolygus šio rodiklio augimas (7 pav.). Nustatyta, jog didžiausias pardavimo pajamų didėjimo tempas, siekęs 5,14 proc. (1 priedas) buvo 2004 m. Tuo tarpu per 2005 m. nagrinėjamo rodiklio augimo tempai sumažėjo 3,02 proc. punkto ir sudarė tik 2,12 proc. Akcentuotina, kad bendrovės pardavimo pajamų didėjimas vėlesniais laikotarpiais palapsniui mažėjo ir per 2007 m. rodiklio reikšmė išaugo tik 0,81 proc., t.y. 1,17 proc. punkto mažiau nei per 2006 m.

7 pav. UAB „Manukas“ ir ūkio šakos - „Variklinių transporto priemonių ir motociklų pardavimas, techninė priežiūra ir remontas; automobilių degalų mažmeninė prekyba“ pardavimo pajamų kitimas 2003-2007 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ir LR Statistikos departamento ataskaitų duomenimis.

Lyginant UAB „Manukas“ ir ūkio šakos pardavimo pajamų kitimo tempus, nustatyta, kad nuo 2004 m. bendrovės rodiklio reikšmių augimo tempai lėtėja, kai ūkio šakos pardavimo pajamos ženkliai augo. Įvertinus kitimo tendencijas, išsiaiškinta, jog 2003-2006 m. laikotarpyje, ūkio šakos pardavimo pajamos vidutiniškai didėjo 26,83 proc., o 2007 m. nežymus sumažėjimas siekė 0,99 proc. LR Statistikos departamento duomenimis, ūkio šakos nagrinėjamo rodiklio augimą 2003-2004 m. sąlygojo apyvartos didėjimas, siekęs 7 proc. palyginamosiomis kainomis (2.7 lentelė). Didžiausią įtaką tam turėjo variklinių transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto bei automobilių degalais prekiaujančių įmonių apyvartos augimas – atitinkamai 40,1 ir 7,8 procento palyginamosiomis kainomis. Tuo tarpu, 2005-2007 m. laikotarpyje, didžiausia dalimi pardavimo pajamų augimą lėmė variklinių transporto priemonių, motociklų, jų atsarginių dalių ir pagalbinių reikmenų pardavimas, kitęs nuo 26,2 iki 45,3 proc. palyginamosiomis kainomis, o automobilių degalų apyvartos padidėjimas 35,9 proc. palyginamosiomis kainomis įtakos turėjo tik 2005-2006 m. laikotarpiu.

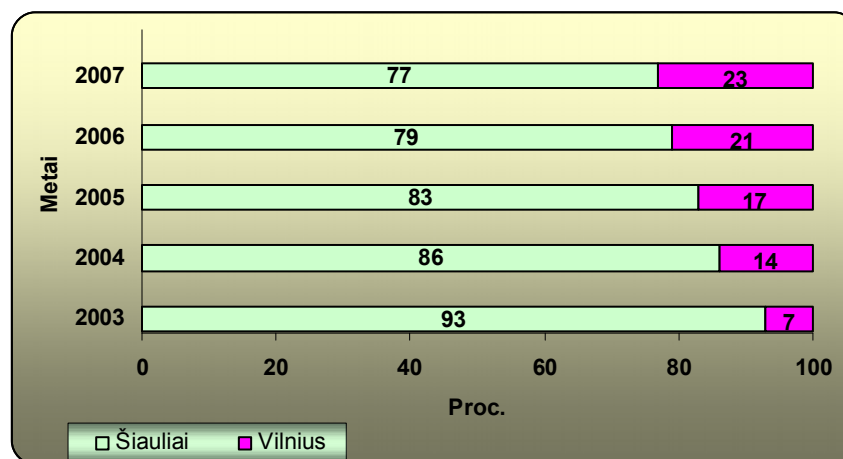
2.7 lentelė

Ūkio šakos „Variklinių transporto priemonių ir motociklų pardavimas, techninė priežiūra ir remontas; automobilių degalų mažmeninė prekyba“ apyvartos kitimas 2003-2007 m.

	2003-2004 m.	2004-2005 m.	2005-2006 m.	2006-2007 m.
Variklinių transporto priemonių ir motociklų pardavimo, techninės priežiūros ir remonto, automobilių degalų mažmeninės prekybos įmonių apyvarta be PVM palyginamosiomis kainomis	7,0 (proc.)	19,4 (proc.)	40,0 (proc.)	24,60 (proc.)
Veiksniai nulėmę apyvartos augimą ((proc.) palyginamosiomis kainomis)				
Variklinių transporto priemonių techninės priežiūra ir remontas	40,1	-	-	-
Prekyba automobilių degalais	7,8	-	35,9	-
Prekyba variklinėmis transporto priemonėmis, motociklais, jų atsarginėmis detalėmis ir pagalbinais reikmenimis	-	29,0	45,3	26,2

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis LR Statistikos departamento ataskaitų duomenimis.

Analizuojant pardavimo pajamas bei atsižvelgiant į tai, jog 2002 m. pabaigoje UAB „Manukas“ įsteigė papildomas darbo vietas Vilniuje, tikslinga įvertinti apyvartos pasiskirstymą pagal atstovybes. 8 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad Vilniuje uždirbtos pajamos sudaro nežymią dalį visų pajamų. Jei 2003 m. Vilniuje įvykdyti pardavimai siekė apie 7 proc., tai vėlesniais laikotarpiais pardavimų apimtys išaugo iki 23 proc.

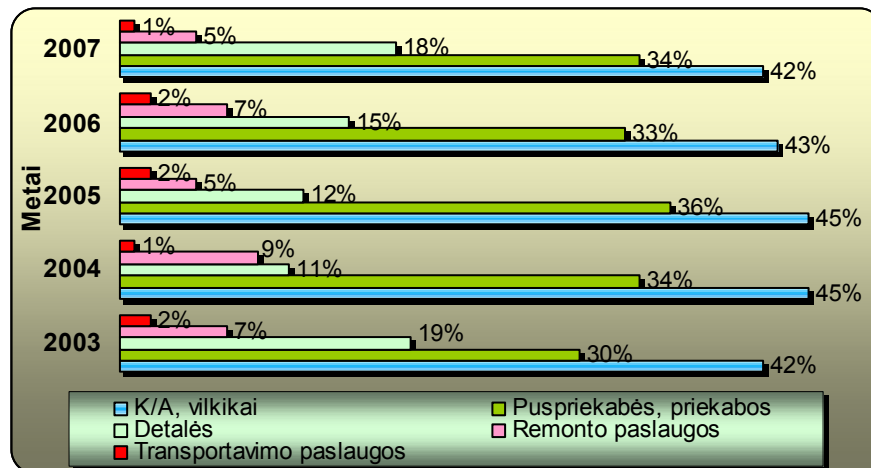

8 pav. UAB „Manukas“ pardavimo pajamų pasiskirstymas pagal atstovybes 2003-2007 m.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitomis

Tuo tarpu, Šiauliuose vykdomos veiklos apyvarta sudarė daugiau nei pusę visų pajamų. Šitokią struktūros tendenciją lėmė tai, jog didžiausi pajėgumai sutelkti pagrindinėje atstovybėje – Šiauliuose, kai Vilniuje ši veikla vystoma lėčiau.

Išanalizavus pardavimo pajamų struktūrą (9 pav.) pastebėta, jog 2003-2007 m. didžiausią dalį visų pajamų – daugiau nei 40 proc. sudaro parduotos variklinės transporto priemonės ir virš 30 proc.

priekabos, puspriekabės. Šios rūšies prekių dinamika, nagrinėjamu laikotarpiu, yra nepastovi (10 priedas).

9 pav. UAB „Manukas“ pardavimų struktūra 2003-2007 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) bei analitinių ataskaitų duomenimis

Didžiausias padidėjimas pastebėtas 2003-2004 m. laikotarpyje: pardavimo pajamų didėjimo tempai, iš vilkikų, siekė 12,65 proc., o iš puspriekabių apie 19,16 proc. Nustatyta, jog vėlesniais laikotarpiais šių prekių pardavimo pajamų dinamikos tempai tapo neigiami. Per 2006 m. apyvarta iš variklinių transporto priemonių sumažėjo 2,55 proc., o priekabų ir puspriekabių pajamų mažėjimo tempai siekė 6,52 proc.

Analizuojant transporto priemonių pardavimo pajamas pagal atstovybes, išsiaiškinta, kad Vilniuje 2003m. bei 2004 m. šios rūšies pajamų nebuvo, o nuo 2005 m. parduotos transporto priemonės sudarė po 1 proc. visų Vilniaus pajamų (11 priedas).

Atlikus pajamų struktūros analizę, išsiaiškinta, kad nagrinėjamu laikotarpiu detalės sudarė tik iki 20 proc. visos apyvartos. Pažymėtina tai, jog nuo 2005 m. šių prekių dinamikos tempai sparčiai didėjo: per 2006 m. augimas sudarė 27,47 proc., o 2007 m. – 20,97 proc. (10 priedas).

Analizuojant detalių pardavimo pajamas pagal atstovybes, akcentuotina tai, kad UAB „Manukas“ parduotos detalės Vilniuje 2003-2004 m. sudarė 100 proc., o vėlesniais laikotarpiais 98-97,5 proc. visų pardavimo pajamų (11 priedas).

Įvertinus transportavimo ir remonto paslaugų dalį apyvartoje, nustatyta, jog šios veiklos uždarbis sudaro labai nedidelę dalį visų pardavimų. Pažymėtina tai, kad transportavimo paslaugos siekia apie 2 proc., o remonto vidutiniškai apie 6,6 proc. visų gautų pardavimų. Tuo tarpu šių paslaugų pajamų dinamika parodė, jog kitimo tempai per 2003-2007 m. yra skirtingi: jei 2005 m. pajamos iš transportavimo paslaugų išaugo apie 104,23 proc., tai 2006 m. augimo tempas sudarė tik 1,98 proc., tuo

tarpu, remonto paslaugų pajamos 2006 m. išaugo 42,77 proc., o 2007 m. dinamikos tempai tapo neigiami – 27,99 proc. (10 priedas).

Atlikus pardavimo pajamų struktūros analizę, išsiaiškinta, kad UAB „Manukas“ prekiauja įvairių markių naudotais krovininiais automobiliais, priekabomis ir jų detalėmis, o taip pat atlieka remonto bei labai nedidelę dalį transportavimo paslaugų. Išskiriant tris pagrindines pajamingiausių prekių grupes (variklinės, nevariklinės transporto priemonės bei detalės) tolesnei pardavimo pajamų analizei, svarbu pažymėti, kad bendrovė prekiaudama naudotomis detalėmis pasižymi specifiškumu. Akcentuotina tai, kad parduodamos naudotos detalės skiriasi ne tik marke, metais, bet tuo pačiu ir nudėvėjimo laipsniu. Todėl išskirti kiekvieną prekę atskirai, įvertinant jų senumo laipsnį, yra gana sudėtinga ir problematiška. Remiantis šia nuostata, atliekat pardavimo pajamų analizę, darbe nustatomi apribojimai parduotos produkcijos asortimentui: išskiriamos dvi pagrindinės prekių asortimento grupės: naudoti krovininiai automobiliai, vilkikai, sunkvežimiai ir naudotos priekabos, puspriekabės.

Atliekant pardavimo pajamų pokyčio įvertinimą, naudotasi indeksų metodika, apskaičiuojant bendrąjį prekių apyvartos, kainų ir prekių fizinės apimties bei individualiuosius indeksus, kurie padeda įvertinti veiksnių įtaką pokyčiams.

2.8 lentelėje pateiktas pajamų, gautų už parduotas transporto priemones, pokyčio įvertinimas. Gauti rezultatai rodo, kad 2004 m. bendrasis prekių apyvartos indeksas siekė 115,36 t.y. padidėjo 15,36 proc.

2.8 lentelė

**UAB „Manukas“ transporto priemonių pardavimo pajamų pokyčio įvertinimas
indeksų metodika 2003-2007 m.**

Metai	Bendrasis prekių apyvartos indeksas (I_{pq})*	Kainų indeksas (I_p)*	Produkcijos fizinės apimties indeksas (I_q)*	Prekių apyvartos absoliutus vertės pokytis Δ_{pq}^{**}	Kainų absoliutus vertės pokytis Δ_p^{**}	Produkcijos fizinės apimties absoliutus vertės pokytis Δ_q^{**}
2003						
2004	115,36	129,38	89,17	683207,65	1165040,98	-481833,33
2005	104,70	116,34	90,00	241199,81	754413,84	-513214,033
2006	95,68	107,07	89,36	-231854,46	339484,78	-571339,24
2007	100,81	110,71	91,06	41605,44	501222,58	-459617,14

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitų duomenimis

Šitokį bendrąjį transporto priemonių pardavimo pajamų augimą sąlygojo 29,38 proc. išaugusios kainos (kur variklinių transporto priemonių kaina padidėjo apie 30 proc., o priekabų apie 28,57 proc. (2.9 lentelė)), tuo tarpu, kai parduota produkcijos apimtis sumažėjo 10,83 proc. (12 priedas). Pažymėtina tai, jog šiais metais pastebėtas didžiausias prekių apyvartos šuolis aukštyn dėl produkcijos kainų augimo. Atliekant analizę nustatyta, kad bendrovės transporto priemonių pardavimo pajamų kitimui,

2003-2007 m., didžiausią įtaka darė augančios kainos. Jei per 2005 m. jos padidėjo 16,34 proc. (apyvartą padidinusios 754413,84 Lt), tai sumažėjus parduotai produkcijos apimčiai 10 proc. (-513214,033 Lt.), pardavimų pajamos iš transporto priemonių padidėjo tik 4,70 proc. arba 241199,81 Lt. Svarbu paminėti tai, kad variklinių transporto priemonių kainų augimas 2004 ir 2005 m. buvo spartesnis nei priekabų ir puspriekabių, kuris sąlygojo didesnę fizinės apimtys mažėjimą: 2004 m. jis siekė 13,35 proc., o 2005 m. 17,03 proc., tuo tarpu, kai priekabų buvo tik 7,32 proc. ir 0,70 proc. (2.9 lentelė).

2.9 lentelė

UAB „Manukas“ transporto priemonių individualieji fizinės apimtys ir kainų indeksai 2003-2007 m.

Metai	Krovininiai automobiliai, vilkikai, sunkvežimiai				Priekabos, puspriekabės			
	Fizinės apimtys indeksas	Fizinės apimtys indekso pokytis (proc.)	Individualus kainų indeksas	Individualaus kainų indekso pokytis (proc.)	Fizinės apimtys indeksas	Fizinės apimtys indekso pokytis (proc.)	Individualus kainų indeksas	Individualaus kainų indekso pokytis (proc.)
2003								
2004	86,65	-13,35	130,00	30,00	92,68	-7,32	128,57	28,57
2005	82,97	-17,03	123,08	23,08	99,30	-0,70	108,89	8,89
2006	91,71	-8,29	106,25	6,25	86,43	-13,57	108,16	8,16
2007	88,10	-11,90	111,76	11,76	94,91	-5,09	109,43	9,43

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitų duomenimis

Analizuojant 2006-2007 m. išsiaiškinta, kad per 2006 m. sumažėjus parduotų transporto priemonių fizinei apimčiai 10,64 proc. (-571339,24 Lt.), o pardavimo kainai padidėjus 7,07 proc. (339484,78 Lt.), prekių apyvarta iš transporto priemonių vis tiek sumažėjo 4,32 proc. (-231854,46 Lt.). Taigi, galima teigti, kad bendrovės produkcija – transporto priemonės – šiuo laikotarpiu buvo mažiau paklausios, nors 2006 m. kainų padidėjimo tempas, lyginant su 2005 m., buvo 9,27 proc. punkto mažesnis. Tuo tarpu, individualieji indeksai parodė, kad 2006 m. priekabų ir puspriekabių kainų augimo tempai siekė 8,16 proc., o variklinių transporto priemonių tik 6,25 proc. Šitoks kainų pokytis neigiamai paveikė parduodamos produkcijos apimtį, kurios mažėjimo tempai sudarė apie 4,32 proc. (2.8 lentelė).

Analizuojant 2007 m. transporto priemonių pajamų kitimą, išsiaiškinta, kad bendrasis prekių apyvartos indeksas padidėjo tik 0,81 proc. Nežymų apyvartos iš transporto priemonių augimą sąlygojo 10,71 proc. išaugusios kainos, kur variklinių transporto priemonių kainų augimas siekė 11,76 proc., o priekabų ir puspriekabių 9,43 proc. Pastebėta, kad šiuo laikotarpiu didžiausią pardavimų apimtys mažėjimą lėmė variklinių transporto priemonių kiekio šuolis žemyn, sudaręs 11,90 proc., kai priekabų ir puspriekabių pardavimo apimtis sumažėjo tik 5,09 proc.

Pardavimo pajamų ir veiklos pelningumo rodiklių vertinimas ranginiais Spirmeno ir Kendalio koreliacijos koeficientais. Siekiant išsiaiškinti atskirų prekių pajamų ir šių prekių veiklos pelningumo tarpusavio ryšio stiprumą, paskaičiuoti Spirmeno ir Kendalio koreliacijos koeficientai.

2.10 lentelė

UAB „Manukas“ veiklos pelningumo ir pardavimo pajamų priklausomybės ranginių Spirmeno ir Kendalio koreliacijos koeficientų reikšmės

	Variklinės transporto priemonės	Nevariklinės transporto priemonės	Detalės	Remonto paslaugos	Transportavimo paslaugos
Spirmeno ranginis koreliacijos koeficientas	0,9	0,9	0,8	0,03	0,0002
Kendalio ranginis koreliacijos koeficientas	0,9	0,8	0,6	0,2	0,0001

Šaltinis: sudaryta autorės

Pastaba: Skaičiavimai atlikti kompiuterinės SPSS programos pagalba.

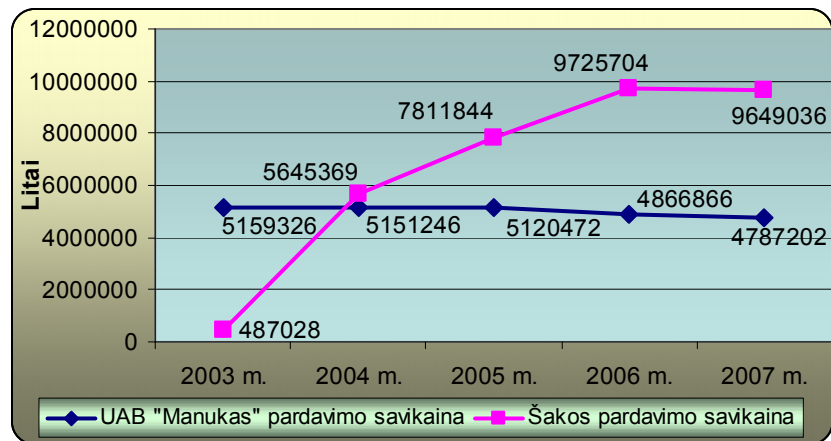
Atlikus paskaičiavimus pastebėta, jog transporto priemonių ir detalių veiklos pelningumo rodikliams stipriai įtakoja pajamos iš šių prekių pardavimo (2.10 lentelė). Nors Kendalio koeficiento reikšmės mažesnės už Spirmeno, tačiau pastebima tokia pati ryšio stiprumo tendencija, kuri parodo, jog remonto ir paslaugų pajamų kitimui, jų veiklos pelningumo rodiklis nežymiai reaguoja į pokyčius.

Taigi, galima teigti, kad siekdama apyvartos augimo, bendrovė 2003-2007 m. vykdė kainų kėlimo politiką. Šitoks žingsnis mažino parduodamų vienetų apimtį, tačiau dėl bendro pardavimo pajamų lygio didėjimo, tai neigiamos įtakos veiklos pelningumo rodikliui nepadarė (esant stipriam koreliaciniam ryšiui tarp veiklos pelningumo ir pajamų, apyvartos didėjimas lėmė šio rodiklio augimą.)

2.3.3. UAB „Manukas“ išlaidų lygio rodiklių analizė

Įmonės veikloje susiduriama su įvairių rūšių išlaidomis, formuojančiomis sąnaudas, tačiau akcentuotina tai, jog nagrinėjant veiklos pelną įtakojusius veiksnus, pardavimo savikainos bei veiklos sąnaudų analizę būtų galima laikyti pagrindine išlaidų atspindėjimo forma. Šių pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių nagrinėjimas padeda įvertinti teigiamas arba neigiamas veiklos pelno kitimo tendencijas, kadangi jo formavime šie veiksniai yra vieni iš pagrindinių. Remiantis šia nuostata, toliau darbe bus atliekama pardavimo savikainos (kintamų išlaidų) ir veiklos sąnaudų (pastovių išlaidų) analizė.

UAB „Manukas“ pardavimo savikainos analizė. Analizuojant pardavimų savikainos dinamiką 2003-2007 m. (10 pav.), pastebėtas šio veiksnio tolygus mažėjimas.

10 pav. UAB „Manukas“ ir ūkio šakos - „Variklinių transporto priemonių ir motociklų pardavimas, techninė priežiūra ir remontas; automobilių degalų mažmeninė prekyba“ pardavimo savikainos kitimas 2003-2007 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ir LR Statistikos departamento ataskaitų duomenimis.

Jei 2003-2004 m. savikaina sumažėjo 0,16 proc. (1 priedas), tai 2004-2005 m. sumažėjimo tempai siekė 0,60 proc., t.y. 0,54 proc. punktais daugiau nei praėjusiu laikotarpiu. Pažymėtina, kad didžiausias šuolis žemyn įvyko 2006 m., kai nagrinėjamo rodiklio mažėjimo tempai sudarė 4,95 proc.

Lyginant UAB „Manukas“ ir ūkio šakos pardavimo savikainos dinamiką, nustatytos priešingos šio veiksnio kitimo tendencijos. Jei bendrovės savikaina nagrinėjamu laikotarpiu palaipsniui mažėjo, tai ūkio šakoje vyravo šio rodiklio augimo tendencijos. Pastebėta, jog per 2004 m. šakos pardavimo savikaina šoktelėjo 5 158 341 Lt., o tai sudarė apie 1059,15 proc. Tuo tarpu vėlesniais laikotarpiais iki 2006 m. augimo tempai sulėtėjo: 2005 m. siekė 38,37 proc., o 2006 m. 24,50 proc., t.y. 13,87 proc. punkto mažiau nei pernai. Akcentuotina tai, jog 2007 m. ūkio šakos pardavimo savikainos mažėjimo tempai buvo 0,85 proc. punkto mažesni nei UAB „Manukas“. Taigi, galima teigti, jog savikainos mažinimas yra vienas iš pirmųjų žingsnių optimizuojant veiklos pelną, o 2003-2007 m. šio rodiklio tolygūs mažėjimo tempai turėtų teigiamai įtakoti UAB „Manukas“ veiklos pelno bei pelningumo didinimo galimybes.

Analizuojama bendrovė importuoja naudotus vilkikus, sunkvežimius, krovininius automobilius, priekabas, puspriekabas, puspriekabes-refrižeratorius, naudotas detales iš Anglijos, Vokietijos, Danijos, Belgijos. Nedidelę prekių, skirtų perparduoti, dalį sudaro Lietuvoje pirktos transporto priemonės. Kadangi didžiausia prekių dalis yra įsivežama iš užsienio, tai pagrindinę dalį savikainos formavime sudaro pati prekės kaina, transportavimo, kelionės ir visos išlaidos, susijusios su prekės pargabenimu bei paruošimu pardavimui. Siekiant gauti kuo tikslesnius rezultatus apskaitoje, t.y. pirkimo savikainoje, buvo išleistas naujas bendrovės direktoriaus įsakymas, kur prekių savikaina didinama papildomomis išlaidomis, susijusiomis su prekių, skirtų perparduoti įsigijimu. Įvertinant savikainos formavimo

principus, tikslinga būtų apskaičiuoti šio veiksnio elastingumą, t.y. nustatyti savikainos reagavimą į konkrečių išlaidų kitimą.

Apskaičiavus savikainos elastingumą ją stipriausiai veikiančioms išlaidoms (14 priedas), nustatyta, jog 2003-2007 m. esant dideliems išlaidų kitimo tempams, savikaina nestipriai reaguoja į jų pokyčius, kadangi elastingumo koeficientas 2004-2005 m. bei 2007 m. sudaro tik šimtąją dalį (2.11 lentelė).

2.11 lentelė

UAB „Manukas“ pardavimo savikainos elastingumas ją veikiančioms veiksniams 2003-2007 m.

	2003-2004 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas	2004-2005 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas	2005-2006 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas	2006-2007 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas
Pardavimo savikaina	-0,58		-0,6		-4,95		-1,64	
Transporto priemonių draudimas	-91,98	0,01						
Kuro išlaidos	-76,47	0,01					-21,31	0,08
Pri(iš)registravimas, techninė apžiūra	-88,02	0,01			-51,77	0,10	-26,47	0,06
Kelionės išlaidos	-14,13	0,04			-39,8	0,12		
Muitinės procedūrų išlaidos			-100	0,01				
Kiti			-40,36	0,01			-70,49	0,02
Remonto išlaidos					-22,27	0,22	-23,55	0,07

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) bei analitinių ataskaitų duomenimis.

Akcentuotina tai, jog 2005-2006 m. laikotarpiu, savikainos elastingumas ją veikiančioms veiksniams išauga. Gauti rezultatai parodo, jog pri(iš)registravimo, techninės apžiūros išlaidoms sumažėjus 51,77 proc., pardavimo savikainos mažėjimo tempai siekia 4,95 proc. Šitokių pokyčių lėmė pakankamai stiprus savikainos reagavimas į šių išlaidų kaitą, kadangi elastingumo koeficientas siekia 0,10 (2.11 lentelė). Pažymėtina tai, kad 2003-2007 m. laikotarpiu pastebėtas stipriausias ryšys, tarp savikainos ir ją veikiančių veiksnių, kai remonto išlaidos sumažėjusios 22,27 proc. savikainą sumažino 4,95 proc., tai parodo, kad 2006 m. pardavimo savikaina jautriausiai reagavo į šio veiksnio pokytį (elastingumo koeficientas sudarė 0,22).

Analizuojant pardavimo savikainą, kai siekiama optimalaus veiklos pelningumo rezultato, tikslinga įvertinti veiklos pelno elastingumą savikainos pokyčiams (2.12 lentelė). Šio koeficiento reikšmė padeda atskleisti kaip rodiklis reaguoja į kito veiksnio pokyčius. Todėl apskaičiavus nurodytą koeficientą, nustatyta, kad 2003-2005 m. veiklos pelnas didėja greičiau nei pardavimo savikaina. Šio laikotarpio elastingumo koeficientas parodo, jog nagrinėjamas rezultatas yra progresyvus ($k > 1$). 2005-2007 m. pastebima ta pati tendencija - elastingumo koeficiento reikšmės informuoja, jog veiklos pelnas

didėjimo tempai yra spartesni nei pardavimų savikainos, o tai teigiamai įtakoja veiklos pelningumo augimą.

2.12 lentelė

UAB „Manukas“ veiklos pelno elastingumas savikainos pokyčiams 2003-2007 m.

	2003-2004 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas	2004-2005 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas	2005-2006 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas	2006-2007 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas
Pardavimo savikaina	-0,58		-0,6		-4,95		-1,64	
Veiklos pelnas	-34,31	59,16	-37,60	62,67	296,67	59,93	45,68	27,85

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitų duomenimis

Įvertinus įmonės pardavimo savikainos dinamiką bei veiklos pelno elastingumą, būtų tikslinga nustatyti parduotų prekių savikainą vienam pardavimų litui. Šio rodiklio nustatymas padės išsiaiškinti sugebėjimą kontroliuoti išlaidų formavimą bei kaip savotiškas taupymo matas parodys bendrovės parduodamos produkcijos gaunamą pelno lygį, o apskaičiuota šio rodiklio veiksmų įtaka suteiks informacijos įvertinant veiksmus, stipriausiai nulėmusius pokytį.

Apskaičiavus parduotų prekių savikainą (PPS) vienam pardavimų litui, nustatyta, jog rodiklio reikšmės, nagrinėjamu laikotarpiu, kinta intervale nuo 0,83 iki 0,70 (2.13 lentelė).

2.13 lentelė

UAB „Manukas“ parduotų prekių savikainos vienam pardavimų litui veiksmų įtaka 2003-2007 m.*

	Parduotų prekių savikaina 1 pardavimų litui	Parduotų prekių savikaina 1 pardavimų litui pokytis	Pardavimų apimtys pasikeitimo įtaka PPS 1 pardavimų Lt. Pokyčiui	Savikainos lygio pasikeitimo įtaka PPS 1 pardavimų Lt. Pokyčiui
2003 m.	0,83	-0,04	-0,04	0,00
2004 m.	0,79			
2004 m.	0,79	-0,02	-0,02	0,00
2005 m.	0,77			
2005 m.	0,77	-0,05	0,00	-0,05
2006 m.	0,72			
2006 m.	0,72	-0,02	0,05	-0,07
2007 m.	0,70			

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitų duomenimis

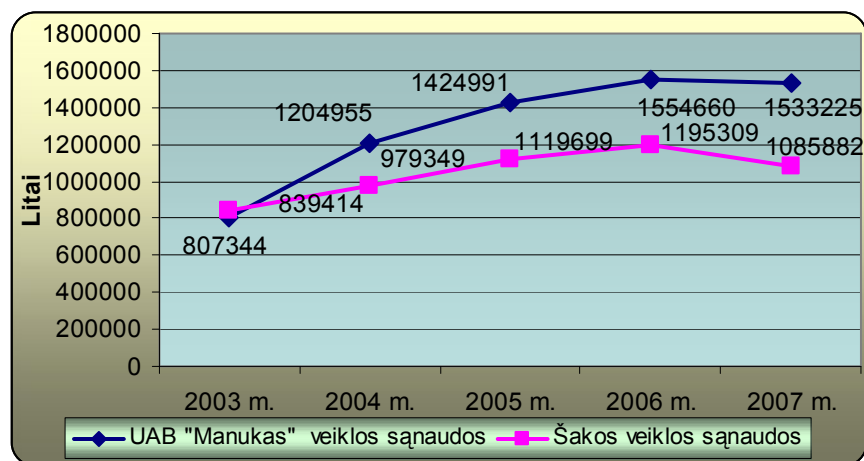
*Skaičiavimai pateikti 15 priede.

Remiantis gautais rezultatais, galima teigti, jog 2003-2006 m. bendrovės uždribamo pelno lygis nėra labai aukštas, kadangi savikaina sudaro nuo 83 proc. iki 77 proc. (arba 0,77-0,83 Lt) vieno pardavimo lito, tuo tarpu, kai pelnas siekia nuo 23 proc. iki 17 proc. vieno pardavimo lito. Nustatyta, jog šitokius rezultatus lėmė neigiamai pakitusios pardavimų apimtys: 2004 m. siekusios -0,04, o 2005 m. -0,02. Atlikus analizę, 2006 m. pastebėtos įmonės pelno lygio augimo tendencijos. Šiuo laikotarpiu, PPS vienam pardavimų litui siekė 72-70 proc., o pelno lygis išaugo iki 28-30 proc. Šitokiam pokyčiui

didžiausią įtaką padarė 2006 m. 0,05, o 2007 m. 0,07 sumažėjusi savikaina, kuri nagrinėjamą rodiklį sumažino iki 0,05 ir 0,02.

Taigi, galima teigti, jog UAB „Manukas“, paskutiniaisiais nagrinėjamais metais, sugebėjo tinkamai kontroliuoti išlaidas, formuojančias pardavimo savikainą. Pažymėtina, jog šiuo laikotarpiu bendrovė pasirašė su naujais tiekėjais bendradarbiavimo sutartis, kurios suteikė galimybę įsigyti prekių mažesnėmis kainomis.

UAB „Manukas“ veiklos sąnaudų analizė. Analizuojant veiklos sąnaudų dinamiką pastebėta, jog 2003-2006 m. nagrinėjamas rodiklis sparčiai didėjo (11 pav.). Nustatyta, kad didžiausi veiklos sąnaudų didėjimo tempai buvo 2003-2004 m. ir siekė 49,25 proc. (1 priedas). Tuo tarpu 2005 ir 2006 m. nagrinėjamo rodiklio augimas sumažėjo iki 18,26 proc. bei 9,10 proc., o per 2007 m. bendrovė sugebėjo veiklos sąnaudas sumažinti 1,38 proc.

11 pav. UAB „Manukas“ ir ūkio šakos - „Variklinių transporto priemonių ir motociklų pardavimas, techninė priežiūra ir remontas; automobilių degalų mažmeninė prekyba“ veiklos sąnaudų kitimas 2003-2007 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ir LR Statistikos departamento ataskaitų duomenimis.

Lyginant UAB „Manukas“ ir ūkio šakos veiklos sąnaudas, pastebimas nemažas atotrūkis. Jei bendrovė sugebėjo pardavimų savikainą išlaikyti mažesnę nei šakos, tai šiuo atveju nustatyta priešinga tendencija, nors rodiklio kitimo kryptis sutampa. Akcentuotina, kad per 2003-2006 m., šakos veiklos sąnaudų didėjimo tempai vidutiniškai siekė apie 12,58 proc., o UAB „Manukas“ apie 25,53 proc. t.y. 12,95 proc. punkto daugiau. Tuo tarpu, 2007 m. mažėjimo tempų skirtumas siekė 14,54 proc. punkto, kur ūkio šakos rodiklis sumažėjo 15,92 proc., o bendrovės tik 1,38 proc.

Analizuojant veiklos sąnaudų kitimo tempus, tikslinga nustatyti šio rodiklio elastingumą stipriausiai jo pokytį įtakojusioms išlaidoms, tuo pačiu įvertinant pagrindinių išlaidų didėjimo priežastis (2.14 lentelė).

2.14 lentelė

UAB „Manukas“ veiklos sąnaudų elastingumas 2003-2007 m.

	2003-2004 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas	2004-2005 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas	2005-2006 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas	2006-2007 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas
Veiklos sąnaudos	49,25		18,26		9,1		-1,38	
Ilgalaikio turto nusidėvėjimas	110,93	0,44			59,62	0,15	-20,56	0,07
Komunaliniai aptarnavimai	76,64	0,64			96,95	0,09		
DU ir soc. draudimo	65,58	0,75						
Kuras	54,55	0,90	54,98	0,33				
Reklama			109,89	0,17				
Ryšio paslaugos							-22,56	0,06

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) bei analitinių ataskaitų duomenimis

Atlikus skaičiavimus, pastebėta, jog veiklos sąnaudos stipriausiai reagavo į išlaidų pokyčius 2003-2004 m., kur šio rodiklio ir išlaidų kurui elastingumo koeficientas siekė 0,9 bei buvo pats didžiausias per nagrinėjamą laikotarpį. Tuo tarpu, vėlesniais nagrinėjamaisiais metais, koeficiento reikšmės, palyginti su 2003-2004 m. laikotarpiu, yra pakankamai žemos, todėl galima teigti, kad bendrovės veiklos sąnaudos pakankamai ne stipriai reaguoja į bet kokių šių išlaidų pasikeitimą.

Įvertinus veiklos sąnaudų elastingumą jas lemiančių išlaidų pokyčiams, tikslinga būtų nustatyti veiklos pelno elastingumą veiklos sąnaudų kitimui. Analizė šiuo aspektu padėtų nustatyti veiklos pelno reakcijos stiprumą veiklos sąnaudų kaitai, kadangi šių sąnaudų rūšis yra paskutinė pakopa formuojant veiklos pelną, tuo pačiu ir optimalų veiklos pelningumo rezultatą.

2.15 lentelėje pateikti skaičiavimai rodo, jog veiklos pelno elastingumas veiklos sąnaudoms kinta įvairiai. Nustatyta, jog 2003-2004 m. veiklos pelnas yra degresyvus veiklos sąnaudoms.

2.15 lentelė

UAB „Manukas“ veiklos pelno elastingumas veiklos sąnaudų pokyčiams 2003-2007 m.

	2003-2004 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas	2004-2005 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas	2005-2006 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas	2006-2007 m. kitimo tempai	Elastingumo koeficientas
Veiklos sąnaudos	49,25		18,26		9,1		-1,38	
Veiklos pelnas	-34,31	0,70	-37,60	2,06	296,67	32,60	45,68	33,1

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitų duomenimis

Šiuo atveju veiklos pelnas didėja lėčiau nei didėja jį įtakojančias rodiklis, todėl galima teigti, jog 2003-2005 m. laikotarpiu, veiklos pelno formavimui, veiklos sąnaudos turėjo lemiamą reikšmę (veiklos pelno augimo tempai didesni nei veiklos sąnaudų ($k=2,06$)).

Analizuojant 2005-2007 m., išsiaiškinta, kad kaip ir 2004-2005 m., veiklos pelnas kito greičiau nei veiklos sąnaudos. Paskutinių metų elastingumo koeficientas rodo, jog veiklos pelnas auga didesniais tempais nei sąnaudos ir nežymus jų padidėjimas, o juo labiau sumažėjimas, nebeturi lemiamos įtakos.

Vertinant veiklos pelną, kai atliekama veiklos sąnaudų analizė, svarbu apskaičiuoti veiklos sąnaudas vienam pardavimų litui bei nustatyti veiksmų įtaką šio rodiklio pokyčiui, kadangi gautų rezultatų analizės padės išsiaiškinti veiklos sąnaudų lygį, dengiamą pardavimo pajamomis.

2.16 lentelėje pateikti skaičiavimo rezultatai rodo, kad veiklos sąnaudos, tenkančios vienam pardavimų litui, 2003-2006 m. didėja, tačiau augimo tempai kas metai lėtėja: 2004 m. siekė 0,05, 2005 m. 0,03, 2006 m. 0,01. 2007 m. lyginant su 2006 m. nustatyta, kad veiklos sąnaudos išlieka nepakitusios ir vienam pajamų litui jų tenka apie 0,23 Lt.

2.16 lentelė

UAB „Manukas“ veiklos sąnaudų vienam pardavimų litui veiksmų įtaka 2003-2007 m.*

	Veiklos sąnaudos 1 pardavimų litui	Veiklos sąnaudų 1 pardavimų litui pokytis	Pardavimų apimties pasikeitimo įtaka veiklos sąnaudų 1 pardavimų Lt. pokyčiui	Veiklos sąnaudų lygio pasikeitimo įtaka veiklos sąnaudų 1 pardavimų Lt. pokyčiui
2003 m.	0,14	0,05	-0,01	0,06
2004 m.	0,19			
2004 m.	0,19	0,03	0,58	0,55
2005 m.	0,22			
2005 m.	0,22	0,01	0,55	-0,54
2006 m.	0,23			
2006 m.	0,23	0,00	0,54	-0,54
2007 m.	0,23			

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitų duomenimis

*Skaičiavimai pateikti 18 priede.

Analizuojant veiksmus, įtakojučius veiklos sąnaudas vienam pardavimų litui, nustatyta, kad pardavimų apimties pasikeitimas labiausiai lėmė nagrinėjamą rodiklį.

Taigi, galima teigti, kad bendrovės vadovybė, įvertinus ankstesnių metų rezultatus, vykdydama griežtesnę išlaidų kontrolę, apribojo veiklos sąnaudas, o tai lėmė teigiamą veiklos pelningumo kitimą.

Veiklos pelningumo priklausomybės tarp veiklos sąnaudų bei pardavimo savikainos vertinimas ranginiais Spirmeno ir Kendalio koreliacijos koeficientais. Siekiant įvertinti, kaip stipriai veiklos pelningumą veikia pardavimo savikainos bei veiklos sąnaudų kaita, apskaičiuoti ranginiai Spirmeno ir Kendalio koreliacijos koeficientai (2.17 lentelė).

2.17 lentelė

UAB „Manukas“ veiklos pelningumo priklausomybės tarp veiklos sąnaudų bei pardavimo savikainos ranginių Spirmeno ir Kendalio koreliacijos koeficientų reikšmės

	Priklausomybė tarp pardavimo savikainos ir veiklos pelningumo	Priklausomybė tarp veiklos sąnaudų ir veiklos pelningumo
Spirmeno ranginis koreliacijos koeficientas	-0,6	0,5
Kendalio ranginis koreliacijos koeficientas	-0,4	0,33

Šaltinis: sudaryta autorės

Pastaba: Skaičiavimai atlikti kompiuterinės SPSS programos pagalba.

Atlikti skaičiavimai parodė, jog bendrovės veiklos pelningumą stipriausiai įtakoja pardavimo savikainos pokyčiai, o ranginių koreliacijos koeficientų reikšmės -0,6 bei -0,4 nurodo atvirkštinę šių veiksnių priklausomybę. Tuo tarpu veiklos sąnaudų pokyčių įtaka veiklos pelningumo rodikliui yra vidutinė.

Taigi, išlaidų lygio analizė parodė, kad bendrovė siekdama optimalaus veiklos pelningumo rezultato, nuo 2003 m. palaipsniui mažino pardavimo savikainą, o nuo 2005 m. veiklos sąnaudas. Šių veiksnių mažėjimas teigiamai įtakojo veiklos pelno augimą, kadangi veiklos pelno elastingumas pardavimo savikainai bei veiklos sąnaudoms tapo progresyvus, o Spirmeno ir Kendalio koreliacijos koeficientai parodė, jog ryšys tarp veiklos pelningumo bei išlaidų nėra ypatingai stiprus.

2.4. UAB „Manukas“ pardavimo pajamų ir veiklos pelningumo rodiklių priklausomybės nuo įtakančių veiksnių koreliacinė regresinė analizė

Analizuojant veiklos pelningumą ir siekiant ateityje optimizuoti šį rezultatą, tikslinga įvertinti nagrinėjamo rodiklio ir pardavimo pajamų ryšių stiprumą su juos įtakančiais veiksniais bei nustatyti galimų pokyčių pasekmes, pritaikant koreliacinę regresinę analizę.

Šioje darbo dalyje, įvertinant tai, kad koreliacija parodo ryšio tarp veiksnių stiprumą bei kryptį, o regresija padeda nustatyti ryšio formą, išskirti pagrindiniai veiksniai, autorės nuomone labiausiai įtakovantys veiklos pelningumo rodiklį:

- ✓ išoriniai veiksniai:
 - vidutinė metinė palūkanų norma naujai išduotoms paskoloms nefinansinėms korporacijoms;
 - infliacija;
 - vidutinis metinis transporto įmonių skaičius;
- ✓ vidiniai veiksniai:
 - pardavimo savikaina;

- veiklos sąnaudos;
- pardavimo pajamos.

Paskaičiavus veiklos pelningumo priklausomybę nuo įtakojančių veiksnių (19 priedas), nustatyta, kad iš vidinių veiksnių labai stiprus koreliacinis ryšys pasireiškia tarp savikainos ir nagrinėjamo rodiklio (-0,91), akcentuotina tai, jog šio veiksnio pokytis priešinga kryptimi veikia veiklos pelningumo rodiklį (2.18 lentelė).

2.18 lentelė

UAB „Manukas“ veiklos pelningumo priklausomybės nuo įtakojančių veiksnių koreliacinė analizė, įvertinant jų statistinį reikšmingumą

	Koreliacijos koeficientas	Statistinis reikšmingumas (p)
Pardavimo pajamos	0,50	0,000
Savikaina	-0,91	0,000
Veiklos sąnaudos	0,39	0,001
Infliacija	0,66	0,748
Palūkanų norma	0,81	0,118
Vidutinis metinis transporto įmonių skaičius	0,80	0,000

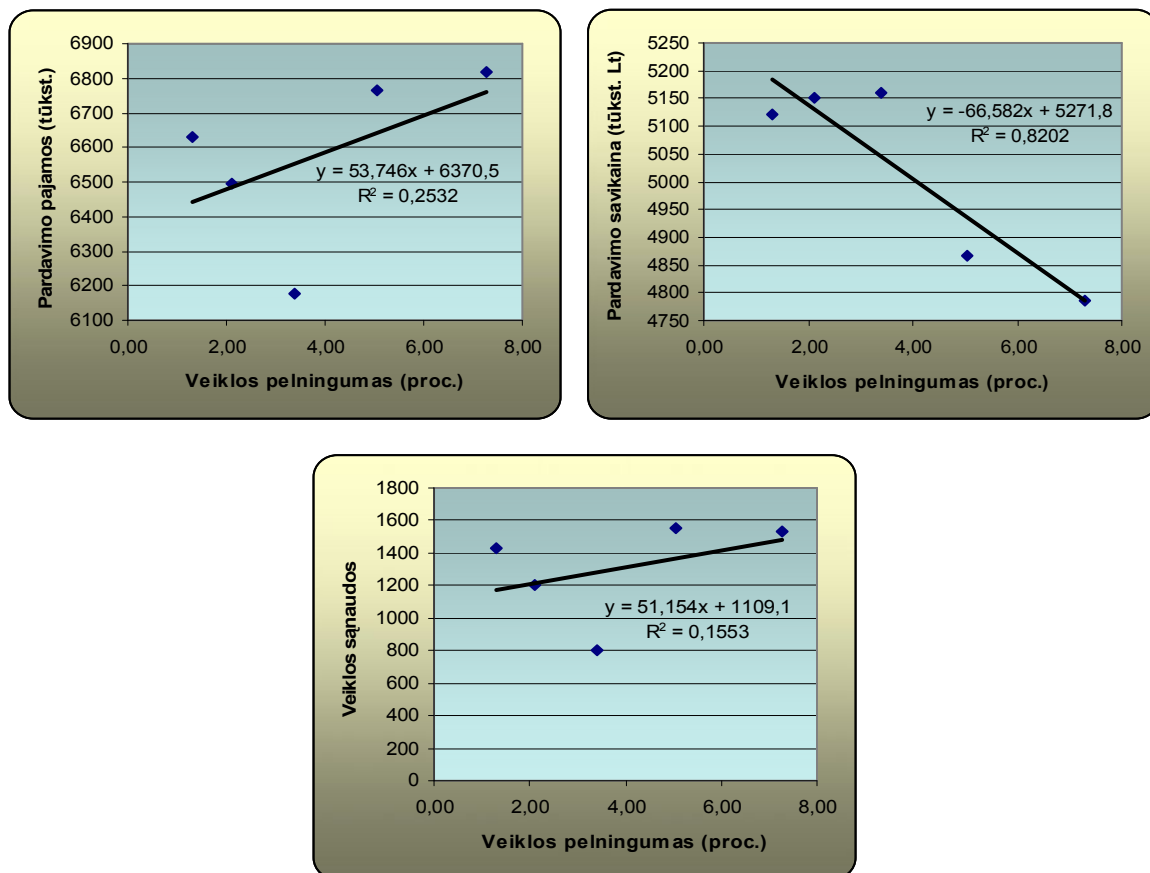
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais kompiuterine SPSS programa.

Analizuojant išorinių veiksnių įtaką veiklos pelningumui, išsiaiškinta, kad UAB „Manukas“ nagrinėjamas rodiklis stipriai reaguoja į palūkanų normos (0,81) bei vidutinę metinę transporto įmonių kaitą (0,8), tuo tarpu, kai ryšys, susijęs su infliacijos pokyčiais, yra tik vidutinis (0,66).

R.Blekienė, V.Boguslauskas bei L.Valančienė (2007) teigia, jog empiriniai tiesinio koreliacinio ryšio vertinimai, sudaryti neatsižvelgiant į imties didumą, todėl lieka neaišku, ar koreliacijos koeficientas yra statistiškai reikšmingas. Atsižvelgiant į išdėstytą autorių nuomonę, kompiuterinės SPSS programos pagalba, apskaičiuotas statistinis reikšmingumas – p (2.18 lentelė). Kuo ši reikšmė mažesnė už 0,05, tuo mažesnė tikimybė, kad pasirinktas ryšys atsirado atsitiktinai bei įrodo, jog jis yra iš tikrųjų. Remiantis šia nuostata, galima teigti, kad ryšys tarp veiklos pelningumo ir infliacijos bei palūkanų normos yra statistiškai nereikšmingas. Todėl, atliekant regresinę analizę, šių tarpusavio veiksnių analitinė išraiška nebus skaičiuojama.

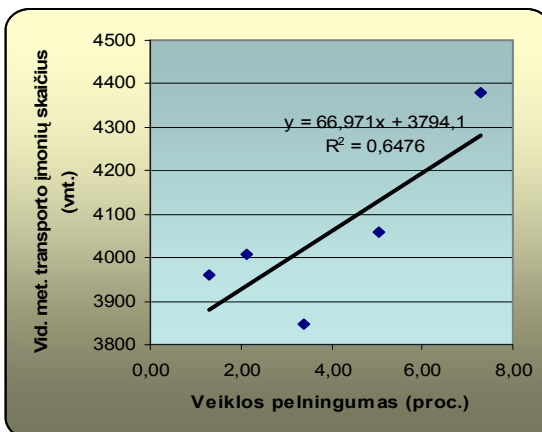
Jei koreliacinės analizės pagalba išsiaiškintas tarpusavio ryšio stiprumas ir kryptis, tai atlikus regresinę analizę, nustatyti galimi veiklos pelningumo pokyčių dydžiai.

12 paveiksle pateiktos regresijos lygtys parodo veiksnio įtakos stiprumą veiklos pelningumo rodikliui. Nustatyta, jog pardavimo pajamos nagrinėjamą pelningumo rodiklį įtakoja 25 proc., tuo tarpu, kai 82 proc. savikainos įtaka neigiamai veikia veiklos pelningumą. Be to išsiaiškinta, jog veiklos sąnaudoms padidėjus vienu litu, veiklos pelningumas išauga 51,15 litų (12 pav.).

12 pav. UAB „Manukas“ veiklos pelningumo ryšio su vidiniais veiksniais įvertinimas.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

Analizuojant išorinių veiksnių įtakos dydį veiklos pelningumui, atsižvelgta į pasirinktų veiksnių statistinį reikšmingumą (2.18 lentelė). Todėl atliekant regresinę analizę tarp veiklos pelningumo ir išorės veiksnių, įvertintas vienintelis statistiškai reikšmingas veiksnys – vidutinis metinis transporto įmonių skaičius (13 pav.).

13 pav. UAB „Manukas“ veiklos pelningumo ryšio su išoriniais veiksniais įvertinimas
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

Nagrinėjant susidariusią situaciją, pastebėta, jog vidutinio metinio transporto įmonių skaičiaus kitimas, veiklos pelningumą įtakoja 64,76 proc. (determinacijos koeficientas 0,6476), o šiam veiksniai padidėjus vienu vienetu, veiklos pelningumas išauga 66,97 Lt.

Taigi, galima teigti, jog UAB „Manukas“ veiklos pelningumas didžiaja dalimi priklauso nuo vidaus veiksmų kitimo. Atsižvelgiant į šią nuostatą, tolesnėje darbo eigoje papildomai atlikta atskirų prekių grupių pajamų priklausomybės nuo jas veikiančių veiksmų koreliacinė analizė (20 priedas).

2.19 lentelė

UAB „Manukas“ prekių grupių pajamų priklausomybės nuo įtakančių veiksmų koreliacinė analizė

	Savikaina	Veiklos sąnaudos	Prekių kiekis	Prekės kaina	Palūkanų norma	Infliacija	Vidutinis metinis transporto įmonių skaičius
Variklinės transporto priemonės	0,78	0,89	-0,66	0,67	-0,05	0,60	0,34
Nevariklinės transporto priemonės	0,56	0,95	-0,61	0,84	0,22	0,77	0,56
Detalės	-0,29	-0,17			-0,33	-0,06	-0,23
Remonto paslaugos	0,58	0,69			-0,38	-0,30	-0,33
Transportavimo paslaugos	0,87	0,82			-0,67	-0,46	-0,59

Šaltinis: sudaryta autorės

2.19 lentelėje pateikti rezultatai rodo, jog transporto priemonių grupėje, tarp vidinių veiksmų, didžiausia įtaka pajamoms, pasižymi veiklos sąnaudos bei savikaina, kurių kitimas tiesiogiai didžiaja dalimi įtakoja pajamas. Pažymėtina tai, jog savikaina ir veiklos sąnaudos taip pat stipriai įtakoja pajamas iš transportavimo paslaugų (0,87 bei 0,82).

Tuo tarpu išorinių veiksmų įtaka pasižymi atvirkštine priklausomybe, mat palūkanų normos augimas silpnai veikia variklinių transporto priemonių pajamas, tuo tarpu infliacijos didėjimas stipriai įtakoja pajamas iš priekabų ir puspriekabių pardavimo.

Taigi, galima teigti, jog išorinių rodiklių, tokių kaip vidutinio metinio transporto įmonių skaičiaus, infliacijos, palūkanų normos augimas teigiamai įtakoja pelningiausių prekių: transporto priemonių, pajamas. Šių veiksmų didėjimas nesukels didelių neigiamų padarinių, susijusių su pajamų mažėjimu, tuo tarpu, kai vidaus veiksmus bendrovė gali koreguoti pati. Atsižvelgiant į šias nuostatas, galima teigti, jog bendrovė turėtų sutelkti didesnę dėmesį transporto priemonių prekybos veiklai plėsti, taip sudarydama palankias sąlygas veiklos pelningumo optimizavimui.

3. UAB „MANUKAS“ VEIKLOS PELNINGUMO OPTIMIZAVIMAS

3.1. UAB „Manukas“ veiklos pelningumo optimizavimo krypčių nustatymas

Atlikus UAB „Manukas“ veiklos pelningumo analizę, naudojant tokius metodus kaip: grupavimas, detalizavimas, lyginamieji svoriai, koreliacinė regresinė analizė, indeksai, išsiaiškinta, jog:

- ✓ pardavimo pajamos kas metai augo. Didžiausias augimas pastebėtas 2004 m., kuris siekė 5,14 proc., tuo tarpu, vėlesniais laikotarpiais didėjimo tempai tapo mažesni;
- ✓ daugiau nei 70 proc. pajamų iš visos realizuojamos produkcijos buvo gauta Šiaulių atstovybėje (8 pav.);
- ✓ pagrindinę dalį visų pardavimo pajamų sudarė transporto priemonės, iš kurių apie 40 proc. gautos pajamos už parduotas variklines transporto priemones bei nuo 30-36 proc. už priekabas, puspriekabes. Tuo tarpu, pajamos už parduotas detales, sudarė apie 15-19 proc. (9 pav.);
- ✓ pardavimo pajamų (iš transporto priemonių) augimą lėmė tolygus prekių kainų didėjimas 2004 m. sudaręs 29,38 proc., o 2005 m. 16,34 proc. (2.8 lentelė);
- ✓ didėjančios kainos mažino parduodamų transporto priemonių apimtis: didžiausias 2005 m. variklinių transporto priemonių kainų padidėjimas 23,08 proc. pardavimų apimtis sumažino 17,03 proc. (2.9 lentelė), kai didžiausias priekabų ir puspriekabių apimtys sumažėjimas pastebėtas 2006 m., sudaręs 13,57 proc. dėl kainų padidėjimo 8,16 proc.;
- ✓ pardavimo savikaina kas metai mažėjo, o didžiausias pokytis pastebėtas 2006 m., siekęs 4,95 proc. (10 pav.), kuri lėmė 51,77 proc. sumažėjusios pri(iš)registravimo, techninės apžiūros bei 39,80 proc. kelionės išlaidos (14 priedas);
- ✓ veiklos sąnaudos 2004-2006 m. nuolat didėjo. Augimo tempai 2004 m. sudarė 49,25 proc. 2005 m. 18,26 proc., o 2007 m. pastebėtos šio rodiklio mažėjimo tendencijos (11 pav.).
- ✓ pelningiausias prekių grupės, 2003-2007 m. laikotarpiu, buvo transporto priemonės, iš kurių priekabos ir puspriekabės sudarė didžiausią dalį veiklos pelno, o jų augimo tempai 2006 m. siekė 33,59 proc.

Planuojant veiklos pelningumo optimizavimą, nepakanka informacijos gautos atlikus analizę bei nustačius pagrindinių rodiklių kitimo tendencijas. Todėl, siekiant kuo tiksliau numatyti prekybos bendrovės optimizavimo proceso kryptį, tikslinga įvertinti veiklos sustabdymo tašką, paklausos elastingumą bei prekių kainos ir kintamų kaštų saugumo ribas.

Remiantis ekonomikos teorijoje nurodomu pelno maksimizavimo modeliu, trumpuoju laikotarpiu, įmonės veiklos sustabdymo taškas suprantamas kaip: ribinės sąnaudos=prekės rinkos kainai. 3.1 lentelėje pateikti skaičiavimo rezultatai (21 priedas) rodo, kad 2003-2004 m. bendrovės transporto

priemonių pardavimo veikla turėjo būti nebevykdoma, kadangi veiklos stabdymo taško įvertinimo rezultatai buvo neigiami.

3.1 lentelė

UAB „Manukas“ transporto priemonių pardavimo veiklos sustabdymo taško įvertinimas 2003-2007 m.

	Variklinės transporto priemonės				Nevariklinės transporto priemonės			
	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007
Ribinės sąnaudos	65353,86	10645,88	61400,67	26669,00	67040,75	-	3548	40052
Prekės rinkos kaina	65000	80000	85000	95000	45000	49000	53000	58000
Veiklos sustabdymo taško įvertinimas	-353,86	69354,13	23599	68331	-22040,75	-	49452	17948

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolio) ataskaitų duomenimis

Akcentuotina tai, jog nuo 2005 m. prekyba variklinėmis transporto priemonėmis tapo pelninga. Bendrovės vadovybė, įvertinusi susidariusią situaciją bei padėtį rinkoje, nesustabdė prekybos transporto priemonėmis, todėl šitoks žingsnis įmonės veikloje davė teigiamų rezultatų. Atsižvelgiant į šią nuostatą, galima teigti, kad transporto priemonių pardavimas yra pelninga veikla, kadangi paskutiniųjų metų veiklos rezultatai buvo teigiami t.y. aukščiau veiklos sustabdymo taško. Todėl, sudarant veiklos pelningumo optimizavimo modelį, tikslinga pratęsti šią UAB „Manukas“ vykdomą veiklą.

Nustatant optimizavimo proceso kryptį, apskaičiuotas transporto priemonių paklausos elastingumas (22 priedas). 3.2 lentelėje pateikti rezultatai rodo, jog šių prekių kainų kilimas labai nežymiai įtakoja prekių kiekį, kadangi paklausos elastingumo koeficientas kinta nuo 0,04 iki 0,18. Remiantis gautais rezultatais, galima teigti, jog UAB „Manukas“ prekiaujamų transporto priemonių paklausa yra mažai elastinga ir kainų lygio kilimas nedidele dalimi veikia prekių kiekį.

3.2 lentelė

UAB „Manukas“ transporto priemonių paklausos elastingumas 2003-2007 m.

	Variklinės transporto priemonės				Nevariklinės transporto priemonės			
	2003-2004 m.	2004-2005 m.	2005-2006 m.	2006-2007 m.	2003-2004 m.	2004-2005 m.	2005-2006 m.	2006-2007 m.
Paklausos elastingumo koeficientas (proc.)	0,14	0,05	0,06	0,04	0,04	-	0,18	0,04

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ duomenimis

Tačiau, autorės nuomone, to nepakanka siekiant kuo tiksliau nusistatyti palankią optimizavimo galimybę, kadangi pelningumo didinimas remiantis kainų kėlimo politika nėra tinkamas bei nesuteikia tvirtos garantijos optimaliam rezultatui pasiekti. Remiantis šia nuostata, apskaičiuotos (23, 24 priedai) transporto priemonių kainos bei kintamų kaštų saugumo ribos, kurios konkrečiai nurodo šių veiksmų augimo galimybes.

3.3 lentelė

UAB „Manukas“ transporto priemonių kainos bei kintamų kaštų saugumo ribos 2003-2007 m.

	Variklinės transporto priemonės					Nevariklinės transporto priemonės				
	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
<u>Kainos saugumo riba (proc.)</u>	<u>8</u>	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>5</u>	<u>7</u>	<u>6</u>	<u>9</u>	<u>17</u>	<u>11</u>	<u>11</u>
Galimas rinkos kainos kritimo lygis (Lt.)	3792	1380	1038	4288	6926	2200	4050	8226	6021	6670
<u>Prekės kintamų išlaidų saugumo riba (proc.)</u>	<u>10</u>	<u>3</u>	<u>2</u>	<u>7</u>	<u>10</u>	<u>8</u>	<u>12</u>	<u>27</u>	<u>17</u>	<u>17</u>
Prekės kintamų išlaidų galimas kritimo lygis (Lt.)	3792	1380	1038	4288	6926	2200	4050	8226	6021	6670

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ duomenimis

3.3 lentelėje pateikti saugumo ribų skaičiavimo rezultatai rodo, kad variklinių transporto priemonių kainos saugumo riba 2003-2007 m. yra pakankamai žema ir kinta nuo 0,01 iki 0,08, kai priekabų ir puspriekabių kainos saugumo ribos yra 0,06-0,17. Vadinasi, 2007 m. variklinių transporto priemonių kainai padidėjus 7 proc. (arba 6926 Lt.), o priekabų ir puspriekabių kainai šoktelėjus 11 proc. (6670 Lt.) įmonės pelnas atsidurtų nuliniame taške, o dar didesni kainų kilimo tempai įtakotų nuostolių atsiradimą.

Tuo tarpu, transporto priemonių kintamųjų išlaidų saugumo ribos yra didesnės nei kainų, todėl bendrovė turi galimybę plačiau varijuoti savikainos išlaidų formavime.

Taigi, įvertinus veiklos sustabdymo tašką, paklausos elastingumą bei kainų ir kintamųjų kaštų saugumo ribas, galima teigti, jog pasirenkant veiklos pelningumo optimizavimo kryptį, tikslinga būtų tęsti naudotų transporto priemonių pardavimą, tačiau išvelgiant šių prekių asortimento išplėtimo galimybę. Akcentuotina tai, jog nagrinėjamos produkcijos asortimentas yra žemo elastingumo kainų pokyčiams, tačiau atsižvelgiant į kainų saugumo ribas, kainų augimo galimybė yra nedidelė, o paklausos mažėjimas senesnės gamybos naudotoms transporto priemonėms yra potencialus. Todėl, remiantis šiomis nuostatomis, tolesnėje darbo eigoje autorė pateikia veiklos pelningumo optimizavimo modelį, paremtą naudotų transporto priemonių asortimento išplėtimo galimybe. Čia veiklos pelningumo optimizavimo atskaitos tašku pasirenkamas bendrojo pelno didinimas, kur remiantis optimaliu rezultatu planuojamos veiklos sąnaudos. Visi sprendimai paremti alternatyvų vertinimu,

kurių priėmimas įtakojamas egzistuojančiomis neapibrėžtumo sąlygomis bei žinomomis ūkinių situacijų tikimybėmis.

3.2. UAB „Manukas“ veiklos pelningumo optimizavimo alternatyvų modeliavimas

3.2.1. UAB „Manukas“ bendrojo pelno optimizavimo alternatyvos

Formuojant bendrojo pelno optimizavimo alternatyvas, atsižvelgiama į tai, jog įmonės parduodamos transporto priemonės yra senesnės nei 2002 m., todėl daroma prielaida, jog bendrovei būtina turimas atsargas papildyti, transporto priemonėmis, kurių gamybos metai siektų 2002-2005 m. Šitokią strateginę žingsnį būtų galima motyvuoti vykstančiomis permainingomis šalies ūkyje. LR Statistikos departamento duomenimis, augant pervežimo paslaugų paklausai, didėja reikalavimai transporto priemonių techninei būklei, o vėlesnės gamybos transporto priemonės tampa mažiau paklausios. Remiantis susidariusia situacija, UAB „Manukas“ pardavinėjanti senesnius nei 2002 m. gamybos naudotus vilkikus, priekabas ir kitas transporto priemones, ateityje gali susidurti su paklausos mažėjimu, tuo pačiu ir pardavimo pajamų kritimu (25, 26 priedai). Todėl, modelyje siekiama bendrojo pelno optimizacijos, apsiribojant tik 2002-2005 m. gamybos transporto priemonėmis.

Formuojant 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių pardavimų didinimo alternatyvas, daroma prielaida, jog esamas parduodamų transporto priemonių asortimentas papildomas naudotais 2002-2005 m. gamybos vilkikais, sunkvežimiais, krovininiais automobiliais, priekabomis, puspriekabėmis. Atsižvelgiant į nurodytas sąlygas, daroma prielaida, kad papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių sandėliavimo apimtys pasiskirstys sekančiai (3.4 lentelė).

3.4 lentelė

UAB „Manukas“ 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių papildomai sandėliuojamų apimčių alternatyvos

Alternatyvos	Papildomai sandėliuojami 2002-2005 m. gamybos K/A, vilkikai, sunkvežimiai	Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos priekabos, puspriekabės
	Per metus (vnt.)	Per metus (vnt.)
A1	15	14
A2	26	27
A3	44	35
A4	47	49

Šaltinis: sudaryta autorės

Alternatyvų formavimui bei sprendimų priėmimui didelę įtaką turi prognozuojama šalies ekonominė situacija. Joks sprendėjas negali visiškai kontroliuoti sprendžiamos problemos būsimos ūkinės situacijos, nes yra šalia jo poveikio zonos. Taigi, bendrojo pelno dydis priklauso nuo priimto

sprendimo alternatyvos įgyvendinimo metu susidariusios ūkinės situacijos, šiuo atveju daroma prielaida, kad paklausą lemia paskolų palūkanų norma. Atsižvelgiant į šiuos nustatymus, įvardijami trys palūkanų normos kitimo etapai, lemiantys parduodamų transporto priemonių paklausą (3.5 lentelė). Remiantis jais daroma prielaida, kad paklausa elastinga palūkanų normos kitimui.

3.5 lentelė

Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos motorinių transporto priemonių planuojamas paklausos dydis per metus (vnt.)

Ūkinė situacija	Palūkanų normos kaita	Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos motorinių transporto priemonių būsimas paklausos dydis per metus (vnt.)
S ₁	padidės	15
S ₂	nepakis	27
S ₃	sumažės	48

Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos priekabų, puspriekabių planuojamas paklausos dydis per metus (vnt.)

Ūkinė situacija	Palūkanų normos kaita	Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos priekabų, puspriekabių būsimas paklausos dydis per metus (vnt.)
S1	padidės	14
S2	nesikeičia	28
S3	sumažės	50

Šaltinis: sudaryta autorės

Formuojant bendrojo pelno optimizavimo alternatyvas, įvertinamas vidutinis pelnas tenkantis vienai parduotai transporto priemonei. Atsižvelgiant į šią nuostatą, daroma prielaida, kad remiantis modelio sąlygomis, parduota viena variklinė transporto priemonė uždirbs vidutiniškai apie 22000 Lt. pelno, o priekaba ar puspriekabė 18000 Lt. (27 priedas). Apskaičiuojant bendrojo pelno optimalius variantus, modelyje nurodytais metodais, svarbu įvertinti nuostolį galimą dėl prekių nerealizavimo. Todėl, daroma prielaida, kad nepardavus transporto priemonių, nuostolių nebus patiriama (savikainos išlaidos įvertintos nustatant pelną, o kitų, pvz.: sandėliavimo išlaidų nėra, kadangi įmonė turi savo patalpas pritaikytas transporto priemonių sandėliavimui). Todėl neparduotų prekių nuostolis prilyginamas gautinam pelnui.

Atsižvelgiant į šias sąlygas, sudaroma pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkinės situacijas reikšmių mokėjimo matrica (Lt.) (28 priedas). Atlikti skaičiavimai parodė visų apsibrėžtų variantų galimas maksimalias pelno reikšmes, atsižvelgiant į nusistatytus apribojimus.

Formuojant modelį, kuris optimizuotų bendrąjį pelną, svarbu įvertinti galimus gauti sąlyginius nuostolius, kurie susidaro nepasirinkus geriausios veiksmų alternatyvos. Pastarieji nustatomi kaip dviejų alternatyvių mokėjimų skirtumas. Sudarius sąlyginių nuostolių matricą (Lt.) (29 priedas), pažymėtina tai, jog kiekviename stulpelyje gauta nulinė reikšmė, o visi likusieji elementai teigiami. Čia

nuliai parodo tas pasirinktas alternatyvas, kurioms esant, susiformavusi ūkinė situacija, davė geriausius rezultatus.

Apsibrėžus modelio įgyvendinimo sąlygas, toliau darbe bus nagrinėjamas optimaliai tinkamiausio sprendimo priėmimas, egzistuojant neapibrėžtumui bei alternatyvų pasirinkimas, žinant ūkinių situacijų tikimybes.

Sprendimų priėmimas egzistuojant neapibrėžtumui. Veiksmų planavimas visada sietinas su neapibrėžtumu. Atsižvelgiant į šių dienų nuolatinę įstatyminės bazės, ekonominės situacijos šalyje, verslo sąlygų kaitą, labai sunku įvertinti planuojamų veiksmų būsimus rezultatus bei ateityje gautiną naudą. Susiklosčius tokiai situacijai, kad įmonės vadovybė galėtų parinkti tinkamiausią alternatyvą, ji turi nagrinėti visas mokėjimo matricos reikšmes ir atsižvelgdama į būsimą ūkinę situaciją, parinkti optimalų veiksmų variantą.

Siekiant išsiaiškinti optimaliausias alternatyvas, paskaičiuotos skirtingų kriterijų reikšmės, padedančios nustatyti optimalius rezultatus (30 priedas). Formuojant bendrojo pelno optimizavimo modelį, esant neapibrėžtoms sąlygoms, pirmiausia rekomenduojama įvertinti Waldo maksimino, Sevidžo minimakso ir maksimakso kriterijus. Pirmasis kriterijus parodo alternatyvą, kuriai esant minimalus pelnas maksimizuojamas. Kitaip tariant, šis kriterijus orientuoja bendrovės vadovybę į maksimalų pelną blogiausiomis sąlygomis (3.6 lentelė). Tuo tarpu, Sevidžo kriterijus padeda įvertinti maksimalius sąlyginius nuostolius ir parinkti mažiausiai nuostolingą rezultatą. Priešingai nei aptarti du kriterijai, maksimakso reikšmė parodo maksimaliausią rezultatą. Atlikus paskaičiavimus nustatyta, jog UAB „Manukas“ variklinių transporto priemonių bendrojo pelno optimizavimo modelio Waldo maksimino kriterijus yra 330000 Lt.

3.6 lentelė

UAB „Manukas“ bendrojo pelno optimizavimo kriterijų, padedančių nustatyti optimalų variantą, reikšmės

	2002-2005 m. gamybos variklinės transporto priemonės	2002-2005 m. gamybos priekabos, puspriekabės
Waldo maksimino kriterijus (Lt.)	330000	252000
Sevidžo minimakso kriterijus (Lt.)	462000	378000
Maksimakso kriterijus (Lt.)	1034000	882000
Gurvico kriterijus (Lt.)	330000	378000

Šaltinis: sudaryta autorės

Ši reikšmė atitinka optimalią alternatyvą A_1 – sandėliuoti 15 vnt. per metus, kadangi iš visų minimalių pelno reikšmių gauta Waldo maksimino reikšmė yra didžiausia. Vadinasi, įvertinant visas minimalias gautino pelno reikšmes, išskiriamas optimaliausias variantas. Tuo tarpu, atsižvelgiant į Sevidžo kriterijaus reikšmę, pastebėta, kad ji siekia 462000 Lt. Galima teigti, jog iš visų maksimalių sąlyginių

nuostolių išskirta minimali nuostolių suma, leidžia priimti sprendimą dėl mažiausiai blogo rezultato. Šiuo atveju Sevidžo kriterijus parodo, jog optimali alternatyva yra A_2 – sandėliuojami 26 vnt. per metus, kai palūkanų norma mažėja. Maksimakso kriterijus siekia 1034000 Lt. ir neįvertina neigiamų pasekmių, o tiesiog nurodo kokį maksimalų pelną galima gauti maksimaliai rizikuojant, t.y. pasirenkant A_4 alternatyvą ir sandėliuojant 47 vnt. per metus.

Apskaičiavus Waldo maksimino ir Sevidžo minimakso kriterijus, atsižvelgiant į priekabų, puspriekabių bendrojo pelno optimizavimo modelį, nustatyta, jog priimtinausia alternatyva pagal Waldo maksimino kriterijų taip pat yra A_1 – sandėliuoti 14 vnt. per metus ir uždirbti 252000 Lt. pelno, o Sevidžo reikšmė parodo, kad palankiausias sprendimas sietinas su A_3 alternatyva – sandėliuoti 35 vnt. per metus, ir patirti mažiausią 378000 Lt. nuostolį iš galimų maksimalių, kai palūkanų norma didėja. Taigi, galima teigti, jog atsižvelgimas į kurią nors vieną iš šių alternatyvų paremtas pesimizmu. Tačiau, geriausių sprendimų parinkimas iš labiausiai neigiamų, tik padidina stabilumą esant neapibrėžtumo sąlygoms. Tuo tarpu, Maksimakso kriterijus siekia 882000 Lt., t.y. palankiausia alternatyva A_4 , kai sandėliuojama 49 vnt. per metus. Šitoks sprendimas pasižymi didele rizika.

Modeliuojant bendrojo pelno optimizavimo galimybes remiantis Waldo maksimino, Sevidžo minimakso ar maksimakso kriterijais, sunku apsispręsti kokiu kriterijumi vadovautis. Išvardintieji rodikliai nurodo tik vienokį ar kitokį optimalų rezultatą, o pusiausvyra tarp pelno ir nuostolio neįvertinama. Todėl, siekiant pasirinkti ne tik optimaliausią, bet tuo pačiu bendrovei priimtinausią sprendimą, tikslinga apskaičiuoti Gurvico pesimizmo – optimizmo kombinuotą kriterijų, kadangi jo reikšmė apima ne tik maksimalius bet ir neigiamus rezultatus. Remiantis UAB „Manukas“ modelio alternatyvomis, nustatyta, jog 2002-2005 m. gamybos variklinių transporto priemonių Gurvico kriterijus siekia 330000 Lt., kai svorio koeficientas (optimizacijos laipsnis) $\alpha=0,4$. Taigi galima teigti, jog bendrovei, įvertinus didelę riziką, tikslinga pasirinkti alternatyvą A_1 – sandėliuoti 15 vnt. per metus. Priekabų, puspriekabių bendrojo pelno optimizavimo Gurvico kriterijaus reikšmė parodo, jog pasirinkus sprendimą A_1 – sandėliuoti 14 vnt. per metus, optimalus pelnas siekia 252000 Lt.

Taigi, balansuojant tarp minimalaus ir maksimalaus pelno ir įvertinant didelę riziką, kuri išreikšta svorio koeficientu, įmonei tikslinga pasirinkti A_1 alternatyvą sprendžiant 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių papildomų vienetų sandėliavimo klausimą.

Sprendimų priėmimas žinant ūkinių situacijų tikimybes. Analizuojant bendrojo pelno optimizavimo modelio alternatyvas neapibrėžtomis sąlygomis, buvo įvertintas tik galutinis rezultatas, neatsižvelgiant į ūkinių situacijų kitimo tendencijas. Modeliuojant pelno didinimo galimybes, tikslinga jas susieti su ūkinių situacijų buvimo tikimybėmis.

Formuojant bendrojo pelno optimizavimo modelį, daroma prielaida, jog palūkanų normos lygio kitimas susiejamas su šiuo tikimybių skirtiniu:

S_1 (palūkanų norma padidės) 0,5;

S_2 (palūkanų norma nesikeis) 0,3;

S_3 (palūkanų norma sumažės) 0,2.

Remiantis nustatytais sąlygomis, apskaičiuotas numatomas maksimalus pelnas (31 priedas). Gauti rezultatai rodo, jog didžiausią numatomą pelną galima gauti iš visų transporto priemonių, pasirinkus alternatyvas A_1 ir A_2 (3.7 lentelė). Pažymėtina tai, jog variklinių transporto priemonių ir priekabų bei puspriekabių alternatyvų A_1 ir A_2 numatomi pelnų dydžiai yra vienodi, tačiau sandėliuojamų vnt. skaičius skiriasi (28 priedas). Jei pasirinkus alternatyvą A_1 variklinių transporto priemonių sandėliuosime 15 vnt. per metus, tai maksimalus pelnas nepriklausomai nuo palūkanų normos kitimo išlieka toks pat. Tuo tarpu, pasirinkus alternatyvą A_2 , kai sandėliuojami 26 vnt. per metus, esant vienkartiniam atvejui bei nekintant ar mažėjant palūkanų normai, susidaro galimybė maksimalų pelną padidinti iki 572000 Lt. (31 priedas).

Nagrinėjant priekabų ir puspriekabių alternatyvas A_1 ir A_2 pastebėta analogiška maksimalaus numatomo pelno kitimo tendencija. Esant alternatyvai A_1 , sandėliuojama 14 vnt. per metus. Šiuo atveju, ilgai naudojant pasirinktą strategiją maksimalus numatomas pelnas siekia 252000 Lt., tačiau esant vienkartiniam atvejams pelno dydis išlieka nepakitęs.

3.7 lentelė

UAB "Manukas" papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių maksimalus numatomas pelnas (Lt.)

Alternatyvos	Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos variklinių transporto priemonių maksimalus numatomas pelnas (Lt.)	Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos priekabų, puspriekabių maksimalus numatomas pelnas (Lt.)
A_1	330000	252000
A_2	330000	252000
A_3	105600	176400
A_4	66000	25200

Šaltinis: sudaryta autorės

Pasirinkus alternatyvą A_2 , sandėliuojami 27 vnt. per metus, nors ilguoju laikotarpiu A_1 ir A_2 maksimalių pelnų dydžiai ir nesiskiria, tačiau esant vienkartiniam atvejams, alternatyvoje A_2 pelnas gali siekti 486000 Lt. (parodo tikimybės 0,3 ir 0,2) arba 18000 Lt (tikimybė 0,5) t.y. 468000 Lt. mažiau.

Įvertinus formuojamo modelio maksimalų numatomą pelną, svarbu apskaičiuoti minimalius sąlyginius nuostolius, žinant ūkinių situacijų tikimybes (32 priedas). Gauti rezultatai rodo, kad

minimalūs sąlyginiai nuostoliai 2002-2005 m. gamybos visoms transporto priemonėms, patiriami pasirinkus A_1 ir A_2 alternatyvas. Variklinių transporto priemonių kriterijus siekia 213400 Lt., o priekabų ir puspriekabių 196200 Lt.

3.8 lentelė

UAB "Manukas" papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių minimalių sąlyginių nuostolių kriterijus (Lt.)

Alternatyvos	Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos variklinių transporto priemonių minimalių sąlyginių nuostolių kriterijus (Lt.)	Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos priekabų, puspriekabių minimalių sąlyginių nuostolių kriterijus (Lt.)
A_1	213400	196200
A_2	213400	196200
A_3	437800	271800
A_4	477400	423000

Šaltinis: sudaryta autorės

Jautrumo analizė. Tiksliai nustatyti kaip keisis ūkinė situacija yra neįmanoma. Modeliuojant bendrojo pelno optimizavimą, žinant ūkinių situacijų tikimybes, svarbu kuo tiksliau įvertinti sprendimus. Šiam tikslui pasiekti atliekama jautrumo analizė, kur apibrėžiamos tikimybių kitimo ribos. Todėl daroma prielaida, jog:

$$S_1 \text{ (palūkanų norma didės)} \quad 0,3 \leq S_1 < 0,5$$

$$S_2 \text{ (palūkanų norma nesikeis)} \quad 0,2 \leq S_2$$

$$S_3 \text{ (palūkanų norma mažės)} \quad 0,3 < S_3 \leq 0,5$$

Atlikus paskaičiavimus nustatyta (33 priedas), jog didžiausią numatomą pelną duoda visų transporto priemonių bendrojo pelno optimizavimo alternatyva A_2 . Tačiau, siekiant išsiaiškinti kiekvieno sprendimo jautrumą palūkanų normos kaitai, svarbu atkreipti dėmesį į gautų reikšmių pokyčių dažnumą. Remiantis šiuo principu, pastebėta, kad A_2 bei A_3 A_4 alternatyvos pakankamai jautriai reaguoja į ūkinių situacijų kitimus ir šie sprendimai yra mažiausiai stabilūs. Atsižvelgiant į ūkinių situacijų kitimo ribas, stabiliausia ir mažiausiu jautrumu pasižymi alternatyva A_1 . Taigi, galima teigti, jog egzistuojant dideliame tikimybių neapibrėžtumui, geriausias veiksmų variantas yra A_1 , duodantis pastovų garantuotą rezultatą.

Išanalizavus bendrojo pelno optimizavimo modelio alternatyvas, galima teigti, jog bendrovei tikslingiausia rinktis tą variantą, kuris tiek neapibrėžtomis sąlygomis, tiek žinant ūkinių situacijų tikimybes garantuoja pelningą ir kuo mažiau rizikingą alternatyvą. Remiantis Gurvico kriterijumi, esant neapibrėžtomis sąlygomis, o taip pat atsižvelgiant į maksimalų numatomą pelną, kai tikimybė, jog palūkanų norma didės, yra 0,5, bei pelno jautrumą palūkanų normos kaitai, galima išskirti A_1

alternatyvą, kaip tinkamiausią sprendimą bendrojo pelno optimizavimui. Todėl, tolesnėje darbo eigoje, formuojant veiklos pelningumo optimizavimo modelį, bendrojo pelno padidėjimas bus siejamas su šioje dalyje optimizuotu numatomu pelnu iš 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių realizacijos, t.y. bendrojo pelno optimizacijos laipsnis prilyginamas minėtų transporto priemonių maksimaliam numatomam pelnui, esant alternatyvai A_1 (34 priedas).

3.2.2. UAB „Manukas“ veiklos sąnaudų alternatyvos veiklos pelningumo optimizavimo procese

Formuojant veiklos pelningumo optimizavimo alternatyvas, didelis dėmesys skiriamas veiklos pelno planuojamoms kitimo tendencijoms. Akcentuotina tai, jog veiklos pelnas priklauso ne tik nuo bendrojo pelno, bet ir veiklos sąnaudų dydžio. Šio rodiklio spartūs didėjimo tempai gali nulemti veiklos pelno, tuo pačiu ir veiklos pelningumo rezultatų mažėjimą. Be to, modeliuojant veiklos sąnaudų galimą kaitą, t.y. jų didėjimo tempus, tikslinga žinoti šio veiksnio jautrumą bendrojo pelno pokyčiams. Pastarasis rezultatas suprantamas kaip grynosios pajamos už realizuotą produkciją, kuriomis bendrovė laisvai disponuoja, siekdama įgyvendinti numatytus veiklos tikslus. Todėl, apskaičiavus veiklos sąnaudų elastingumą bendrojo pelno pokyčiams (3.9 lentelė), nustatyta, jog 2003-2005 m. elastingumo koeficientas siekė apie 1,5. Pažymėtina, jog šiuo laikotarpiu veiklos sąnaudos didėjo sparčiau nei bendrasis pelnas ($k > 1$).

3.9 lentelė

UAB „Manukas“ veiklos sąnaudų elastingumo bendrojo pelno pokyčiams įvertinimas

	2003-2004 m.	2004-2005 m.	2005-2006 m.	2006-2007 m.
Veiklos sąnaudų didėjimo tempai	49,25	18,26	9,1	1,38
Bendrojo pelno didėjimo tempai	32,01	12,53	25,47	7,09
<u>Veiklos sąnaudų elastingumo bendrojo pelno pokyčiams koeficientas. (k)</u>	<u>1,54</u>	<u>1,46</u>	<u>0,36</u>	<u>0,19</u>

Šaltinis: sudaryta autorės

Nuo 2005 m. situacija pasikeitė, kadangi veiklos sąnaudos tapo regresyvios bendrojo pelno apimties pokyčiams ($0 < k < 1$). Akcentuotina tai, jog paskutiniaisiais metais veiklos sąnaudos didėjo lėčiau nei bendrasis pelnas, o 2007 m. didėjant bendrajam pelnui, veiklos sąnaudos mažėjo. Taigi, galima teigti, kad šitokia elastingumo koeficiento kaita turėtų teigiamai įtakoti veiklos pelningumo optimizavimo procesą.

Modeliuojant veiklos pelningumo didinimo alternatyvas, pasirinkti trys veiklos sąnaudų kaitos etapai. Atsižvelgiant į paskutiniųjų metų veiklos sąnaudų kitimo tempus, daroma prielaida, jog šis

veiksny 2008 m. kis 1,38 proc. Palyginus planuojamų veiklos sąnaudų ir bendrojo pelno pokyčio tempus, pastebėta, kad šių veiksmų elastingumo koeficientas siekia 0,05. Vadinasi, pasirinktos veiklos sąnaudų alternatyvos išlieka degresyvos.

Įvertinus pasirinktas sąlygas, apskaičiuotas veiklos pelnas bei veiklos pelningumo rodiklis (35 priedas). Skaičiavimai parodė, jog pasirinkus alternatyvą B₁ (veiklos sąnaudos padidėja 1,38 proc. abiem prognozuojamais metams), kai bendrojo pelno optimizavimas sietinas su alternatyva A₁, veiklos pelningumas 2008 m. siektų 14,15 proc. ir tai sudarytų 6,86 proc. daugiau nei 2007 m., o 2009 m. rodiklio augimo tempai būtų lygūs 7,34 proc. punkto. Tuo tarpu, analizuojant alternatyvą B₂, kai veiklos sąnaudų augimo tempai nekinta 2008-2009 m., nustatyta, jog veiklos pelningumo augimo galimybės 2008 m. padidėtų 7,14 proc. punktu, o 2009 m. jos išaugtų 14,72 proc. punktais. Vertinant alternatyvą B₃, išsiaiškinta, kad rodiklio reikšmė 2008 siektų 14,71 proc., kai 2009 m. veiklos pelningumas padidėtų iki 22,51 proc. Taigi, galima teigti, jog remiantis šiuo veiklos sąnaudų kitimo intervalu, optimalus veiklos pelningumo rezultatas vidutiniškai 2008 m. siekia apie 14,43proc., o 2009 m. – 22 proc.

Vykdamt veiklą, bendrovė susiduria su įvairiomis veiklos sąnaudomis ir labai sunku įvertinti šio veiksmio būsimą dydį bei sugrupuoti išlaidas kaip būtinausias ir mažiau būtinas.

3.10 lentelė

UAB "Manukas" veiklos pelningumo optimizavimo alternatyvos 2008-2009 m.

	Alternatyvos (2008 m.)				Alternatyvos (2009 m.)			
	A ₁	B ₁	B ₂	B ₃	A ₁	B ₁	B ₂	B ₃
Pardavimų pajamos (Lt.)	7477929*				8306649**			
Bendrasis pelnas (Lt.)	2612217*				3361140**			
Veiklos pelningumas (proc.)		14,15	14,43	14,71		21,49	22,01	22,51
Veiklos sąnaudos (Lt.)		1554384	1533225	1512066		1575834	1554384	1491200
Veiklos pelnas (Lt.)		1057833	1078992	1100151		1785306	1827915	1869940

Šaltinis: sudaryta autorės

*Daroma prielaida, jog optimizuotam bendrajam pelnui padidėjus 28,67 proc. (34 priedas) pardavimo pajamos apskaičiuojamos sekančiai: (bendrasis pelnas + pardavimo savikaina): darome prielaidą, jog savikaina didėja atsižvelgiant į 2007 m. kitimo ribas, tačiau numatomi jos didėjimo tempai yra teigiami (dėl naujesnės gamybos prekių įsigijimo tendencijos) ir siekia 1,64 proc.

Planuojant įmonės veiklą, būtų netikslu remtis iš anksto konkrečiu nustatytu dydžiu, kuris apibrėžtų siaurą galimybių ratą. Šitoks bendrovės išlaidų suvaržymas gali apriboti planuojamus veiksmus, kadangi tik dalis turimų pajamų yra išleidžiama veiklai vykdyti. Be to, planuojant veiklos sąnaudas, reiktų atsižvelgti į galimą infliacijos šuolį, kuris tiesiogiai įtakotų išlaidų, skirtų veiklai finansuoti, dydį.

Įvertinus šią situaciją, suformuotos veiklos pelningumo didinimo alternatyvos, numatant optimalų veiklos sąnaudų tašką (36 priedas). Šitokių sprendimų modeliavimas suteikia galimybę įvertinti kritinį tašką veiklos pelningumo optimizavime. Renkantis tinkamiausią alternatyvą, kai veiklos sąnaudos optimizuojamos intervale nuo 10 proc. iki 36 proc., pastebėta, jog veiklos pelningumo optimizavimas dar įmanomas kai veiksnys padidinamas iki 34 proc. Šiuo atveju tai būtų alternatyva B₁₋₄, kurios pasirinkimas sąlygotų 7,46 proc. veiklos pelningumą, t.y. 0,17 proc. punkto daugiau nei 2007 m. (3.11 lentelė). Tuo tarpu, sprendimų B₁₋₅ ir B₁₋₆ priėmimas nulemtų veiklos pelningumo mažėjimą.

3.11 lentelė

UAB “Manukas“ veiklos pelningumo didinimo alternatyvos, įvertinant optimalų veiklos sąnaudų tašką

	2007 m.	Veiklos pelningumo didinimo alternatyvos					
		B ₁₋₁	B ₁₋₂	B ₁₋₃	B ₁₋₄	B ₁₋₅	B ₁₋₆
Veiklos pelningumas (proc.)	7,29	12,38	10,33	8,28	7,46	<u>7,25</u>	<u>7,05</u>

Šaltinis: sudaryta autorės

Taigi, galima teigti, jog bendrovė disponuodama A₁ alternatyva gautu bendruoju pelnu, turi galimybę veiklos pelningumą optimizuoti intervale: veiklos sąnaudos ≤ 34 proc.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išanalizavus veiklos pelningumo optimizavimo teorinius aspektus, remiantis Lietuvos bei užsienio autorių literatūra, išsiaiškinta, jog ekonominėje literatūroje pateikiamos įvairios pelno bei pelningumo sampratos. Skirtingi autoriai pelno sąvoką interpretuoja remdamiesi ekonomikos teorija ar buhalterinės apskaitos principais t.y. Verslo apskaitos standartais, o pelningumą apibrėžia kaip pelno santykį su tam tikru įmonės veiklos rodikliu, turinčiu ryšį su pelnu.

Lietuvos bei užsienio autorių darbuose nurodomos įvairios analizės rūšys bei metodai, naudojami vertinant veiklos pelningumą. Autoriai pažymi, jog didelė metodikos gausa verčia pasirinkti tinkamas priemones ir būdus, atsižvelgiant į analizės kryptis ir tikslus, todėl akcentuoja, jog veiklos pelningumo analizėje dažniausiai rekomenduotini metodai yra tie, kurie gali įvertinti veiksnių įtaką galutiniam rezultatui, jų dinamiką, struktūrą bei tarpusavio ryšio stiprumą.

Veiklos pelningumą lemia įvairūs veiksniai, kuriuos įvertinus galima tiksliau bei efektyviau atlikti šio rodiklio optimizavimą. Užsienio autoriai šį procesą apibūdina pakankamai palčiais ir abstrakčiais, kai keletas Lietuvos autorių nurodo sprendimų teoriją, kaip priemonę veiklos pelningumo optimizavimo procesui užtikrinti.

Įvertinus pelno kokybę formuojančius veiksnius, nustatyta, jog UAB „Manukas“ pelno kokybę galima vertinti pakankamai gerai. Skirtumas tarp įmonės palūkanų dydžių bei LB skelbiamų vidutinių palūkanų normų, yra pakankamai neaukštas. Trumpalaikių kreditų palūkanų normų didžiausias skirtumas buvo 2005 m. ir siekė apie 0,54 proc. punkto, kai likusiais metais šis skirtumas mažėjo: 2006 m. siekė 0,46 proc. punkto, o 2007 m. tik 0,35 proc. punkto. Bendrovės palūkanos už ilgalaikius kreditus tik nuo 2007 m. 0,19 proc. punkto buvo didesnes nei LB vidutinės mėnesinės palūkanų normos. Šitokie rezultatai teigiamai veikia veiklos pelną, kadangi neaukšta palūkanų norma tiesiogiai įtakoja galutinį rezultatą ir yra pelną didinantis indikatorius.

Atsiskaitymai su kreditoriais vykdomi laiku. Nors UAB „Manukas“ priklausoma nuo kreditorių (finansinės nepriklausomybės koeficientas kinta ribose nuo 0,7-0,78), tačiau yra moki ir jos vienam trumpalaikio įsipareigojimų litui 2006 m. teko 1,37 Lt., o 2007 m. 2,39 apyvartinio kapitalo. Tai rodo, jog laiku vykdant įsipareigojimus, išvengiama papildomų išlaidų, kurios turėtų potencialą mažinti veiklos pelną.

Įmonės pardavimo pelningumo rodiklių reikšmės, lyginant su šakos pelningumo rodiklių reikšmėmis, 2003-2007 m. yra aukštesnės. Pelno pakankamumo rodikliai siekia daugiau nei 0,77: bendrojo pelno pakankamumo rodiklis 2003 m. sudarė 0,98, kai vėlesniais metais didėjimo tempai siekė apie 30 proc. ir 2007 m. rodiklio reikšmė išaugo iki 2,28; veiklos pelno pakankamumo rodiklis

2003 ir 2007 m. siekė apie 2,2, o 2004 m. bei 2006 m. apie 1-1,9. Šie rezultatai rodo, kad bendrovė sėkmingai vysto pardavimo procesą, efektyviai kontroliuoja savikainą bei veiklos sąnaudas, kas leidžia spręsti apie didesnę bei kokybiškesnę pelną.

Pelno struktūros pagal produktų rūšis analizė parodė, jog UAB „Manukas“ pelningiausias prekių grupės yra transporto priemonės, iš kurių priekabos ir puspriekabės sudarė didžiausią veiklos pelno dalį: per 2004 m. šių prekių veiklos pelnas išaugo 75,83 proc., o 2005 m. augimo tempai siekė 93,34 proc. Per 2003-2007 m. nuostolingiausia prekių grupė buvo detalės, kadangi jos neuždirbo ne vieno lito veiklos sąnaudoms padengti. Šie rezultatai rodo, kad bendrovė laiku neatlikusi segmentinės veiklos pelno analizės, nesugebėjo įvertinti ir atsisakyti nuostolingų prekių, kurios neigiamai įtakojo bendrą pelno kokybės rezultata.

Atlikus UAB „Manukas“ veiklos pelno kitimo veiksnių, pardavimo pajamų, išlaidų lygio rodiklių analizę išsiaiškinta, kad veiklos pelnas 2003-2005 m. mažėja: 2003-2004 m. neigiamas pokytis siekė 34,31 proc., o 2004-2005 m. 37,60 proc. t.y. 3,29 proc. punkto daugiau nei pernai. Neigiamą rodiklio pokytį lėmė stipriai išaugusios veiklos sąnaudos, 2004 m. veiklos pelningumą sumažinusios 6,21 proc., 2005 m. 3,31 proc. Nuo 2006 m. situacija pasikeitė ir 2007 m. savikainai sumažėjus 79664 Lt., veiklos pelnas išaugo 155843 Lt., o veiklos pelningumas 2,25 proc.

Per 2003-2007 m. pardavimo pajamos tolygiai didėjo, tačiau augimo tempai buvo žymiai lėtesni nei ūkio šakos pardavimo pajamų. Bendrovės didžiausias šio rodiklio didėjimo tempas, siekęs 5,14 proc., buvo 2004 m., kai vėlesniais laikotarpiais pardavimo pajamų augimas palaipsniui mažėjo, tuo tarpu ūkio šakos pardavimo pajamos vidutiniškai didėjo 26,83 proc., o 2007 m. nežymus sumažėjimas siekė 0,99 proc.

Pagrindinė pardavimo pajamų dalis (nuo 93 iki 77 proc.) gauta iš Šiauliuose vykdomos veiklos. 2003-2007 m. didžiausią dalį visų pajamų – daugiau nei 40 proc., sudarė parduotos variklinės transporto priemonės, virš 30 proc. priekabos, puspriekabės, apie 20 proc. detalės, remonto paslaugos tik apie 6 proc., o transportavimo paslaugos siekia apie 2 proc. Bendrąjį transporto priemonių apyvartos didėjimą (1-15 proc. ribose) 2003-2005 m. bei 2007 m. sąlygojo kainų augimas, kitęs nuo 7 iki 29 proc. Šio veiksnio didėjimo tendencijos 2006 m. pajamas iš transporto priemonių sumažino 4,32 proc. Didžiausią įtaką kainų augime lėmė spartesnis variklinių transporto priemonių kainų augimas nei priekabų ar puspriekabių. Pastarasis veiksnys, vilkikų, sunkvežimių, krovinių automobilių pardavimo apimtis vidutiniškai sumažino 12,44 proc., o ne variklinių transporto priemonių fizinės apimties mažėjimo tendencija siekė apie 6,67 proc. Šie rezultatai parodo, jog bendrovė turėtų peržiūrėti pardavimų politiką, atsižvelgiant į kainų formavimą, kadangi lėtesni apyvartos augimo tempai informuoja apie galimą pajamų bei konkurencingumo mažėjimą.

2003-2007 m. pardavimų savikaina tolygiai mažėjo ir didžiausias šuolis žemyn įvyko 2006 m., kai nagrinėjamo rodiklio mažėjimo tempai sudarė 4,95 proc. Šitokių veiksnio kitimą lėmė 51,77 proc. sumažėjusios pri(iš)registravimo, techninės apžiūros išlaidos, 22,27 proc. remonto išlaidos bei nuo 2006 m. sparčiau mažėjanti pirkimo kaina. Lyginant UAB „Manukas“ ir ūkio šakos pardavimo savikainos dinamiką, nustatytos priešingos šio veiksnio kitimo tendencijos. Ūkio šakos, nagrinėjamo veiksnio augimo tempai 2005 m. siekė 38,37 proc., o 2006 m. 24,50 proc. UAB „Manukas“ pardavimo savikaina 2003-2007 m. sudarė daugiau nei 50 proc. vieno pardavimo lito, kai pelno dalis svyravo 23-30 proc. ribose. Todėl galima teigti, jog bendrovė sugebėjo tinkamai kontroliuoti prekių įsigijimo išlaidas, pasirašant sutartis su naujais tiekėjais.

2003-2006 m. bendrovės veiklos sąnaudos sparčiai didėjo. Didžiausi šio veiksnio augimo tempai buvo 2003-2004 m. ir siekė 49,25 proc. Šiuo laikotarpiu, vienam pardavimų litui vidutiniškai teko apie 0,19 Lt. veiklos sąnaudų, o 2007 m. bendrovei pavykus nagrinėjamą veiksnį sumažinti 1,38 proc., veiklos sąnaudos, tenkančios vienam litui, išliko pastovios (0,23 Lt.) Lyginant UAB „Manukas“ ir ūkio šakos veiklos sąnaudas, pastebėtas nemažas atotrūkis. 2003-2006 m. šakos veiklos sąnaudų didėjimo tempai vidutiniškai siekė apie 12,58 proc.

Bendrovės veiklos pelno elastingumas veiklos sąnaudoms ir pardavimo savikainai nuo 2004 m. tapo progresyvus, o tai sąlygojo didesnius veiklos pelno o ne išlaidų augimo tempus. Šie rezultatai parodo, jog įmonė nuo 2006 m. efektyviai kontroliavo veiklos sąnaudų lygį.

Atlikus UAB „Manukas“ pardavimo pajamų ir veiklos pelningumo rodiklių priklausomybės nuo įtakojančių veiksnių koreliacinę regresinę analizę, nustatyta, jog statistiškai reikšmingas stipriausias ryšys egzistuoja tarp veiklos pelningumo ir pardavimo savikainos (-0,91), pardavimo pajamų (0,5) bei vidutinio metinio transporto įmonių skaičiaus (0,8). Atskirų prekių grupių pajamos stipriausiai susijusios su prekių kiekiu (apie -0,66), prekių kaina (apie 0,7), savikaina, veiklos sąnaudomis bei infliacija.

Nustatčius UAB „Manukas“ veiklos pelningumo optimizavimo kryptis, paaiškėjo, kad transporto priemonių pardavimas yra pelninga veikla. Paskutinių metų veiklos rezultatai, vertinant pagal veiklos sustabdymo tašką, buvo teigiami. Nagrinėjamos produkcijos asortimento paklausos elastingumas kainų pokyčiams yra žemas ir kinta nuo 0,04 iki 0,18, o kainų saugumo riba 2007 m. siekia apie 7 proc., bei 11 proc. Taigi, galima teigti, jog kainų augimo galimybė yra nedidelė, o paklausos mažėjimas senesnės gamybos naudotoms transporto priemonėms yra potencialus, todėl įmonei būtų tikslinga tęsti naudotų transporto priemonių pardavimą, tačiau išplečiant naudotų transportų priemonių asortimentą.

Tyrimo metu iškelta hipotezė, jog sprendimų teorija vertinama kaip patikimas metodas veiklos pelningumo optimizavimo procesui reguliuoti, pasitvirtino. Nagrinėjant literatūros šaltinius,

išsiaiškinta, jog šis principas paremtas atskirų alternatyvų bei ūkinių situacijų, tam tikrų kriterijų vertinimu, jautrumo analize. Praktiniai skaičiavimai parodė, kad konkrečių sprendimų parinkimas bei jų įgyvendinimo tikimybės nustatymas, padeda tiksliau numatyti keletą galimų variantų, o atskiri kriterijai (Gurvico, Waldo maksimumo ir kiti) bei jautrumo analizė nurodo patikimiausią ir optimaliausią veiklos pelningumo rezultata.

Rekomendacija: Siekiant optimizuoti UAB „Manukas“ veiklos pelningumą, siūlyčiau bendrąjį pelną didinti pasirinkus alternatyvą A_1 (sandėliuoti 15 vnt. variklinių transporto priemonių ir 14 vnt. priekabų, puspriekabių per metus), o veiklos sąnaudų augimo tempus reguliuoti neviršijant 34 proc. ribos. Atlikus UAB „Manukas“ veiklos pelningumo optimizavimo alternatyvų modeliavimą, išsiaiškinta, kad remiantis Gurvico kriterijumi, esant neapibrėžtoms sąlygoms, taip pat atsižvelgiant į maksimalų numatomą pelną, kai tikimybė, jog palūkanų norma didės, yra 0,5 bei pelno jautrumą palūkanų normos kaitai, galima išskirti A_1 alternatyvą, kaip optimaliausią. Pasirinkus šį sprendimą, optimalus planuojamas bendrasis pelnas iš 2002-2005 m. gamybos variklinių transporto priemonių sudarytų 330000 Lt., o iš priekabų, puspriekabių 252000 Lt. per metus. Tuo tarpu visa bendrojo pelno suma 2008 m. siektų 2612217 Lt., o 2009 m. ji sudarytų 3361140 Lt. (daroma prielaida, kad bendrojo pelno augimo tempai 2009 m. išliks tokie pat kaip ir praėjusiais metais.).

Įvertinus veiklos sąnaudų kitimo alternatyvas, veiklos pelningumo optimizavimo procese, nustatyta, jog šiam veiksmui, išlaikant 2007 m. kitimo tempą (pasirinkus alternatyvą B_3 – veiklos sąnaudos sumažėja 1,38 proc.), 2008 veiklos pelningumas siektų 14,71 proc., o 2009 m. rodiklis padidėtų iki 22,51 proc. Akcentuotina tai, kad nustačius veiklos sąnaudų augimo ribas, įmonė, disponuodama A_1 alternatyva gautu bendroju pelnu, turi galimybę veiklos pelningumą optimizuoti intervale: veiklos sąnaudos ≤ 34 proc.

LITERATŪRA

1. Adelman, P.J., Marks, A.M. (2007). *Entrepreneurial Finance*. New Jersey.
2. Andrijauskienė, A. (2004). *Įmonių ekonomika*. Vilnius. Presvika.
3. Bagdanavičius, J., Šiaudys, V., Vaitelienė, A. (2007). *Statistikos metodai socialiniuose-ekonominiuose tyrimuose*. Vilnius. Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
4. Bagdžiūnienė, V. (2005). *Įmonių veiklos planavimas ir analizė*. Vilnius. Conto litera.
5. Bakanauskas, A., Pilelienė Lina. (2004). *Pardavimų skatinimo veiklos planavimas: teoriniai aspektai*. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Nr.4, p. 19-27.
6. Bartosevičienė, V. (2005). *Ekonominė statistika*. KTU. Kaunas. Technologija
7. Bartosevičienė, V., Gudonavičius, L. (2006). *Formulių rinkinys ekonominei statistikai*. Kaunas. Technologija.
8. Baumol, W.J., Blinde, A.S. (2004). *Macroeconomics: Principles and Policy*. South-Western Pub.
9. Bernstein, L. (1993). *Financial Statement Analysis*. Boston: IRWIN.
10. Berry, A., Jarvis, R. (1994). *Accounting in a business context*. Second Editon.
11. Bliekienė, R., Boguslauskas, V., Valančienė, L. (2007). *Ekonometrika*. Praktiniai darbai. Kaunas. Technologija.
12. Boguslauskas, V. (2003). *Ekonometrikos pagrindai*. Kaunas. Technologija.
13. Brigham, F., Ehrhardt, C. (2002). *Financial management. Teory and Practice*. 10th Edition.
14. Buračas, A. (1997). *Bankininkystės ir komercijos terminų žodynas*. Kaunas: Naujasis lankas.
15. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2005). *Finansų analizė*. Kaunas. Technologija.
16. Carte, N. (2005). The maximum achievable profit method of patent valuation. *International Journal of Innovation & Technology Management*. No.2. p.135-151.
17. Davies, J.R. (1973). *On the sales maximization hypothesis. A comment*. [žiūrėta 2007-09-29]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/bsi/detail?vid=15&hid=109&sid=2fb1401e-4085-415a-b2f6-c192b8d41ecf%40sessionmgr106>>.
18. Dierker, E., Grodal, B. (1996). Profit maximization mitigates competition. *Economic Theory*. No.7. p.139-160.
19. Dutta, P.K. (2001). Survival and the art of profit maximization. *Review of Economic Design*. No.6. p.429-446.
20. Gilles, G., Naoufel, M. (2004). Overcomplying for profit. *Environmental Economics and Policy Studies*. No.6. p.267-269.

21. Girdzijauskas, S. Jefimovas, B. (2006). *Įmonės veiklos ekonominė analizė*. Vilniaus universitetas.
22. Gronskas, V. (2006). *Ekonominė analizė*. Kaunas. Technologija.
23. Guide, Jr., Daniel, V.R., Teunter, R.H., Van Wassenhove, L.N. (2003). Matching Demand and Supply to Maximize Profit from Remanufacturing. *Manufacturing & Service Operations Management*. Vol.5. No.4. p.303–316.
24. Higgins, R.C. (2007). *Analysis for financial management*. Eighth Editon.
25. *Įmonių finansiniai rodikliai 2007 m. I-III ketvirčiai*. [žiūrėta 2008-03-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1872>>.
26. Young, K.D. Shumway, C. R., Goodwin, H.L. (1990). Profit Maximization-Does it Matter? *Agribusiness*. Vol.6. No.3. p.238-253.
27. Уотшем, Т.Дж., Паррамоу, К. (1999). *Количественные методы в финансах*. Москва. „ЮНИТИ“.
28. Jakutis, A., Petraškevičius, V., Stepanovas, A., Šečkutė, L., Zaicev, S. (2007). *Ekonomikos teorija*. 6-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius. Eugrimas.
29. Just, R.E. (1975). *Risk Aversion under Profit Maximization ?* [žiūrėta 2007-09-18]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/bsi/detail?vid=10&hid=13&sid=ffb4b2ec-8aca-4f8f-bb36-2db174f50f36%40SRCMSM> 2>.
30. Juozaitienė, L. (2007). *Įmonės finansai: analizė ir valdymas*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
31. *Lietuvos statistikos metraštis – 2003*. (2004). Vilnius. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės.
32. *Lietuvos statistikos metraštis – 2004*. (2005). Vilnius. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės.
33. *Lietuvos statistikos metraštis – 2005*. (2006). Vilnius. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės.
34. *Lietuvos statistikos metraštis – 2006*. (2007). Vilnius. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės.
35. *Lietuvos statistikos metraštis – 2003*. (2004). Vilnius. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės.
36. Lileikinė, A., Šaparnis, G., Tamošiūnas, T. (2004). *Magistro darbo rengimo metodika*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
37. Lukaševičius, K., Martinkus, B., Piktys, R. (2005). *Verslo ekonomika*. Kaunas. Technologija.

38. Mackevičius, J. (2003). *Valdymo apskaita. Konceptija, metodika, politika*. Vilnius. TEV.
39. Mackevičius, J. (2005). *Įmonių veiklos analizė*. Vilnius. TEV.
40. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998). *Finansinė analizė*. Vilnius.
41. Martišius, S.A., Kėdaitis, V. (2003). *Statistika: I dalis. Statistinės analizės teorija ir metodai*. Vilnius. Vilniaus universiteto leidykla.
42. Martišius, S.A., Kėdaitis, V. (2004). *Statistika: II dalis. Statistikos išvados ir sprendimai*. Vilnius. Vilniaus universiteto leidykla.
43. Нюманс, Д.Л., Дейвис, Л.Д. (2006). Предпринимательский анализ финансов малого предприятия. Москва. Интернет-трейдинг.
44. Pass, C., Lowes, B., Davies, L. (1997). *Ekonomikos terminų žodynas*. 2-asis, papildytas ir pataisytas leidinys. Vilnius. Baltijos bisnis.
45. Petkuvienė, J. (2005). *Kaip skaityti finansinę atskaitomybę? Apskaitos, audito mokesčių aktualijos*. Nr.42(378).
46. Priem, R. L. (2007). A consumer perspective on value creation. *Academy of Management Review*. Vol.32. p.219-235.
47. Sabonienė, A. (2006). *Firmos pelno maksimizavimas tobulo konkurencijos rinkoje*. Ekonomika. Studijų knyga. Vilniaus Didžiojo Universiteto leidykla.
48. Савицкая, Г.В. (2004). *Анализ хозяйственной деятельности*. Москва. ИНФРА-М.
49. Snieška, V., ir kt. (2006). *Mikroekonomika*. Kaunas. Technologija.
50. Spiegel, U., Benzion, U., Tavor, T. (2006). *Profit maximization and social optimum with network externality*. [žiūrėta 2007-09-29]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/bsi/detail?vid=12&hid=109&sid=2fb1401e-4085-415a-b2f6-c192b8d41ecf%40sessionmgr106>>.
51. Stankus, E. (2005). *Ekonometrija*. Vilnius. VVAM.
52. Stephenson, H. B. (1985). *Maximizing Profits in Small and Medium-Sized Businesses*. [žiūrėta 2007-09-29]. Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/bsi/detail?vid=28&hid=109&sid=2fb1401e-4085-415a-b2f6-c192b8d41ecf%40sessionmgr106>>.
53. *Suteiktos naujos paskolos nefinansinėms korporacijoms bei jų palūkanų normos 2003-2007 m.* [žiūrėta 2008-03-15]. Prieiga per internetą: <http://www.lb.lt/stat_pub/statbrowser.aspx?group=7279&lang=lt>.
54. Шеремет, А.Д., Сайфулин, Р.С., Негашев, Е.В. (2002). *Методика финансового анализа*. Москва. ИНФРА-М.

55. Šlekienė, D., Klimavičienė, I. (2000). *Įmonės veiklos finansinis vertinimas*. Kaunas. Technologija.
56. Vainienė, R. (2005). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius. Tyto alba.
57. Valkauskas, R. (2005). *Statistika*. Vilnius, VVAM.
58. *Verslo apskaitos standartai*. [žiūrėta 2008-03-29]. Prieiga per internetą: <http://www.buhalteris.lt/index.php?cid=2670&new_id=696>.
59. Zinkevičienė, D. (2004). Pajamų samprata ekonomikoje ir apskaitoje. *Tiltai*. Nr.1. Klaipėda.

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ANALIZĖ

Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis šiais šaltiniais: R.Vainienė (2005). *Ekonomikos terminų žodynas*. Tyto alba; Pass, C., Lowes, B., Davies, L. (1997). *Ekonomikos terminų žodynas*. UAB „Baltijos bisnis“

A

Apyvarta - bendrosios įmonės įplaukos už parduotas prekes ir paslaugas per tam tikrą laikotarpį, pvz., ketvirtį ar metus. Tai yra parduotų prekių ar paslaugų ir jų kainos sandauga.

Apskaitos standartai – ūkio subjekto turto, nuosavo kapitalo ir išsipareigojimų vertinimo, pajamų ir sąnaudų pripažinimo ir registravimo taisyklės. Apskaitos standartai gali būti vietos ir tarptautiniai, biudžetinių įstaigų apskaitos ir verslo apskaitos.

B

Balansas – įmonės finansinė ataskaita, kurioje parodomas įmonės turtas, išsipareigojimai ir kapitalas tam tikru laiko momentu, pvz., metų pabaigoje.

Bendrasis pelnas – skirtumas tarp pardavimo pajamų ir savikainos. Skaičiuojant bendrąjį pelną, dažniausiai įskaitomi mokesčiai ir nusėdevėjimas.

Bendrasis pelningumas – įmonės veiklos efektyvumo vertinimo rodiklis, apskaičiuojamas kaip bendrojo pelno ir pardavimo pajamų santykis.

Bendrosios pajamos -1) visos gyventojų piniginės ir nepiniginės pajamos prieš atskaitymus; 2) įmonės pajamos, gautos iš bendrųjų įplaukų atskaičiavus parduotų produktų savikainą, dar vadinama bendroju pelnu.

D

Defliacija – piniginio vieneto vertės didėjimas ir bendrojo kainų lygio mažėjimas.

Delspinigiai – už neįvykdytą prievolę skaičiuojama sutartyje (ar teisės aktuose) numatyta suma, paprastai priklausanti nuo neįvykdytos prievolės apimčių ir vėlavimo įvykdyti prievolę terminų, nustatoma procentais.

Dominavimo strategija – lošimų teorijoje žaidėjui palankiausia startegija, nepriklausanti nuo kitų žaidėjų veiksmų.

E

Elastingumas – dviejų reiškinų tarpusavio priklausomybės pobūdis. Terminas dažniausiai vartojamas apibūdinti tam tikros prekės paklausos priklausomybę nuo kainos ir nuo vartotojo pajamų.

Egzogeninis veiksnys – 1) nekontroliuojamas, nevaldomas išorės veiksnys; 2) modelio parametras.

Endogeninis – 1) vidaus veiksnys; 2) modelio kintamasis.

F

Fiksuotoji palūkanų norma – tikslia skaitine išraiška pateikta palūkanų norma.

Finansiniai rodikliai – priemonė pateikti įmonės apskaitos arba finansinius skaičiavimus tarp kitų skaičių, išreiškiant skaičius kaip kitų skaičių santykį, tam, kad būtų įvertintas įmonės „didumas“ arba „mažumas“.

G-H

Grynasis pelningumas – įmonės veiklos efektyvumo vertinimo rodiklis, skaičiuojamas kaip grynojo pelno ir pardavimų santykis. Jis parodo, kiek eurų grynojo pelno duoda 1 euro (ar kito piniginio vieneto) vertės pardavimai.

Hiperinfliacija – itin užsitęsęs kainų lygio kilimas, piniginio vieneto vertės spartus praradimas. Hiperinfliacija dažnai apibrėžiama kaip daugiau nei 50 procentų per mėnesį siekianti infliacija. Hiperinfliacijos priežastis – nuolatinė didelė pinigų emisija.

Hipotezė – prognozavimo būdas, suformuluotas iš teorinės analizės ir pakankamai tiksliai apibūdinamas, kad jį būtų galima patikrinti patirties duomenimis.

I-Į

Įmonė – pelno siekiantis ūkio subjektas.

Įmonės vadovai – įmonės administracijos vadovas, valdybos ir stebėtojų tarybos nariai, kiti asmenys, kurie turi teisę planuoti, kontroliuoti įmonės veiklą, jai vadovauja, ir (arba) atsako už galutinius sprendimus.

Infliacija – piniginio vieneto perkamosios galios kritimas ir bendrojo kainų lygio didėjimas. Infliaciją sukelia pinigų kiekio didinimas, pvz., kreditų emisija ar kai kurių išteklių, pvz., naftos, kainų pokyčiai. Infliacija matuojama vartotojų kainų indeksu ir išreiškiama procentais.

Įprastinės veiklos pelno dydis – tai įmonės vadovų per ataskaitinį laikotarpį sąmoningai vykdytos ir nuo jų valios priklausantis veiklos rezultatas.

Išlaidos – turto ar paslaugų sunaudojimas bei turto vertės sumažėjimas per ataskaitinį laikotarpį.

Įsipareigojimas – skola ar kitokia prievolė, atsirandanti dėl atliktų ūkinių operacijų ir ūkinių įvykių, už kuriuos ūkio subjektas privalės ateityje atsiskaityti turtu.

K-L

Kaina – prekės ar paslaugos piniginis įvertinimas. Produkto kainą rinkoje lemia prekės pasiūla ir paklausa, tokia kaina dar vadinama rinkos kaina.

Lūžio taškas – pardavimo apimtis, kai visos įmonės išlaidos (kintamosios ir pastoviosios) yra lygios įmonės bendrosioms pajamoms.

M

Mažmeninė kaina – kaina, už kurią prekė parduodama galutiniams vartotojams (dažniausiai fiziniams asmenims).

Modeliavimas – tiriamojo objekto savybių pakartojimas kitame objekte (modelyje) norint geriau pažinti tiriamąjį objektą. Modeliuojama tada, kai neįmanoma objekto ištirti tiesiogiai arba jį tirti dėl kokių nors priežasčių sudėtinga. Modelis turi būti panašus į tiriamąjį objektą fizinėmis arba funkcinėmis savybėmis.

N-O

Nepaskirstytasis pelnas – pelno dalis, likusi sumokėjus pelno mokestį ir neišmokėta dividendais. Nepaskirstytojo pelno reinvestavimas didina įmonės akcijų vertę. Apskaitoje nepaskirstytuoju pelnu laikoma pelno dalis, dėl kurios pasiskirstymo dar nepriimtas akcininkų sprendimas.

Optimizavimas – suradimas modelio kintamųjų reikšmių, kurioms esant tikslo funkcija pasiekia maksimalią reikšmę.

P

Pajamos – įmonės ar asmens gaunamos lėšos kaip atlygis už darbą, pastangas ar kaip investicijų grąža. Pajamos gali būti gaunamos pinigais arba natūra.

Paklausos elastingumas kainai – paklausos reakcija į kainų pokytį. Paklausos elastingumas skaičiuojamas kaip paklausos pokyčio (procentais) ir kainos pokyčio (procentais) santykis.

Palūkanos – pinigų suma, mokama (gaunama) už suteiktą paskolą, indėlį, skolos vertybinius popierius, perduotą naudoti turtą ar kitą skolinį reikalavimą, t.y. sutartyje nustatytas procentas, skaičiuojamas nuo padėto indelio, suteiktos paskolos dydžio. Palūkanų dydis dar kitaip vadinamas palūkanų norma, išreiškiamas procentais (paprastai metiniais) nuo investuotos sumos.

Palūkanų norma – skolinamojo kapitalo kaina.

Pardavimų pelningumas – atspindi pardavimų efektyvumą įvairiuose įmonės veiklos etapuose. Pardavimų pelningumas vertina kokią grąžą duoda 1 pardavimą litas.

Pastoviosios sąnaudos – sąnaudos, nepriklausančios nuo gaminamos produkcijos apimties. Pvz., draudimo išlaidos, paskolų palūkanos. Kuo didesnės įmonės pastoviosios sąnaudos, tuo didesnę verslo riziką patiria įmonė, nes net ir nedidelis pardavimo sumažėjimas gali lemti nuostolingą įmonės veiklą. Dar vadinamos fiksuotomis sąnaudomis.

Pastovūs kaštai – sąnaudos trumpu laikotarpiu nepriklausančios nuo produkcijos apimties pokyčių.

Pasiūla – produkto kiekis, kurį įmonė padaro prieinamą parduoti.

Pelnas – įmonės gaunamų pajamų ir patiriamų sąnaudų skirtumas.

Pelnas prieš mokesčius – jungia įmonės įprastinės ir neįprastinės veiklos rezultatus ir rodo bendrą visos įmonės veiklos rezultatą.

Pelningumas – įmonės veiklos efektyvumo, vertybinių popierių ar jų portfelio pajamingumo vertinimas lyginant uždirbtą pelną ar pajamas (dividendus, palūkanas) su tam tikru pasirinktu dydžiu – apyvarta, kapitalu, akcijos nominaliąja verta ir pan.

Pelningumo rodikliai – įmonės pelno normos apskaitos matas, kuris išreiškia įmonės pelną kaip jos pajamų gautų iš pardavimo procentą.

Pelno (nuostolių) ataskaita – finansinė ataskaita, kurioje parodomas įmonės uždirbtos pajamos ir toms pajamoms uždirbti patirtos sąnaudos, taip pat jų skirtumas – pelnas arba nuostolis.

Prekės – turtas, pirktas perparduoti, ir įmonės pagaminta produkcija, skirta parduoti.

R

Rinka – mainų mechanizmas, suvedantis produkto, gamybos veiksnių ar vertybinių popierių pardavėjus ir pirkėjus.

Rinkos dalis – bendrosios rinkos produkcijos apimties ar pardavimo dalis, kuria sudaro įmonė.

Rinkos kaina – kaina, kuria buvo sudarytas savanoriškas sandoris. Rinkos kaina yra visuomet praeities, momentinė ir individuali.

Rizika – nepageidaujamo rezultato tikimybė. Investuotojai patiria kredito, rinkos, šalies ar likvidumo rizikų grėsmę.

S-Š

Sąnaudos – prekių gamybos, paslaugų teikimo metodu saunaudotų ekonominių išteklių vertinė išraiška. Sąnaudos gali būti įvairiai klasifikuojamos, pvz., veiklos pardavimo, bendrosios ir administravimo, darbo ir kt. Sąnaudos skiriasi nuo išlaidų, nes pastarosios reiškia pinigų išmokėjimą ir nebūtinai siejasi su prekių gamyba ir paslaugų teikimu.

Savikaina – prekės pagaminimo ar paslaugos suteikimo sąnaudos.

Šengeno sutartis – dalies ES valstybių susitarimas laipsniškai atsisakyti tarpusavio sienų kontrolės, kad būtų įgyvendintas laisvas asmenų judėjimas.

U-V

Uždaroji akcinė bendrovė – akcinė bendrovė, kurios akcijos nekotiruojamos biržoje.

Veiklos pelnas – parodo imonės įprastinės veiklos rezultata per ataskaitinį laikotarpį.

Vidutinė metinė infliacija – tai vidutinio kainų lygio santykinis pokytis palyginus dvylikos paskutinių mėnesių vidurkį ir atitinkamų ankstesnių dvylikos mėnesių bazinio indekso reikšmių vidurkį.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) ataskaitos pokyčių analizė 2003-2007 m.

Eil. Nr.	Straipsniai	2003 m.	2004 m.	Pokytis 2003-2004 m.	2005 m.	Pokytis 2004-2005 m.	2006 m.	Pokytis 2005-2006 m.	2007 m.	Pokytis 2006-2007 m.
		Lt.	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)
I.	PARDAVIMO PAJAMOS	6176500	6494035	5,14	6631466	2,12	6762675	1,98	6817419	0,81
II.	PARDAVIMO SAVIKAINA	5159326	5151246	-0,16	5120472	-0,60	4866866	-4,95	4787202	-1,64
III.	BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1017174	1342789	32,01	1510994	12,53	1895809	25,47	2030217	7,09
IV.	VEIKLOS SĄNAUDOS	807344	1204955	49,25	1424991	18,26	1554660	9,10	1533225	-1,38
IV.1.	Pardavimo		149786	100,00	186304	24,38	182085	-2,26	222560	22,23
IV.2.	Bendrosios ir administracinės		1055169	100,00	1238687	17,39	1372575	10,81	1310665	-4,51
V.	TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	209830	137834	-34,31	86003	-37,60	341149	296,67	496992	45,68
VI.	KITA VEIKLA	20489	110377	438,71	230555	108,88	167225	-27,47	824060	392,79
VI.1.	Pajamos		110377	100,00	230555	108,88	168436	-26,94	824060	389,24
VI.2.	Sąnaudos						1211	100,00		-100,00
VII.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	224192	345979	54,32	-91177	-126,35	-193717	112,46	-380633	96,49
VII.1.	Pajamos	392750	543749	38,45	106135	-80,48	21537	-79,71	11325	-47,42
VII.2.	Sąnaudos	168558	197770	17,33	197312	-0,23	215254	9,09	391958	82,09
VIII.	ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	454511	594190	30,73	225381	-62,07	314657	39,61	940419	198,87
IX.	PAGAUTĖ		43145	100,00	33592	-22,14		-100,00		
X.	NETEKIMAI	3917	692	-82,33		-100,00				
XI.	PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	450594	636643	41,29	258973	-59,32	314657	21,50	940419	198,87
XII.	PELNO MOKESTIS	68192	78912	15,72	40056	-49,24	42207	5,37	185958	340,59
XIII.	GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	382402	557731	45,85	218917	-60,75	272450	24,45	754461	176,92

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) ataskaitų duomenimis

2 PRIEDAS

UAB „Manukas“ balanso turto dalies pokyčių analizė 2003-2007 m.

Eil. Nr.	Straipsniai	2003 m.	2004 m.	Pokytis 2003-2004 m.	2005 m.	Pokytis 2004-2005 m.	2006 m.	Pokytis 2005-2006 m.	2007 m.	Pokytis 2006-2007 m.
		Lt.	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)
A.	ILGALAIKIS TURTAS	2515656	3822853	51,96	4130988	8,06	5376583	30,15	6942174	29,12
<i>I.</i>	<i>NEMATERIALUSIS TURTAS</i>		319	100,00	207	-35,11	95	-54,11		-100,00
I.1.	Plėtros darbai									
I.2.	Prestižas									
I.3.	Patentai, licencijos									
I.4.	Programinė įranga		319	100,00	207	-35,11	95	-54,11		-100,00
I.5.	Kitas nematerialusis turtas									
<i>II.</i>	<i>MATERIALUSIS TURTAS</i>	2515656	3616534	43,76	3883981	7,40	5376488	38,43	6942174	29,12
II.1.	Žemė				36675	100,00	779537	2025,53	929677	19,26
II.2.	Pastatai ir statiniai	995199	1023364	2,83	976316	-4,60	929268	-4,82	1681938	81,00
II.3.	Mašinos ir įrengimai	74262	86685	16,73	58639	-32,35	34357	-41,41	58031	68,91
II.4.	Transporto priemonės	490642	453598	-7,55	554061	22,15	891797	60,96	684170	-23,28
II.5.	Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrenginiai	105362	7300	-93,07	17261	136,45	24236	40,41	128216	429,03
II.6.	Nebaigta statyba	834191	1740810	108,68	2163260	24,27	2658285	22,88	3405379	28,10
II.7.	Kitas materialusis turtas	16000	304777	1804,86	77769	-74,48	59008	-24,12	54763	-7,19
<i>III.</i>	<i>FINANSINIS TURTAS</i>		206000	100,00	246800	19,81		-100,00		
III.1.	Investicijos į dukterines ir asocijuotas įmones		206000	100,00	246800	19,81		-100,00		
III.2.	Paskolos asocijuotoms ir dukterinėms įmonėms									
III.3.	Po vienerių metų gautinos sumos									
III.4.	Kitas finansinis turtas									

2 PRIEDO TĘSINYS

UAB „Manukas“ balanso turto dalies pokyčių analizė 2003-2007 m.

Eil. Nr.	Straipsniai	2003 m.	2004 m.	Pokytis 2003-2004 m.	2005 m.	Pokytis 2004-2005 m.	2006 m.	Pokytis 2005-2006 m.	2007 m.	Pokytis 2006-2007 m.
		Lt.	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)
B.	TRUMPALAIKIS TURTAS	2332169	3575517	53,31	4212964	17,83	5220651	23,92	7930953	51,92
I.	ATSARGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	1909348	2911834	52,50	3087140	6,02	4555922	47,58	7166476	57,30
I.1.	Atsargos	1644647	2655151	61,44	2814570	6,00	3824371	35,88	4294262	12,29
I.1.1.	Žaliavos ir komplektavimo gaminiai		518	100,00	807	55,79	2131	164,06	7597	256,50
I.1.2.	Nebaigta gamyba									
I.1.3.	Pagaminta produkcija									
I.1.4.	Pirktos prekės, skirtos perparduoti	1644647	2654633	61,41	2813763	5,99	3822240	35,84	4286665	12,15
I.2.	Išankstiniai apmokėjimai	94338	256683	172,09	272570	6,19	731551	168,39	2872214	29,62
I.3.	Nebaigtos vykdyti sutartys	170363		-100,00						
II.	PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	341540	656451	92,20	589473	-10,20	397908	-32,50	576397	44,86
II.1.	Pirkėjų išsiskolinimas	124751	391161	213,55	557994	42,65	369038	-33,86	575201	55,86
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos									
II.3.	Kitos gautinos sumos	216789	265290	22,37	31479	-88,13	28870	-8,29	1196	-95,86
III.	KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS									
III.1.	Trumpalaikės investicijos									
III.2.	Terminuoti indėliai									
III.3.	Kitas trumpalaikis turtas									
IV.	PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	81281	7232	-91,10	536351	7316,36	266821	-50,25	188080	-29,51
	TURTO IŠ VISO:	4847825	7398370	52,61	8343952	12,78	10597234	27,00	14873127	40,35

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ balansų duomenimis

3 PRIEDAS

UAB „Manukas“ balanso nuosavybės ir įsipareigojimų dalies pokyčių analizė 2003 -2007 m.

Eil. Nr.	Straipsniai	2003m.	2004m.	Pokytis 2003 -2004 m.	2005 m.	Pokytis 2004-2005 m.	2006 m.	Pokytis 2005-2006 m.	2007 m.	Pokytis 2006-2007 m.
		Lt.	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)
C.	NUOSAVAS KAPITALAS	1445783	2003514	38,58	2222431	10,93	2494882	12,26	3249343	30,24
<i>I.</i>	<i>KAPITALAS</i>	<i>1000000</i>	<i>1000000</i>	<i>0,00</i>	<i>1000000</i>	<i>0,00</i>	<i>1000000</i>	<i>0,00</i>	<i>1000000</i>	<i>0,00</i>
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	1000000	1000000	0,00	1000000	0,00	1000000	0,00	1000000	0,00
I.2.	Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)									
I.3.	Akcijų priedai									
I.4.	Savos akcijos (-)									
<i>II.</i>	<i>PERKAINOJIMO REZERVAS (REZULTATAI)</i>									
<i>III.</i>	<i>REZERVAI</i>	<i>445783</i>	<i>1003514</i>	<i>125,11</i>	<i>1003514</i>	<i>0,00</i>	<i>1222432</i>	<i>21,82</i>	<i>1494882</i>	<i>22,29</i>
III.1.	Privalomasis	100000	100000	0,00	100000	0,00	100000	0,00	100000	0,00
III.2.	Savoms akcijoms įsigyti									
III.3.	Kiti rezervai	345783	903514	161,30	903514	0,00	1122432	24,23	1394882	24,27
<i>IV.</i>	<i>NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</i>				<i>218917</i>	<i>100,00</i>	<i>272450</i>	<i>24,45</i>	<i>754461</i>	<i>176,92</i>
IV.1.	Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)				218917	100,00	272450	24,45	754461	176,92
IV.2.	Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)									
D.	DOTACIJOS, SUBSIDIJOS									
E.	MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	3402042	5394856	58,58	6121521	13,47	8102352	32,36	11623784	43,46
<i>I.</i>	<i>PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI</i>	<i>1269467</i>	<i>455220</i>	<i>-64,14</i>	<i>464721</i>	<i>2,09</i>	<i>4304026</i>	<i>826,15</i>	<i>8312221</i>	<i>93,13</i>
I.1.	Finansinės skolos	814247		-100,00	9501	100,00	3433921	3604,73	7442116	116,72
I.1.1.	Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai				9501	100,00		-100,00		
I.1.2.	Kredito įstaigoms	814247		-100,00			3433921	100,00	7442116	116,72

3 PRIEDO TĘSINYS

UAB „Manukas“ balanso nuosavybės ir įsipareigojimų dalies pokyčių analizė 2003-2007 m.

Eil. Nr.	Straipsniai	2003m.	2004m.	Pokytis 2003 -2004 m.	2005 m.	Pokytis 2004-2005 m.	2006 m.	Pokytis 2005-2006 m.	2007 m.	Pokytis 2006-2007 m.
		Lt.	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)
I.1.3.	Kitos finansinės skolos									
I.2.	Skolos tiekėjams						414885	100,00	414885	0,00
I.3.	Gauti išankstiniai apmokėjimai									
I.4.	Atidėjimai									
I.4.1.	Įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo									
I.4.2.	Pensijų ir panašių įsipareigojimų									
I.4.3.	Kiti atidėjimai									
I.5.	Atidėtieji mokesčiai									
I.6.	Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai	455220	455220	0,00	455220	0,00	455220	0,00	455220	0,00
II.	<i>PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI</i>	<i>2132575</i>	<i>4939636</i>	<i>131,63</i>	<i>5656800</i>	<i>14,52</i>	<i>3798326</i>	<i>-32,85</i>	<i>3311563</i>	<i>-12,82</i>
II.1.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis				112026	100,00	9501	-91,52		-100,00
II.2.	Finansinės skolos		1042305	100,00	2092710	100,78	39	-100,00	1111063	2848779,49
II.2.1.	Kredito įstaigoms		1042305	100,00	2092710	100,78	39	-100,00	1111063	2848779,49
II.2.2.	Kitos skolos									
II.3.	Skolos tiekėjams	1843358	3405360	84,74	3204259	-5,91	3629376	13,27	1362459	-62,46
II.4.	Gauti išankstiniai apmokėjimai	413	82690	19921,79	24380	-70,52	592	-97,57	481128	81171,62
II.5.	Pelno mokesčio įsipareigojimai		59970	100,00		-100,00			134102	100,00
II.6.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	24886	11968	-51,91	13289	11,04	17189	29,35	19263	12,07
II.7.	Atidėjimai									
II.8.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	263918	337343	27,82	210136	-37,71	141629	-32,60	203548	43,72
	NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO:	4847825	7398370	52,61	8343952	12,78	10597234	27,00	14873127	40,35

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ balansų duomenimis

4 PRIEDAS

UAB „Manukas“ balanso turto dalies struktūros analizė 2003-2007 m.

Eil. Nr.	Straipsniai	2003 m.		2004 m.		2005 m.		2006 m.		2007 m.	
		Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.
A.	ILGALAIKIS TURTAS	2515656	51,89	3822853	51,67	4130988	49,51	5376583	50,74	6942174	46,68
<i>I.</i>	<i>NEMATERIALUSIS TURTAS</i>	<i>0</i>		<i>319</i>	<i>0,01</i>	<i>207</i>	<i>0,01</i>	<i>95</i>	<i>0,01</i>		
I.1.	Plėtros darbai										
I.2.	Prestižas										
I.3.	Patentai, licencijos										
I.4.	Programinė įranga			319	0,01	207	0,01	95	0,01		
I.5.	Kitas nematerialusis turtas										
<i>II.</i>	<i>MATERIALUSIS TURTAS</i>	<i>2515656</i>	<i>51,89</i>	<i>3616534</i>	<i>48,88</i>	<i>3883981</i>	<i>46,55</i>	<i>5376488</i>	<i>50,73</i>	<i>6942174</i>	<i>46,68</i>
II.1.	Žemė					36675	0,44	779537	7,36	929677	6,25
II.2.	Pastatai ir statiniai	995199	20,53	1023364	13,83	976316	11,70	929268	8,77	1681938	11,31
II.3.	Mašinos ir įrengimai	74262	1,53	86685	1,17	58639	0,70	34357	0,32	58031	0,39
II.4.	Transporto priemonės	490642	10,12	453598	6,13	554061	6,64	891797	8,42	684170	4,60
II.5.	Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrenginiai	105362	2,17	7300	0,10	17261	0,21	24236	0,23	128216	0,86
II.6.	Nebaigta statyba	834191	17,21	1740810	23,53	2163260	25,93	2658285	25,08	3405379	22,90
II.7.	Kitas materialusis turtas	16000	0,33	304777	4,12	77769	0,93	59008	0,56	54763	0,37
<i>III.</i>	<i>FINANSINIS TURTAS</i>			<i>206000</i>	<i>2,78</i>	<i>246800</i>	<i>2,95</i>				
III.1.	Investicijos į dukterines ir asocijuotas įmones			206000	2,78	246800	2,95				
III.2.	Paskolos asocijuotoms ir dukterinėms įmonėms										
III.3.	Po vienerių metų gautinos sumos										
III.4.	Kitas finansinis turtas										

4 PRIEDO TĘSINYS

UAB „Manukas“ balanso turto dalies struktūros analizė 2003-2007 m.

Eil. Nr.	Straipsniai	2003 m.		2004 m.		2005 m.		2006 m.		2007 m.	
		Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.
B.	TRUMPALAIKIS TURTAS	2332169	48,11	3575517	48,33	4212964	50,49	5220651	49,26	7930953	53,32
<i>I.</i>	<i>ATSARGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS</i>	<i>1909348</i>	<i>39,39</i>	<i>2911834</i>	<i>39,36</i>	<i>3087140</i>	<i>37,00</i>	<i>4555922</i>	<i>42,99</i>	<i>7166476</i>	<i>48,18</i>
I.1.	Atsargos	1644647	33,93	2655151	35,89	2814570	33,73	3824371	36,09	4294262	28,87
I.1.1.	Žaliavos ir komplektavimo gaminiai			518	0,01	807	0,01	2131	0,02	7597	0,05
I.1.2.	Nebaigta gamyba										
I.1.3.	Pagaminta produkcija										
I.1.4.	Pirktos prekės, skirtos perparduoti	1644647	33,93	2654633	35,88	2813763	33,72	3822240	36,07	4286665	28,82
I.2.	Išankstiniai apmokėjimai	94338	1,95	256683	3,47	272570	3,27	731551	6,90	2872214	19,31
I.3.	Nebaigtos vykdyti sutartys	170363	3,51								
<i>II.</i>	<i>PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS</i>	<i>341540</i>	<i>7,05</i>	<i>656451</i>	<i>8,87</i>	<i>589473</i>	<i>7,06</i>	<i>397908</i>	<i>3,75</i>	<i>576397</i>	<i>3,88</i>
II.1.	Pirkėjų išsiskolinimas	124751	2,57	391161	5,29	557994	6,69	369038	3,48	575201	3,87
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos										
II.3.	Kitos gautinos sumos	216789	4,47	265290	3,59	31479	0,38	28870	0,27	1196	0,01
III.	KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS										
III.1.	Trumpalaikės investicijos										
III.2.	Terminuoti indėliai										
III.3.	Kitas trumpalaikis turtas										
<i>IV.</i>	<i>PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI</i>	<i>81281</i>	<i>1,68</i>	<i>7232</i>	<i>0,10</i>	<i>536351</i>	<i>643</i>	<i>266821</i>	<i>2,52</i>	<i>188080</i>	<i>1,26</i>
	TURTO IŠ VISO:	4847825	100	7398370	100	8343952	100	10597234	100	14873127	100

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ balansų duomenimis

5 PRIEDAS

UAB „Manukas“ balanso nuosavybės ir įsipareigojimų dalies struktūros analizė 2003-2007 m.

Eil. Nr.	Straipsniai	2003 m.		2004 m.		2005 m.		2006 m.		2007 m.	
		Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.
C.	NUOSAVAS KAPITALAS	1445783	29,82	2003514	27,08	2222431	26,64	2494882	23,54	3249343	21,85
<i>I.</i>	<i>KAPITALAS</i>	<i>1000000</i>	<i>20,63</i>	<i>1000000</i>	<i>13,52</i>	<i>1000000</i>	<i>11,98</i>	<i>1000000</i>	<i>9,44</i>	<i>1000000</i>	<i>6,72</i>
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	1000000	20,63	1000000	13,52	1000000	11,98	1000000	9,44	1000000	6,72
I.2.	Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)										
I.3.	Akcijų priedai										
I.4.	Savos akcijos (-)										
<i>II.</i>	<i>PERKAINOJIMO REZERVAS (REZULTATAI)</i>										
<i>III.</i>	<i>REZERVAI</i>	<i>445783</i>	<i>9,20</i>	<i>1003514</i>	<i>13,56</i>	<i>1003514</i>	<i>12,03</i>	<i>1222432</i>	<i>11,54</i>	<i>1494882</i>	<i>10,05</i>
III.1.	Privalomasis	100000	2,06	100000	1,35	100000	1,20	100000	0,94	100000	0,67
III.2.	Savoms akcijoms išigyti										
III.3.	Kiti rezervai	345783	7,13	903514	12,21	903514	10,83	1122432	10,59	1394882	9,38
<i>IV.</i>	<i>NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</i>					<i>218917</i>	<i>2,62</i>	<i>272450</i>	<i>2,57</i>	<i>754461</i>	<i>5,07</i>
IV.1.	Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)					218917	2,62	272450	2,57	754461	5,07
IV.2.	Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)										
D.	DOTACIJOS, SUBSIDIJOS										
E.	MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	3402042	70,18	5394856	72,92	6121521	73,36	8102352	76,46	11623784	78,15
<i>I.</i>	<i>PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI</i>	<i>1269467</i>	<i>26,19</i>	<i>455220</i>	<i>6,15</i>	<i>464721</i>	<i>5,57</i>	<i>4304026</i>	<i>40,61</i>	<i>8312221</i>	<i>55,89</i>
I.1.	Finansinės skolos	814247	16,80			9501	0,11	3433921	32,40	7442116	50,04
I.1.1.	Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai					9501	0,11				
I.1.2.	Kredito įstaigoms	814247	16,80					3433921	32,40	7442116	50,04
I.1.3.	Kitos finansinės skolos										
I.2.	Skolos tiekėjams							414885	3,92	414885	2,79
I.3.	Gauti išankstiniai apmokėjimai										

5 PRIEDO TĘSINYS

UAB „Manukas“ balanso nuosavybės ir įsipareigojimų dalies struktūros analizė 2003-2007 m.

Eil. Nr.	Straipsniai	2003 m.		2004 m.		2005 m.		2006 m.		2007 m.	
		Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.
I.4.	Atidėjimai										
I.4.1.	Įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo										
I.4.2.	Pensijų ir panašių įsipareigojimų										
I.4.3.	Kiti atidėjimai										
I.5.	Atidėtieji mokesčiai										
I.6.	Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai	455220	9,39	455220	6,15	455220	5,46	455220	4,30	455220	3,06
II.	<i>PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI</i>	2132575	43,99	4939636	66,77	5656800	67,80	3798326	35,84	3311563	22,27
II.1.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis					112026	1,34	9501	0,09		
II.2.	Finansinės skolos			1042305	14,09	2092710	25,08	39	0,00	1111063	7,47
II.2.1.	Kredito įstaigoms			1042305	14,09	2092710	25,08	39	0,00	1111063	7,47
II.2.2.	Kitos skolos										
II.3.	Skolos tiekėjams	1843358	38,02	3405360	46,03	3204259	38,40	3629376	34,25	1362459	9,16
II.4.	Gauti išankstiniai apmokėjimai	413	0,01	82690	1,12	24380	0,29	592	0,01	481128	3,23
II.5.	Pelno mokesčio įsipareigojimai			59970	0,81					134102	0,90
II.6.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	24886	0,51	11968	0,16	13289	0,16	17189	0,16	19263	0,13
II.7.	Atidėjimai										
II.8.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	263918	5,44	337343	4,56	210136	2,52	141629	1,34	203548	1,37
	NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO:	4847825	100	7398370	100	8343952	100	10597234	100	14873127	100

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ balansų duomenimis

6 PRIEDAS

UAB „Manukas“ likvidumo, mokumo bei finansinio pastovumo rodikliai 2003-2007 m.

Rodiklis	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.		
<u>Likvidumo rodikliai</u>							
Einamasis likvidumas	1,09	0,72	0,74	1,37	2,39	Žemas rodiklio lygis rodo, jog įmonei sunku vykdyti įsipareigojimus; didelis (daugiau kaip 2,5) tai įmonė nepajėgi panaudoti apyvartinių lėšų (1-2)	Trumpalaikis turtas
							Trumpalaikiai įsipareigojimai
Greitasis likvidumas	0,20	0,13	0,20	0,18	0,23		Trumpalaikis turtas-Atsargos
							Trumpalaikiai įsipareigojimai
Sveto koeficientas	0,42	0,37	0,36	0,31	0,28	Priimtina šio rodiklio reikšmė 2. Kuo jis mažesnis, tuo daugiau įmonė įsiskolinusi	Nuosavas kapitalas
							Skolintas kapitalas
<u>Mokumo rodikliai</u>							
Padengimo koeficientas	1,09	0,72	0,74	1,37	2,39	Parodo ar užtenka įmonei likvidžių lėšų atsiskaityti su kreditoriais (1-3)	Apyvartinis turtas
							Trumpalaikiai įsipareigojimai
Greito padengimo koeficientas	0,20	0,13	0,20	0,18	0,23	Parodo kokią skolų dalį įmonė gali apmokėti artimiausiu metu (0,3-0,1)	Grynieji pinigai+patikimi debitoriniai įsiskolinimai
							Trumpalaikiai įsipareigojimai
<u>Finansinio pastovumo rodikliai</u>							
Finansinės nepriklausomybės koeficientas	0,70	0,73	0,73	0,76	0,78	Apibūdina įmonės nepriklausomybę nuo kreditorių (0,5-0,6)	Savininkų nuosavybė
							Bendra nuosavybė
Įsiskolinimo koeficientas	2,35	2,69	2,75	3,25	3,58	Parodo įmonės finansinių išteklių struktūrą (0,5-1)	Skolintas kapitalas
							Nuosavas kapitalas
Įsiskolinimo koeficientas	1,42	1,37	1,36	1,31	1,28	Parodoma kokia dalis turto yra finansuojama akcininkų (mažiau už 2)	Visas turtas
							Skolintas kapitalas

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ balansų, pelno (nuostolių) ataskaitų duomenimis bei atliktais skaičiavimais

UAB „Manukas“ kreditinių įsipareigojimų mokėjimo grafikas

Metai	Kreditorinių įsipareigojimų mokėjimo terminai	Faktinis apmokėjimas
2003	2003-06-30 bei 2003-12-31	2003-06-30 bei 2003-12-31
2004	2004-06-30 bei 2004-12-31	2004-06-30 bei 2004-12-31
2005	2005-06-30 bei 2005-12-31	2005-06-30 bei 2005-12-31
2006	2006-06-30 bei 2006-12-31	2006-06-30 bei 2006-12-31
2007	2007-06-30 bei 2007-12-31	2007-06-30 bei 2007-12-31

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ analitinių ataskaitų duomenimis.

8 PRIEDAS

UAB „Manukas“ pelno pakankamumo rodikliai 2003-2007 m.

	UAB „Manukas“					Ūkio šakos					Pelno pakankamumo rodikliai (koeficientai)				
	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
Bendrasis pardavimų pelningumas (proc.)	16,47	20,68	22,79	28,03	29,78	16,75	16,20	14,02	13,23	13,05	<u>0,98</u>	<u>1,28</u>	<u>1,63</u>	<u>2,12</u>	<u>2,28</u>
Tipinės veiklos pardavimų pelningumas (proc.)	3,40	2,12	1,30	5,04	7,29	1,51	1,67	1,69	2,56	3,26	<u>2,24</u>	<u>1,27</u>	<u>0,77</u>	<u>1,97</u>	<u>2,23</u>
Grynasis pardavimų pelningumas (proc.)	6,19	8,59	3,30	4,03	11,07	1,62	1,67	1,78	2,91	3,51	<u>3,82</u>	<u>5,14</u>	<u>1,85</u>	<u>1,39</u>	<u>3,15</u>

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) ataskaitų bei LR Statistikos departamento duomenimis

9 PRIEDAS

UAB „Manukas“ segmentinė veiklos pelno analizė 2003-2007 m.

	2003 m.					2004 m.				
	Pardavimai	Savikaina	VS 1 P litui	Veiklos sąnaudos	Veiklos pelnas	Pardavimai	Savikaina	VS 1 P litui	Veiklos sąnaudos	Veiklos pelnas
K/A, vilkikai	2594130	2063730	0,1307	339084	191315	2922316	2318061	0,1855	542230	62025
Puspriekabės, priekabos	1852950	1496205		242203	114542	2207972	1596886		409685	201401
Detalės	1173535	980272		153395	39868	714344	669662		132545	-87863
Remonto paslaugos	432355	515933		56514	-140092	584463	515125		108446	-39107
Transportavimo paslaugos	123530	103187		16147	4197	64940	51512		12050	1378
Viso:	6176500	5159326		807344	209830	6494035	5151246		1204955	137834

	2005 m.					2006 m.				
	Pardavimai	Savikaina	VS 1 P litui	Veiklos sąnaudos	Veiklos pelnas	Pardavimai	Savikaina	VS 1 P litui	Veiklos sąnaudos	Veiklos pelnas
K/A, vilkikai	2984160	2304212	0,2149	641246	38701	2907950	2092752	0,2299	668504	146694
Puspriekabės, priekabos	2387328	1484937		512997	389394	2231683	1460060		513038	258585
Detalės	795776	768071		170999	-143294	1014401	876036		233199	-94834
Remonto paslaugos	331573	409638		71250	-149314	473387	340681		108826	23880
Transportavimo paslaugos	132629	153614		28500	-49485	135254	97337		31093	6823
Viso:	6631466	5120472		1424991	86003	6762675	4866866		1554660	341149

	2007 m.				
	Pardavimai	Savikaina	VS 1 P litui	Veiklos sąnaudos	Veiklos pelnas
K/A, vilkikai	2863316	2010625	0,2249	643955	208737
Puspriekabės, priekabos	2317922	1531905		521297	264721
Detalės	1227135	957440		275981	-6285
Remonto paslaugos	340871	239360		76661	24850
Transportavimo paslaugos	68174	47872		15332	4970
Viso:	6817419	4787202		1533225	496992

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) bei analitinių ataskaitų duomenimis

10 PRIEDAS

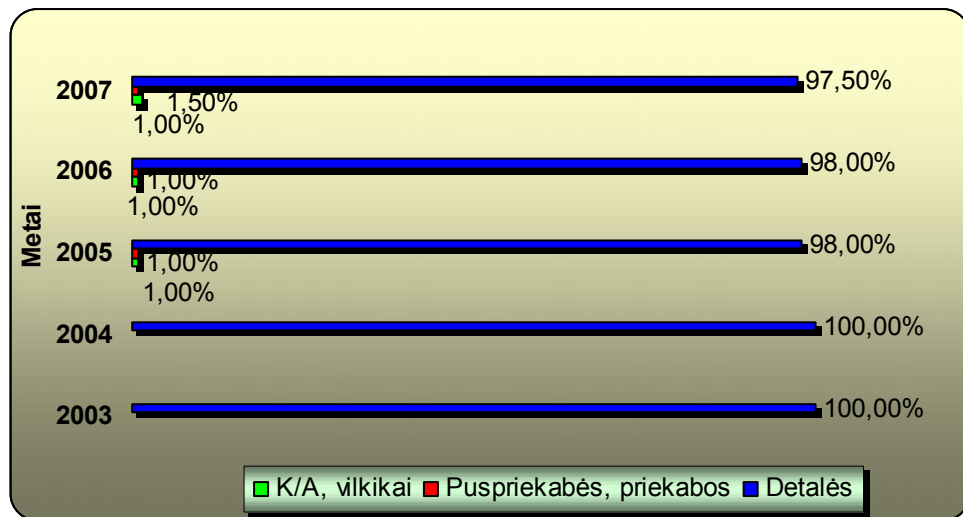
UAB „Manukas“ parduotų prekių asortimento pokytis 2003-2007 m. (Lt.)

	2003 m.	2004 m.	Pokytis 2003- 2004 m.	2005 m.	Pokytis 2004- 2005 m.	2006 m.	Pokytis 2005- 2006 m.	2007 m.	Pokytis 2006- 2007 m.
K/A, vilkikai	2594130	2922316	12,65	2984160	2,12	2907950	-2,55	2863316	-1,53
Puspriekabės, prikabos	1852950	2207972	19,16	2387328	8,12	2231683	-6,52	2317922	3,86
Detalės	1173535	714344	-39,13	795776	11,40	1014401	27,47	1227135	20,97
Remonto paslaugos	432355	584463	35,18	331573	-43,27	473387	42,77	340871	-27,99
Transportavimo paslaugos	123530	64940	-47,43	132629	104,23	135254	1,98	68174	-49,60

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) ataskaitų duomenimis

11 PRIEDAS

UAB „Manukas“ pardavimo pajamų struktūra Vilniaus atstovybėje 2003-2007 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) bei analitinių ataskaitų duomenimis

12 PRIEDAS

UAB „Manukas“ pajamų pokyčio analizė, paremta indeksų skaičiavimo metodika
Grandinis prekių apyvartos indeksas

Metai	Krovininiai automobiliai, vilkikai, sunkvežimiai		Priekabos, puspriekabės		Grandinis prekių apyvartos indeksas		
	Pardavimų apimtys (vnt.)	Vidutinė kaina už vienetą (Lt.)	Pardavimų apimtys (vnt.)	Vidutinė kaina už vienetą (Lt.)	Prekių apyvartos indekso pokytis	Prekių apyvartos indeksas	Absoliutus vertės pokytis
2003	52	50000	53	35000			
2004	45	65000	49	45000	15,36	115,36	683207,7
2005	37	80000	49	49000	4,70	104,70	241199,8
2006	34	85000	42	53000	-4,32	95,68	-231854
2007	30	95000	40	58000	0,81	100,81	41605,44

Grandinis kainų indeksas

Metai	Krovininiai automobiliai, vilkikai, sunkvežimiai		Priekabos, puspriekabės		Grandinis kainų indeksas		
	Pardavimų apimtys (vnt.)	Vidutinė kaina už vienetą (Lt.)	Pardavimų apimtys (vnt.)	Vidutinė kaina už vienetą (Lt.)	Kainų indekso pokytis	Kainų indeksas	Absoliutus vertės pokytis
2003	52	50000	53	35000			
2004	45	65000	49	45000	29,38	129,38	1165041
2005	37	80000	49	49000	16,34	116,34	754413,8
2006	34	85000	42	53000	7,07	107,07	339484,8
2007	30	95000	40	58000	10,71	110,71	501222,6

Grandinis produkcijos fizinės apimtys indeksas

Metai	Krovininiai automobiliai, vilkikai, sunkvežimiai		Priekabos, puspriekabės		Grandinis produkcijos fizinės apimtys indeksas		
	Pardavimų apimtys (vnt.)	Vidutinė kaina už vienetą (Lt.)	Pardavimų apimtys (vnt.)	Vidutinė kaina už vienetą (Lt.)	produkcijos fizinės apimtys indekso pokytis	produkcijos fizinės apimtys indeksas	absoliutus vertės pokytis
2003	52	50000	53	35000			
2004	45	65000	49	45000	-10,83	89,17	-481833
2005	37	80000	49	49000	-10,00	90,00	-513214
2006	34	85000	42	53000	-10,64	89,36	-571339
2007	30	95000	40	58000	-8,94	91,06	-459617

12 PRIEDO TĘSINYS

Variklinių transporto priemonių fizinės apimtys bei individualių kainų indeksai

Metai	Krovininiai automobiliai, vilkikai, sunkvežimiai					
	Pardavimų apimtys (vnt.)	Vidutinė kaina už vienetą (Lt.)	Fizinės apimtys indeksas	Fizinės apimtys indekso pokytis	Individualus kainų indeksas	Individualaus kainų indekso pokytis
2003	52	50000				
2004	45	65000	86,65	-13,35	130,00	30,00
2005	37	80000	82,97	-17,03	123,08	23,08
2006	34	85000	91,71	-8,29	106,25	6,25
2007	30	95000	88,10	-11,90	111,76	11,76

Nevariklinių transporto priemonių fizinės apimtys bei individualių kainų indeksai

Metai	Priekabos, puspriekabės					
	Pardavimų apimtys (vnt.)	Vidutinė kaina už vienetą (Lt.)	Fizinės apimtys indeksas	Fizinės apimtys indekso pokytis	Individualus kainų indeksas	Individualaus kainų indekso pokytis
2003	53	35000				
2004	49	45000	92,68	-7,32	128,57	28,57
2005	49	49000	99,30	-0,70	108,89	8,89
2006	42	53000	86,43	-13,57	108,16	8,16
2007	40	58000	94,91	-5,09	109,43	9,43

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) bei analitinių ataskaitų duomenimis

13 PRIEDAS

UAB „Manukas“ savikainos struktūros analizė 2003-2007 m.

	2003 m.		2004 m.		2005 m.		2006 m.		2007 m.	
	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.
Prekės kaina	4179054	81	4069484	79	3942763	77	3602454	74,02	3470243	72,49
Transportavimo išlaidos	302852	5,87	528003	10,25	563252	11	661407	13,59	670208	14,00
Kelionės išlaidos	77390	1,50	66451	1,29	61446	1,20	36988	0,76	38298	0,80
Tr.priemonių draudimas	128467	2,49	10302	0,20	66566	1,30	63269	1,30	67978	1,42
Kuro išlaidos	72231	1,40	16999	0,33	22530	0,44	24334	0,50	19149	0,40
Muitinės procedūrų išlaidos	144461	2,80	211201	4,10						
Pri(iš)registravimas, tech. apžiūra	77390	1,50	9272	0,18	103946	2,03	50129	1,03	36861	0,77
Remonto išlaidos	127435	2,47	154537	3,00	230421	4,50	179101	3,68	136914	2,86
DU ir Soc. draudimas	67071	1,30	79844	1,55	126476	2,47	244317	5,02	346115	7,23
Kiti	5159	0,10	5151	0,10	3072	0,06	4867	0,10	1436	0,03
Viso:	5159326	100	5151246	100	5120472	100	4866866	100	4787202	100

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) bei analitinių ataskaitų duomenimis

14 PRIEDAS

UAB „Manukas“ savikainos pokyčių analizė 2003-2007 m.

	2003 m.	2004 m.	Pokytis 2003- 2004 m.	2005 m.	Pokytis 2004- 2005 m.	2006 m.	Pokytis 2005- 2006 m.	2007 m.	Pokytis 2006- 2007 m.
	Lt.	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)
Prekės kaina	4179054	4069484	-2,62	3942763	-3,11	3602454	-8,63	3470243	-3,67
Transportavimo išlaidos	302852	528003	74,34	563252	6,68	661407	17,43	670208	1,33
Kelionės išlaidos	77390	66451	-14,13	61446	-7,53	36988	-39,80	38298	3,54
Tr. Priemonių draudimas	128467	10302	-91,98	66566	546,12	63269	-4,95	67978	7,44
Kuro išlaidos	72231	16999	-76,47	22530	32,54	24334	8,01	19149	-21,31
Muitinės procedūrų išlaidos	144461	211201	46,20		-100,00				
Pri(iš)registravimas, tech. apžiūra	77390	9272	-88,02	103946	1021,04	50129	-51,77	36861	-26,47
Remonto išlaidos	127435	154537	21,27	230421	49,10	179101	-22,27	136914	-23,55
DU ir Soc. draudimas	67071	79844	19,04	126476	58,40	244317	93,17	346115	41,67
Kiti	5159	5151	-0,16	3072	-40,36	4867	58,41	1436	-70,49
Viso:	5159326	5151246	-0,58	5120472	-0,60	4866866	-4,95	4787202	-1,64

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) bei analitinių ataskaitų duomenimis

15 PRIEDAS

UAB „Manukas“ pardavimo savikainos vienam pardavimų litui veiksmų įtaka 2003-2007 m.

	2003-2004 m.					2004-2005 m.				
	2003 m.	2004 m.	PPS 1P Lt.	Pardavimų apimtys pasikeitimo įtaka PPS 1 PLt. Pokyčiui	Galutinis rezultatas dėl dviejų veiksmų įtakos	2004 m.	2005 m.	PPS 1P Lt.	Pardavimų apimtys pasikeitimo įtaka PPS 1 PLt. Pokyčiui	Galutinis rezultatas dėl dviejų veiksmų įtakos
	<u>Pirmas skaičiavimas</u>			-0,04	-0,04	<u>Pirmas skaičiavimas</u>			-0,02	-0,02
Pardavimai (Lt.)	6176500		0,83			6494035		0,79		
Savikaina (Lt.)	5159326					5151246				
	<u>Antras skaičiavimas</u>			Savikainos lygio pasikeitimo įtaka PPS 1 PLt. Pokyčiui	-0,04	<u>Antras skaičiavimas</u>			Savikainos lygio pasikeitimo įtaka PPS 1 PLt. Pokyčiui	-0,02
Pardavimai (Lt.)		6494035	0,79			6631466		0,77		
Savikaina (Lt.)	5159326					5151246				
	<u>Trečias skaičiavimas</u>			0,00	0,00	<u>Trečias skaičiavimas</u>			0,00	0,00
Pardavimai (Lt.)		6494035	0,79			6631466		0,77		
Savikaina (Lt.)		5151246				5120472				

	2005-2006 m.					2006-2007 m.				
	2005 m.	2006 m.	PPS 1P Lt.	Pardavimų apimtys pasikeitimo įtaka PPS 1 PLt. Pokyčiui	Galutinis rezultatas dėl dviejų veiksmų įtakos	2006 m.	2007 m.	PPS 1P Lt.	Pardavimų apimtys pasikeitimo įtaka PPS 1 PLt. Pokyčiui	Galutinis rezultatas dėl dviejų veiksmų įtakos
	<u>Pirmas skaičiavimas</u>			0,00	-0,05	<u>Pirmas skaičiavimas</u>			0,05	-0,02
Pardavimai (Lt.)	6631466		0,77			6762675		0,72		
Savikaina (Lt.)	5120472					4866866				
	<u>Antras skaičiavimas</u>			Savikainos lygio pasikeitimo įtaka PPS 1 PLt. Pokyčiui	-0,05	<u>Antras skaičiavimas</u>			Savikainos lygio pasikeitimo įtaka PPS 1 PLt. Pokyčiui	-0,02
Pardavimai (Lt.)		6762675	0,77			6817419		0,77		
Savikaina (Lt.)	5120472					4866866				
	<u>Trečias skaičiavimas</u>			-0,05	-0,05	<u>Trečias skaičiavimas</u>			-0,07	-0,07
Pardavimai (Lt.)		6762675	0,72			6817419		0,70		
Savikaina (Lt.)		4866866				4787202				

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) duomenimis

16 PRIEDAS

UAB „Manukas“ veiklos sąnaudų struktūros analizė 2003-2007 m.

	2003 m		2004 m		2005 m		2006 m		2007	
	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.	Lt.	proc.
Komunalinių aptarnavimų	34312	4,25	60609	5,03	76807	5,39	151268	9,73	153782	10,03
Ryšio paslaugos	155737	19,29	159295	13,22	134377	9,43	99187	6,38	76815	5,01
Reklama	47149	5,84	63140	5,24	132524	9,30	60010	3,86	64855	4,23
Ilgalaikio turto nusidėvėjimo	83802	10,38	176767	14,67	185249	13,00	295696	19,02	234890	15,32
DU ir soc. draudimo	187465	23,22	310396	25,76	416952	29,26	530450	34,12	588452	38,38
Kuras	47714	5,91	73743	6,12	114284	8,02	100897	6,49	107939	7,04
Kitos	251165	31,11	361005	29,96	364798	25,60	317151	20,40	306492	19,99
Viso:	807344	100	1204955	100	1424991	100	1554660	100	1533225	100

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) bei analitinių ataskaitų duomenimis

17 PRIEDAS

UAB „Manukas“ veiklos sąnaudų pokyčio analizė 2003-2007 m.

	2003 m.	2004 m.	Pokytis 2003- 2004 m.	2005 m.	Pokytis 2004- 2005 m.	2006 m.	Pokytis 2005- 2006 m.	2007 m.	Pokytis 2006- 2007 m.
	Lt.	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)	Lt.	(proc.)
Komunalinių aptarnavimų	34312	60609	76,64	76807	26,72	151268	96,95	153782	1,66
Ryšio paslaugos	155737	159295	2,28	134377	-15,64	99187	-26,19	76815	-22,56
Reklama	47149	63140	33,92	132524	109,89	60010	-54,72	64855	8,07
Ilgalaikio turto nusidėvėjimo	83802	176767	110,93	185249	4,80	295696	59,62	234890	-20,56
DU ir soc. draudimo	187465	310396	65,58	416952	34,33	530450	27,22	588452	10,93
Kuras	47714	73743	54,55	114284	54,98	100897	-11,71	107939	6,98
Kitos	251165	361005	43,73	364798	1,05	317151	-13,06	306492	-3,36
Viso:	807344	1204955	49,25	1424991	18,26	1554660	9,10	1533225	-1,38

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) ataskaitų duomenimis

18 PRIEDAS

UAB „Manukas“ veiklos sąnaudų vienam pardavimui litui veiksmų įtaka 2003-2007 m.

	2003-2004 m.					2004-2005 m.				
	2003 m.	2004 m.	VS 1P Lt.	Pardavimų apimtys pasikeitimo įtaka VS 1 PLt. Pokyčiui	Galutinis rezultatas dėl dviejų veiksmų įtakos	2004 m.	2005 m.	VS 1P Lt.	Pardavimų apimtys pasikeitimo įtaka VS 1 PLt. Pokyčiui	Galutinis rezultatas dėl dviejų veiksmų įtakos
	<u>Pirmas skaičiavimas</u>			-0,01	0,05	<u>Pirmas skaičiavimas</u>			0,58	0,03
Pardavimai (Lt.)	6176500	0,13	6494035				0,19			
Veiklos sąnaudos (Lt.)	807344		1204955							
<u>Antras skaičiavimas</u>			0,12	0,06	<u>Antras skaičiavimas</u>			0,77	-0,55	
Pardavimai (Lt.)		6494035				6631466				0,22
Veiklos sąnaudos (Lt.)	807344					1204955				
<u>Trečias skaičiavimas</u>			0,19	0,22	<u>Trečias skaičiavimas</u>			0,22	-0,55	
Pardavimai (Lt.)		6494035				6631466				
Veiklos sąnaudos (Lt.)		1204955				1424991				

	2005-2006 m.					2006-2007 m.				
	2005 m.	2006 m.	VS 1P Lt.	Pardavimų apimtys pasikeitimo įtaka VS 1 PLt. Pokyčiui	Galutinis rezultatas dėl dviejų veiksmų įtakos	2006 m.	2007 m.	VS 1P Lt.	Pardavimų apimtys pasikeitimo įtaka VS 1 PLt. Pokyčiui	Galutinis rezultatas dėl dviejų veiksmų įtakos
	<u>Pirmas skaičiavimas</u>			0,55	0,01	<u>Pirmas skaičiavimas</u>			0,54	0,00
Pardavimai (Lt.)	6631466	0,22	6762675				0,23			
Veiklos sąnaudos (Lt.)	1424991		1554660							
<u>Antras skaičiavimas</u>			0,77	0,01	<u>Antras skaičiavimas</u>			0,77	-0,54	
Pardavimai (Lt.)		6762675				6817419				0,23
Veiklos sąnaudos (Lt.)	1424991					1554660				
<u>Trečias skaičiavimas</u>			0,23	0,23	<u>Trečias skaičiavimas</u>			0,23	-0,54	
Pardavimai (Lt.)		6762675				6817419				
Veiklos sąnaudos (Lt.)		1554660				1533225				

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) ataskaitų duomenimis

19 PRIEDAS

UAB „Manukas“ veiklos pelningumo priklausomybės nuo įtakojančių veiksnių koreliacinė analizė, įvertinant jų statistinį reikšmingumą

	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	Koreliacijos koeficientas	Laisvės laipsnių skaičius (df)	Vidurkis (Mean)	Standartinis nuokrypis (Std.Deviation)	Statistinis reikšmingumas (p)
Veiklos pelningumas. Pelningumas (proc.)	3,40	2,12	1,30	5,04	7,29					
Pardavimo pajamos (tūkst. Lt.)	6177	6494	6631	6763	6817	<u>0,50</u>	5	6576419	25618,87	<u>0,000</u>
Savikaina (tūkst. Lt.)	5159	5151	5120	4867	4787	<u>-0,91</u>	5	5017022	176304,05	<u>0,000</u>
Veiklos sąnaudos (tūkst. Lt.)	807	1205	1425	1555	1533	<u>0,39</u>	5	1305035	310839,63	<u>0,001</u>
Infliacija (proc.)	-1,3	2,9	3	4,5	8,1	<u>0,66</u>	5	3,44	3,38	<u>0,748</u>
Palūkanų norma (proc.)	5,21	5,25	4,96	5,07	6,8	<u>0,81</u>	5	5,458	0,7589	<u>0,118</u>
Transporto įmonių skaičius (vnt.)	3848	4007	3960	4059	4379	<u>0,80</u>	5	4050,6	199,42	<u>0,000</u>

Šaltinis: sudaryta autorės, panaudojus SPSS kompiuterinę programą, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių), LT Statistikos departamento ataskaitų duomenimis.

20 PRIEDAS

UAB „Manukas“ prekių grupių pardavimo pajamų priklausomybės nuo įtakančių veiksnių koreliacinė regresinė analizė

	Metai	Pardavimo pajamos (tūkst. Lt)	Savikaina (tūkst. Lt)	Veiklos sąnaudos (tūkst. Lt)	Prekių kiekis (vnt.)	Prekės kaina (Lt.)	Palūkanų norma (proc.)	Infliacija (proc.)	Vidutinis metinis transporto įmonių skaičius
Variklinės transporto priemonės	2003	2594	2064	339	52	50000	5,21	-1,3	3848
	2004	2922	2318	542	45	65000	5,25	2,9	4007
	2005	2984	2304	641	37	80000	4,96	3	3960
	2006	2908	2093	669	34	85000	5,07	4,5	4059
	2007	2863	2011	644	30	95000	6,8	8,1	4379
Nevariklinės transporto priemonės	2003	1853	1496	242	53	35000			
	2004	2208	1597	410	49	45000			
	2005	2387	1485	513	49	49000			
	2006	2232	1460	513	42	53000			
Detalės	2003	1174	980	153					
	2004	714	670	133					
	2005	7958	768	171					
	2006	1014	876	233					
	2007	1227	957	276					
Remonto paslaugos	2003	432	516	57					
	2004	584	515	108					
	2005	332	410	71					
	2006	473	341	109					
	2007	341	239	77					
Transportavimo paslaugos	2003	124	103	16					
	2004	65	52	12					
	2005	133	154	28					
	2006	135	97	31					
	2007	68	48	15					
Variklinės transporto priemonės	Koreliacijos koeficientas		0,78	0,89	-0,66	0,67	-0,05	0,60	0,34
	Vidurkis (Mean)		56180	567003,8	39,6	75000	5,458	3,44	4050,6
	Standartinis nuokrypis (Std.Deviation)		10728,63	136287,25	8,84	17677,67	0,7589	3,38	199,42
	Statistinis reikšmingumas (p)		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Laisvės laipsnių skaičius (df)		5	5	5	5	5	5	5
Regresijos koef. (SLOPE)		0,61	0,99	-11,55	0,01	-10,10	27,03	0,26	

20 PRIEDO TĘSINYS

UAB „Manukas“ prekių grupių pardavimo pajamų priklausomybės nuo įtakančių veiksnių koreliacinė regresinė analizė

		Savikaina (tūkst. Lt)	Veiklos sąnaudos (tūkst. Lt)	Prekių kiekis (vnt.)	Prekės kaina (Lt.)	Palūkanų norma (proc.)	Infliacija (proc.)	Vidutinis metinis transporto įmonių skaičius
Nevariklinės transporto priemonės	Koreliacijos koeficientas	0,56	0,95	-0,61	0,84	0,22	0,77	0,56
	Vidurkis (Mean)	32837,20	439844	46,6	48000	5,458	3,44	4050,6
	Standartinis nuokrypis (Std.Deviation)	3912,43	11970259	5,41	8717,80	0,7589	3,38	199,42
	Laisvės laipsnių skaičius (df)	5	5	5	5	5	5	5
	Statistinis reikšmingumas (p)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Detalės	Regresijos koef. (SLOPE)	0,17	1,64	-23,57	0,02	59,54	46,78	0,58
	Koreliacijos koeficientas	-0,29	-0,17	-	-	-0,33	-0,06	-0,23
	Vidurkis (Mean)	850296,2	193223,8	-	-	5,458	3,44	4050,6
	Standartinis nuokrypis (Std.Deviation)	130791,56	59600,68	-	-	0,7589	3,38	199,42
	Statistinis reikšmingumas (p)	0,041	0,001	-	-	0,001	0,001	0,001
Remonto paslaugos	Laisvės laipsnių skaičius (df)	5	5	-	-	5	5	5
	Regresijos koef. (SLOPE)	-6,94	-8,81	-	-	-1366,82	-58,07	-3,64
	Koreliacijos koeficientas	0,58	0,69	-	-	-0,38	-0,30	-0,33
	Vidurkis (Mean)	404147,4	84339,4	-	-	5,458	3,44	4050,6
	Standartinis nuokrypis (Std.Deviation)	118348,07	23373,41	-	-	0,7589	3,38	199,42
Transportavimo paslaugos	Statistinis reikšmingumas (p)	0,568	0,001	-	-	0,003	0,001	0,001
	Laisvės laipsnių skaičius (df)	5	5	-	-	5	5	5
	Regresijos koef. (SLOPE)	-	3,08	-	-	-52,01	-9,14	-0,17
	Koreliacijos koeficientas	0,87	0,82	-	-	-0,67	-0,46	-0,59
	Vidurkis (Mean)	90704,4	20624,40	-	-	5,458	3,44	4050,6
Transportavimo paslaugos	Standartinis nuokrypis (Std.Deviation)	43382,26	8561,45	-	-	0,7589	3,38	199,42
	Statistinis reikšmingumas (p)	0,216	0,003	-	-	0,003	0,003	0,003
	Laisvės laipsnių skaičius (df)	5	5	-	-	5	5	5
	Regresijos koef. (SLOPE)	-	3,40	-	-	-31,09	-4,83	-0,10

Šaltinis: sudaryta autorės, panaudojus SPSS bei MC Excel kompiuterines programas, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių), LR Statistikos departamento ataskaitų duomenimis

21 PRIEDAS

**UAB „Manukas“ transporto priemonių pardavimo veiklos sustabdymo taško apskaičiavimas
2003-2007 m.**

	Variklinės transporto priemonės				Nevariklinės transporto priemonės			
	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007
Pastovios sąnaudos	203146	99016	27258	24549	167482	103312	41	8259
Kintamos sąnaudos	254331	13849	211460	82127	100681	111949	24877	71845
Bendrosios sąnaudos	457477	85167	184202	106676	268163	8637	24836	80104
Prekių kiekis	7	8	3	4	4	0	7	2
Ribinės sąnaudos	65353,86	10645,88	61400,67	26669,00	67040,75	-	3548	40052
Prekės rinkos kaina	65000	80000	85000	95000	45000	49000	53000	58000
Veiklos sustabdymo taško įvertinimas	-353,86	69354,13	23599	68331	-22040,75		49452	17948

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) bei analitinių ataskaitų duomenimis

22 PRIEDAS

UAB „Manukas“ paklausos elastingumas 2003-2007 m.

	Variklinės transporto priemonės				Nevariklinės transporto priemonės			
	2003-2004 m.	2004-2005 m.	2005-2006 m.	2006-2007 m.	2003-2004 m.	2004-2005 m.	2005-2006 m.	2006-2007 m.
Prekių kiekiai	7	8	3	4	4	-	7	2
Prekių kainos	5000	15000	5000	10000	10000	4000	4000	5000
Paklausos elastingumo koeficientas (proc.)	0,14	0,05	0,06	0,04	0,04	-	0,175	0,04

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) bei analitinių ataskaitų duomenimis

23 PRIEDAS

UAB „Manukas“ transporto priemonių kainos saugumo ribos nustatymas 2003-2007 m.

	Variklinės transporto priemonės				
	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
Kintamos išlaidos prekei	39687	51560	61772	61172	66709
Pastovios išlaidos	339084	542230	641246	668504	643955
Pastovios išlaidos prekei	6521	12061	17191	19541	21365
Prekių skaičius	52	45	37	34	30
Prekės ribinė kaina	46208	63620	78962	80712	88074
Prekės rinkos kaina	50000	65000	80000	85000	95000
<u>Kainos saugumo riba (proc.)</u>	<u>8</u>	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>5</u>	<u>7</u>
Galimas rinkos kainos kritimo lygis	3792	1380	1038	4288	6926

	Nevariklinės transporto priemonės				
	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
Kintamos išlaidos prekei	28230	32590	30305	34763	38298
Pastovios išlaidos	242203	409685	512997	513038	521297
Pastovios išlaidos prekei	4570	8361	10469	12215	13032
Prekių skaičius	53	49	49	42	40
Prekės ribinė kaina	32800	40950	40774	46979	51330
Prekės rinkos kaina	35000	45000	49000	53000	58000
<u>Kainos saugumo riba (proc.)</u>	<u>6</u>	<u>9</u>	<u>17</u>	<u>11</u>	<u>11</u>
Galimas rinkos kainos kritimo lygis	2200	4050	8226	6021	6670

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) bei analitinių ataskaitų duomenimis

24 PRIEDAS

**UAB „Manukas“ transporto priemonių kintamų kaštų saugumo ribos nustatymas
2003-2007 m.**

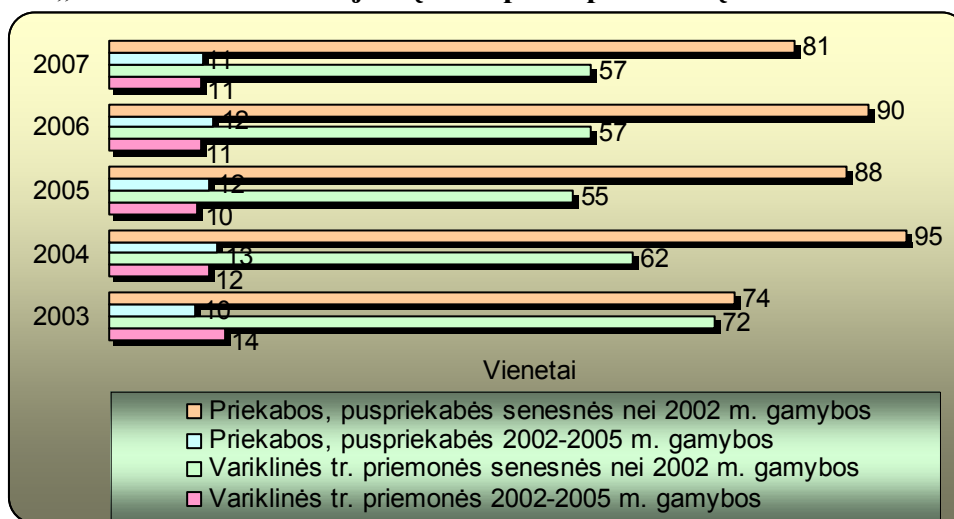
	Variklinės transporto priemonės				
	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
Kintamos išlaidos prekei	39687	51560	61772	61172	66709
Pastovios išlaidos	339084	542230	641246	668504	643955
Pastovios išlaidos prekei	6521	12061	17191	19541	21365
Prekių skaičius	52	45	37	34	30
Prekės ribinė kintamos išlaidos	43479	52939	62809	65459	73635
Prekės rinkos kaina	50000	65000	80000	85000	95000
<u>Prekės kintamų išlaidų saugumo riba (proc.)</u>	<u>10</u>	<u>3</u>	<u>2</u>	<u>7</u>	<u>10</u>
Prekės kintamų išlaidų galimas kritimo lygis	3792	1380	1038	4288	6926

	Nevariklinės transporto priemonės				
	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
Kintamos išlaidos prekei	28230	32590	30305	34763	38298
Pastovios išlaidos	242203	409685	512997	513038	521297
Pastovios išlaidos prekei	4570	8361	10469	12215	13032
Prekių skaičius	53	49	49	42	40
Prekės ribinė kintamos išlaidos	30430	36639	38531	40785	44968
Prekės rinkos kaina	35000	45000	49000	53000	58000
<u>Prekės kintamų išlaidų saugumo riba (proc.)</u>	<u>8</u>	<u>12</u>	<u>27</u>	<u>17</u>	<u>17</u>
Prekės kintamų išlaidų galimas kritimo lygis	2200	4050	8226	6021	6670

Saltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) bei analitinių ataskaitų duomenimis

25 PRIEDAS

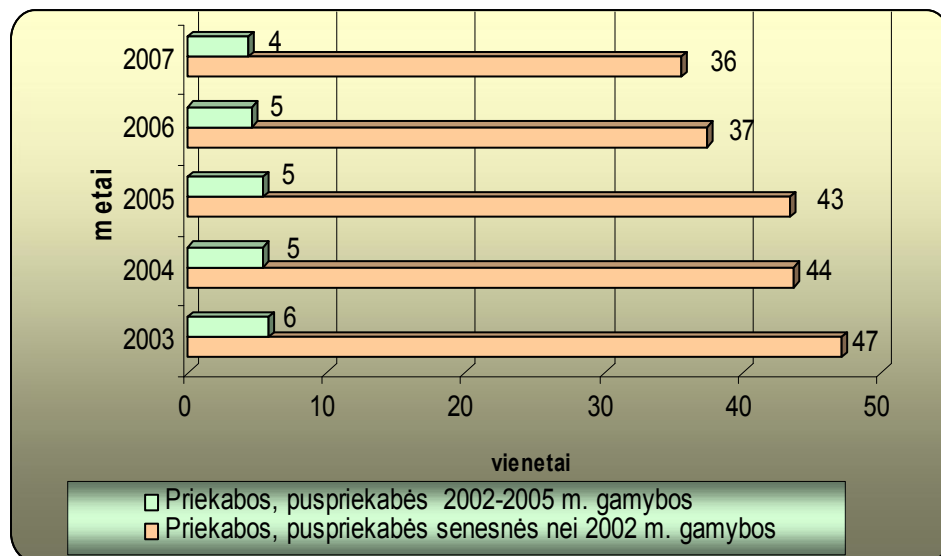
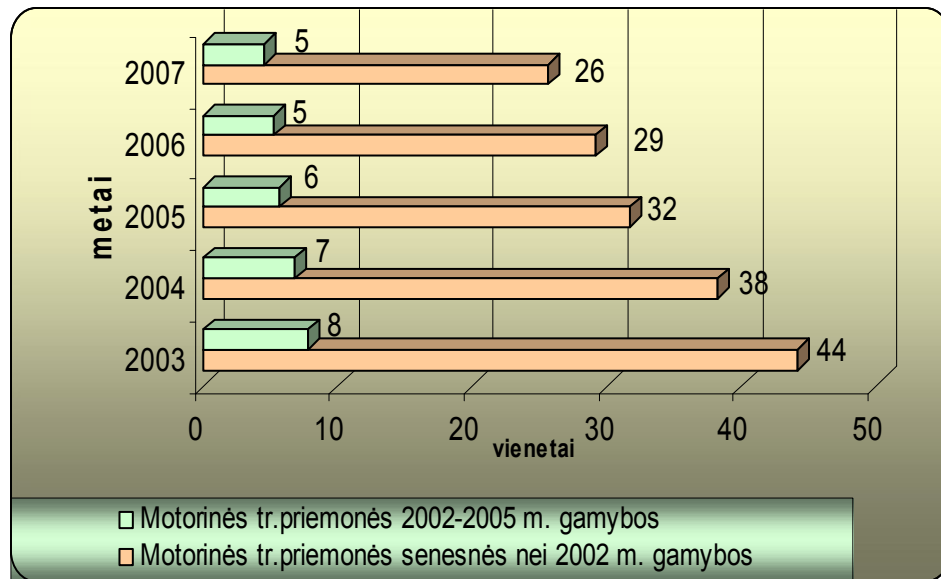
UAB „Manukas“ sandėliuojamų transporto priemonių struktūra 2003-2007 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ analitinių ataskaitų duomenimis

26 PRIEDAS

UAB „Manukas“ parduotų transporto priemonių struktūra 2003-2007 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ analitinių ataskaitų duomenimis

27 PRIEDAS

UAB „Manukas“ transporto priemonių modeliavimo pelno už vienetą įvertinimas

Metai	Krovininiai automobiliai, vilkikai, sunkvežimiai							
	Vidutinė vieneto savikaina (Lt.)	Vidutinė kaina už vienetą (Lt.)	Parduotų transporto priemonių savikaina (Lt.)	Pardavimų apimtys (vnt.)	Pelnas už vienetą (Lt.)	Vidutinis pelnas už vienetą (Lt.)	Pelno padidėjimas (proc.)	Modeliuojamas pelnas už vienetą (Lt.)
2003	39687	50000	2063730	52	10313	18820	17*	22000
2004	51560	65000	2318061	45	13440			
2005	61772	80000	2304212	37	18228			
2006	61172	85000	2092752	34	23828			
2007	66709	95000	2010625	30	28291			

* Nustatant planuojamo pelno padidėjimo tempą, atsižvelgta į UAB „Manukas“ pardavimų skyriaus darbuotojų rekomendacijas.

Metai	Priekabos, puspriekabės							
	Vidutinė vieneto savikaina (Lt.)	Vidutinė kaina už vienetą (Lt.)	Parduotų priekabų, puspriekabių savikaina (Lt.)	Pardavimų apimtys (vnt.)	Pelnas už vienetą (Lt.)	Vidutinis pelnas už vienetą (Lt.)	Pelno padidėjimas (proc.)	Modeliuojamas pelnas už vienetą (Lt.)
2003	28230	35000	1496205	53	6770	15163	19*	18000
2004	32590	45000	1596886	49	12410			
2005	30305	49000	1484937	49	18695			
2006	34763	53000	1460060	42	18237			
2007	38298	58000	1531905	40	19702			

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „Manukas“ pelno (nuostolių) bei analitinių ataskaitų duomenimis

* Nustatant planuojamo pelno padidėjimo tempą, atsižvelgta į UAB „Manukas“ pardavimų skyriaus darbuotojų rekomendacijas

28 PRIEDAS

UAB "Manukas" papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkinės situacijas, reikšmių mokėjimo matrica (Lt.)

Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos variklinės transporto priemonės	Alternatyvos				Ūkinės situacijos				Pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkinės situacijas reikšmių mokėjimo matrica (Lt.)		
	Alternatyvos	Sandėliuojami vnt. per metus	Vidutinis pelnas už vienetą (Lt.)	Vidutinis nuostolis už vienetą (Lt.)	Vidutinė palūkanų norma didėja	Vidutinė palūkanų norma nekinata	Vidutinė palūkanų norma mažėja	Būsimas paklausos dydis per metus (vnt.)	S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja
A ₁	15	22000	22000	S ₁			15	<u>330000</u>	<u>330000</u>	<u>330000</u>	
A ₂	26				S ₂			27	<u>88000</u>	<u>572000</u>	<u>572000</u>
A ₃	44						S ₃	48	<u>-308000</u>	<u>220000</u>	<u>968000</u>
A ₄	47								<u>-374000</u>	<u>154000</u>	<u>1034000</u>

Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos priekabos puspriekabės	Alternatyvos				Ūkinės situacijos				Pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkinės situacijas reikšmių mokėjimo matrica (Lt.)		
	Alternatyvos	Sandėliuojami vnt. per metus	Vidutinis pelnas už vienetą (Lt.)	Vidutinis nuostolis už vienetą (Lt.)	Vidutinė palūkanų norma didėja	Vidutinė palūkanų norma nekinata	Vidutinė palūkanų norma mažėja	Būsimas paklausos dydis per metus (vnt.)	S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja
A ₁	14	18000	18000	S ₁			14	<u>252000</u>	<u>252000</u>	<u>252000</u>	
A ₂	27				S ₂			28	<u>18000</u>	<u>486000</u>	<u>486000</u>
A ₃	35						S ₃	50	<u>-126000</u>	<u>378000</u>	<u>630000</u>
A ₄	49								<u>-378000</u>	<u>126000</u>	<u>882000</u>

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

29 PRIEDAS

UAB "Manukas" papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių sąlyginių nuostolių matrica (Lt.)

Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos priekabos, puspriekabės	Alternatyvos	Pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkines situacijas reikšmių mokėjimo matrica (Lt.)			Sąlyginių nuostolių matrica (Lt.)		
		S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja	S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja
	A ₁	252000	252000	252000	0	234000	630000
	A ₂	18000	486000	486000	234000	0	396000
	A ₃	-126000	378000	630000	378000	108000	252000
	A ₄	-378000	126000	882000	630000	360000	0

Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos variklinės transporto priemonės	Alternatyvos	Pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkines situacijas reikšmių mokėjimo matrica (Lt.)			Sąlyginių nuostolių matrica (Lt.)		
		S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja	S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja
	A ₁	330000	330000	330000	0	242000	704000
	A ₂	88000	572000	572000	242000	0	462000
	A ₃	-308000	220000	968000	638000	352000	66000
	A ₄	-374000	154000	1034000	704000	418000	0

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

30 PRIEDAS

UAB „Manukas“ bendrojo pelno optimizavimo kriterijų, padedančių nustatyti optimalų variantą, įvertinimas

Waldo maksimino kriterijus

Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos priekabos, puspriekabės	Alternatyvos	Pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkines situacijas reikšmių mokėjimo matrica (Lt.)			Minimalus pelnas (Lt.)	Waldo maksimino kriterijus (Lt.)
		S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja		
	A ₁	252000	252000	252000	252000	252000
	A ₂	18000	486000	486000	18000	
	A ₃	-126000	378000	630000	-126000	
	A ₄	-378000	126000	882000	-378000	

Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos variklinės transporto priemonės	Alternatyvos	Pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkines situacijas reikšmių mokėjimo matrica (Lt.)			Minimalus pelnas (Lt.)	Waldo maksimino kriterijus (Lt.)
		S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja		
	A ₁	330000	330000	330000	330000	330000
	A ₂	88000	572000	572000	88000	
	A ₃	-308000	220000	968000	-308000	
	A ₄	-374000	154000	1034000	-374000	

Sevidžo minimakso kriterijus

Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos priekabos, puspriekabės	Alternatyvos	Sąlyginių nuostolių matrica (Lt.)			Maksimalus nuostolis (Lt.)	Sevidžo minimakso kriterijus (Lt.)
		S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja		
	A ₁	0	234000	630000	630000	378000
	A ₂	234000	0	396000	396000	
	A ₃	378000	108000	252000	378000	
	A ₄	630000	360000	0	630000	

Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos variklinės transporto priemonės	Alternatyvos	Sąlyginių nuostolių matrica (Lt.)			Maksimalus nuostolis (Lt.)	Sevidžo minimakso kriterijus (Lt.)
		S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja		
	A ₁	0	242000	704000	704000	462000
	A ₂	242000	0	462000	462000	
	A ₃	638000	352000	66000	638000	
	A ₄	704000	418000	0	704000	

30 PRIEDO TĘSINYS

Maksimakso kriterijus

Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos priekabos, puspriekabės	Alternatyvos	Pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkines situacijas reikšmių mokėjimo matrica (Lt.)			Maksimalus pelnas (Lt.)	Maksimakso kriterijus (Lt.)
		S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja		
	A ₁	252000	252000	252000	252000	882000
	A ₂	18000	486000	486000	486000	
	A ₃	-126000	378000	630000	630000	
	A ₄	-378000	126000	882000	882000	

Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos variklinės transporto priemonės	Alternatyvos	Pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkines situacijas reikšmių mokėjimo matrica (Lt.)			Maksimalus pelnas (Lt.)	Maksimakso kriterijus (Lt.)
		S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja		
	A ₁	330000	330000	330000	330000	1034000
	A ₂	88000	572000	572000	572000	
	A ₃	-308000	220000	968000	968000	
	A ₄	-374000	154000	1034000	1034000	

Gurvico pesimizmo - optimizmo kriterijus

Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos priekabos, puspriekabės	Alternatyvos	Pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkines situacijas reikšmių mokėjimo matrica (Lt.)			Gurvico kriterijus (Lt.)
		S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja	$\alpha=0,4$
					<u>252000</u>
	A ₁	252000	252000	252000	252000
	A ₂	18000	486000	486000	205200
	A ₃	-126000	378000	630000	176400
	A ₄	-378000	126000	882000	126000

Papildomai sandėliuojamos 2002-2005 m. gamybos variklinės transporto priemonės	Alternatyvos	Pelno, gauto suderinus alternatyvas ir ūkines situacijas reikšmių mokėjimo matrica (Lt.)			Gurvico kriterijus (Lt.)
		S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja	$\alpha=0,4$
					<u>330000</u>
	A ₁	330000	330000	330000	330000
	A ₂	88000	572000	572000	281600
	A ₃	-308000	220000	968000	202400
	A ₄	-374000	154000	1034000	189200

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

31 PRIEDAS

**UAB "Manukas" papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių
maksimalaus numatomo pelno apskaičiavimas (Lt.)**

Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos variklinių transporto priemonių alternatyvos	S ₁ didėja (0,5)	S ₂ nesikeičia (0,3)	S ₃ mažėja (0,2)	Maksimalus numatomas pelnas
A ₁	330000	330000	330000	330000
A ₂	88000	572000	572000	330000
A ₃	-308000	220000	968000	105600
A ₄	-374000	154000	1034000	66000

Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos priekabų, puspriekabių alternatyvos	S ₁ didėja (0,5)	S ₂ nesikeičia (0,3)	S ₃ mažėja (0,2)	Maksimalus numatomas pelnas
A ₁	252000	252000	252000	252000
A ₂	18000	486000	486000	252000
A ₃	-126000	378000	630000	176400
A ₄	-378000	126000	882000	25200

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

32 PRIEDAS

UAB "Manukas" papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių minimalių sąlyginių nuostolių kriterijaus apskaičiavimas (Lt.)

Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos variklinių transporto priemonių alternatyvos	S₁ didėja (0,5)	S₂ nesikeičia (0,3)	S₃ mažėja (0,2)	Minimalių sąlyginių nuostolių kriterijus
A ₁	0	242000	704000	213400
A ₂	242000	0	462000	213400
A ₃	638000	352000	66000	437800
A ₄	704000	418000	0	477400

Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos priekabų, puspriekabių alternatyvos	S₁ didėja (0,5)	S₂ nesikeičia (0,3)	S₃ mažėja (0,2)	Minimalių sąlyginių nuostolių kriterijus
A ₁	0	234000	630000	196200
A ₂	234000	0	396000	196200
A ₃	378000	108000	252000	271800
A ₄	630000	360000	0	423000

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

33 PRIEDAS

**UAB "Manukas" papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos transporto priemonių
alternatyvų jautrumo analizė, atsižvelgiant į ūkinių situacijų tikimybių pasikeitimus**

Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos variklinių transporto priemonių alternatyvos	S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja	A ₁	A ₂	A ₃	A ₄
	0,4	0,3	0,5	396000	492800	426800	413600
	0,4	0,3	0,4	363000	435600	330000	310200
	0,4	0,2	0,5	363000	435600	404800	398200
	0,4	0,2	0,4	330000	378400	308000	294800
	0,3	0,3	0,5	363000	484000	457600	451000
	0,3	0,3	0,4	330000	426800	360800	347600
	0,3	0,2	0,5	330000	426800	435600	435600
	0,3	0,2	0,4	297000	369600	338800	332200

Papildomai sandėliuojamų 2002-2005 m. gamybos priekabų alternatyvos	S ₁ didėja	S ₂ nesikeičia	S ₃ mažėja	A ₁	A ₂	A ₃	A ₄
	0,4	0,3	0,5	302400	396000	378000	327600
	0,4	0,3	0,4	277200	347400	315000	239400
	0,4	0,2	0,5	277200	347400	340200	315000
	0,4	0,2	0,4	252000	298800	277200	226800
	0,3	0,3	0,5	277200	394200	390600	365400
	0,3	0,3	0,4	252000	345600	327600	277200
	0,3	0,2	0,5	252000	345600	352800	352800
0,3	0,2	0,4	226800	297000	289800	264600	

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

34 PRIEDAS

UAB „Manukas“ bendrojo pelno optimizavimo rezultatas

	2003 m.		2004 m.		2005 m.		2006 m.		2007 m.		2008 m.		
	Tr. priemonių vertė bendrajame pelne (proc.)	Tr. priemonių vertė bendrajame pelne (Lt.)	Tr. priemonių vertė bendrajame pelne (proc.)	Tr. priemonių vertė bendrajame pelne (Lt.)	Tr. priemonių vertė bendrajame pelne (proc.)	Tr. priemonių vertė bendrajame pelne (Lt.)	Tr. priemonių vertė bendrajame pelne (proc.)	Tr. priemonių vertė bendrajame pelne (Lt.)	Tr. priemonių vertė bendrajame pelne (proc.)	Tr. priemonių vertė bendrajame pelne (Lt.)	Bendrojo pelno optimizavimas (Lt.)	Optimizuotas bendrasis pelnas (Lt.)	Bendrojo pelno pokytis (proc.)
<u>Bendrasis pelnas</u>	72	1017174	79	1342789	81	1510994	76	1895809	76	2030217		<u>2612217</u>	<u>28,67</u>
K/A, vilkikai	42	427213	45	604255	45	679947	43	815198	42	852691			
Puspriekabės, priekabos	30	305152	34	456548	36	543958	33	625617	34	690274			
	Tr. priemonių struktūra bendrajame pelne (proc.)	Tr. priemonių struktūra bendrajame pelne (Lt.)	Tr. priemonių struktūra bendrajame pelne (proc.)	Tr. priemonių struktūra bendrajame pelne (Lt.)	Tr. priemonių struktūra bendrajame pelne (proc.)	Tr. priemonių struktūra bendrajame pelne (Lt.)	Tr. priemonių struktūra bendrajame pelne (proc.)	Tr. priemonių struktūra bendrajame pelne (Lt.)	Tr. priemonių struktūra bendrajame pelne (proc.)	Tr. priemonių struktūra bendrajame pelne (Lt.)			
K/A, vilkikai senesni nei 2002 m. gamybos	60	256328	60	362553	60	407968	60	489119	60	511615		511615	
K/A, vilkikai 2002-2005 m. gamybos	40	170885	40	241702	40	271979	40	326079	40	341076	330000	671076	96,75
Puspriekabės, priekabos senesnės nei 2002 m. gamybos	60	183091	60	273929	60	326375	60	375370	60	414164		414164	
Puspriekabės, priekabos 2002-2005 m. gamybos	40	122061	40	182619	40	217583	40	250247	40	276110	252000	528110	91,27

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

35 PRIEDAS

UAB "Manukas" veiklos pelningumo optimizavimo alternatyvų modeliavimas

	2003 m. (Lt.)	2004 m. (Lt.)	2005 m. (Lt.)	2006 m. (Lt.)	2007 m. (Lt.)	2008 m. (prog.) (Lt.)	2009 m. (prog.) (Lt.)
Pardavimų pajamos	6176500	6494035	6631466	6762675	6817419	7477929	8306649
Pardavimų savikaina	5159326	5151246	5120472	4866866	4787202	4865712**	4945510***
Bendrasis pelnas	1017174	1342789	1510994	1895809	2030217	2612217*	3361140***
Veiklos sąnaudos	807344	1204955	1424991	1554660	1533225		
Alternatyva B ₁	Veiklos sąnaudos padidėja 1,38 proc.					1554384	1575834
Alternatyva B ₂	Veiklos sąnaudos nekinta					1533225	1533225
Alternatyva B ₃	Veiklos sąnaudos sumažėja 1,38 proc.					1512066	1491200
Veiklos pelnas	209830	137834	86003	341149	496992		
Alternatyva B ₁	Veiklos pelnas, veiklos sąnaudoms padidėjus 1,38 proc.					1057833	1785306
Alternatyva B ₂	Veiklos pelnas, veiklos sąnaudoms nekintant					1078992	1827915
Alternatyva B ₃	Veiklos pelnas, veiklos sąnaudoms sumažėjus 1,38 proc.					1100151	1869940
Veiklos pelningumas (proc.)	3,40	2,12	1,30	5,04	7,29		
Alternatyva B ₁	Veiklos pelningumas, veiklos sąnaudoms padidėjus 1,38 proc.					14,15	21,49
Alternatyva B ₂	Veiklos pelningumas, veiklos sąnaudoms nekintant					14,43	22,01
Alternatyva B ₃	Veiklos pelningumas, veiklos sąnaudoms sumažėjus 1,38 proc.					14,71	22,51

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

* - Bendrasis pelnas (34 priedas)

** - Pardavimų savikainos augimo tempas 1,64 proc., remiantis 2007 m. dinamika (-1,64), tačiau įvertinant naujesnės gamybos prekių aukštesnę įsigijimo savikainą.

*** - Laikomasi tendencijos, kad augimo tempai išliks tokie patys kaip 2008 m.

36 PRIEDAS

UAB "Manukas" veiklos pelningumo optimizavimo alternatyvos, įvertinant optimalų veiklos sąnaudų tašką

	A ₁	Veiklos pelningumo optimizavimo alternatyvos						
		2007 m.	B ₁₋₁	B ₁₋₂	B ₁₋₃	B ₁₋₄	B ₁₋₅	B ₁₋₆
Pardavimo pajamos (Lt.)	7477929							
Bendrasis pelnas (Lt.)	2612217							
Veiklos pelningumas (proc.)		7,29	12,38	10,33	8,28	7,46	<u>7,25</u>	<u>7,05</u>
Veiklos sąnaudų didėjimo tempai (proc.)			10	20	30	34	35	36
Veiklos sąnaudos (Lt.)			1686548	1839870	1993193	2054522	2069854	2085186
Veiklos pelnas (Lt.)			925670	772347	619025	557696	542363	527031

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

Metiniai vartotojų kainų pokyčiai bei vidutinė metinė palūkanų norma naujai išduotoms paskoloms nefinansinėms korporacijoms (proc.) 2003-2007 m.

Metai	Metiniai vartotojų kainų pokyčiai proc.	Vidutinė metinė palūkanų norma naujai išduotoms paskoloms nefinansinėms korporacijoms (proc.)
2003	-1,3	5,21
2004	2,9	5,25
2005	3	4,96
2006	4,5	5,07
2007	8,1	6,8

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis